

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра кримінального права та кримінології

МАТЕРІАЛИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
дисципліни
«Загальна частина кримінального права України»

для студентів
спеціальність 6.030 401 Правознавство

Дніпропетровськ
НГУ
2008

Матеріали методичного забезпечення складаються з програми навчальної дисципліни «Загальна частина кримінального права України», планів семінарських і практичних занять та самостійної підготовки, тем контрольних робіт та питань модульного контролю для студентів зі спеціальності 6.030 401 - «Правознавство» / Упорядн.: А.О. Пінаєв., О.О.Світличний. - Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2007. – 116 с.

Упорядники: *Пінаєв А.О., д.ю.н., професор кафедри кримінального права та кримінології; Світличний О.О. старший викладач кафедри кримінального права та кримінології.*

Подано методичні рекомендації та завдання до семінарських (практичних) занять, тематика курсових робіт, методичні рекомендації до їх написання та література, питання до заліку та питання до іспиту з дисципліни «Загальна частина кримінального права України» освітньо-кваліфікаційної програми підготовки фахівців спеціальності 6.030 401 «Правознавство»

Програма обговорена та схвалена на засіданні кафедри кримінального права та кримінології юридичного факультету НГУ (протокол № 6 від 13 лютого 2008 р.) та затверджена Вченою Радою юридичного факультету НГУ (протокол №2 від 20 березня 2008 р.)

Відповідальна за випуск: завідувачка кафедри кримінального права та кримінології, доцент, заслужений юрист України Є.Г. Шаніна.

ВСТУП

Навчальна дисципліна „Загальна частина кримінального права України” належить до фундаментальних, нормативних, професійно орієнтованих юридичних дисциплін і посідає провідне місце в професійній підготовці юристів-правознавців. Навчальна дисципліна будується на базі діючого кримінального законодавства, його застосування і наукових досліджень в галузі кримінального права.

Найбільш глибокі зв'язки навчальна дисципліна має з конституційним, адміністративним, кримінально-процесуальним, кримінально-виконавчим (виправно-трудовим), міжнародним та іншими галузями права. Цей зв'язок виражається насамперед у тому, що кримінальне право виконує щодо інших галузей права охоронну функцію. Здійснюючи охоронну функцію, кримінальне право опосередковано бере участь у регулюванні тих суспільних відносин, що становлять предмет інших галузей права.

Конституція України визначила пріоритетні напрямки розвитку правової системи, основні соціальні цінності та головні завдання та обов'язки держави. Згідно зі статтею 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави в усіх сферах діяльності.

За таких умов вивчення курсу „Загальна частина кримінального права України” обумовлене необхідністю формування у студентів-правознавців професійних знань, навиків та вмінь, необхідних для майбутньої роботи за спеціальністю.

З цією метою і підготовлено методичний матеріал, в який входять програма навчальної дисципліни „Загальна частина кримінального права України”, методичні рекомендації та завдання до самостійних (практичних) занять, тематика курсових робіт, методичні рекомендації до їх написання та література, питання для підсумкового контролю.

Даний методичний матеріал допоможе студентам в опануванні навчальної дисципліни, систематизації знань, отриманих в процесі вивчення кримінального права України, сконцентрувати увагу на основних інститутах та поняттях Загальної частини кримінального права, їх ознаках та особливостях, сформуванні для себе структури відповіді по кожному конкретному питанню.

МЕТА МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ

Надати допомогу в більш якісному засвоєнні навчального матеріалу з дисципліни «Загальна частина кримінального права України». В методичних рекомендаціях

міститься інформація щодо засобів та процедури контрольних заходів, їх форми та змісту, рекомендованої літератури.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ”

Тема 1. Поняття, система та завдання кримінального права. Наука кримінального права. Судова практика з кримінальних справ

Поняття кримінального права, його предмет та метод. Суб'єкти кримінально-правових відносин, їх права та обов'язки. Принципи кримінального права.

Система кримінального права. Поняття і співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права.

Кримінальне право в системі права України. Співвідношення кримінального права з конституційним і міжнародним правом, а також з адміністративною, кримінально-процесуальною та кримінально-виконавчою галузями права.

Завдання кримінального права.

Наука кримінального права, її предмет і метод. Зв'язок науки кримінального права з іншими правовими науками (кримінологією, кримінальною статистикою, криміналістикою, судовою медициною і судовою психіатрією), а також з філософією і психологією.

Завдання науки кримінального права.

Судова практика з кримінальних справ.

Завдання судової практики.

Співвідношення закону про кримінальну відповідальність, науки кримінального права і судової практики з кримінальних справ у системі галузі кримінального права.

Тема 2. Поняття, види та завдання закону про кримінальну відповідальність, його структура та тлумачення. Аналогія закону про кримінальну відповідальність

Поняття закону про кримінальну відповідальність.

Поділ закону про кримінальну відповідальність на види за змістом (норми визначальні, роз'яснювальні, заохочувальні та заборонні).

Завдання закону про кримінальну відповідальність.

Структура закону про кримінальну відповідальність. Структура статей Особливої частини Кримінального кодексу (далі КК). Диспозиція та її види. Санкція та її види.

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом та обсягом. Прийоми тлумачення закону про кримінальну відповідальність (логічний, граматичний, систематичний, історичний тощо).

Аналогія закону про кримінальну відповідальність.

Тема 3. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі і у просторі

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Встановлення часу вчинення злочину.

Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність. Правила визначення закону, що має зворотну силу. Правові наслідки зворотної сили закону про кримінальну відповідальність.

Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно вчинків, вчинених на території України. Відповідальність за злочини, вчинені на території України не в повному обсязі. Вирішення питання про кримінальну відповідальність за вчинені на території України злочини осіб, які не підсудні у кримінальних справах судам України.

Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно злочинів, вчинених за межами України. Коло осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за злочини, вчинені за межами України. Питання кримінальної відповідальності громадян України, а також осіб без громадянства, що постійно проживають на території України, за злочини, вчинені за кордоном, якщо вони зазнали там кримінального покарання. Правові наслідки засудження особи за межами України.

Екстрадиція: поняття та правила застосування.

Тема 4. Поняття злочину

Визначення поняття злочину.

Ознаки злочину за діючим кримінальним законодавством. Значення ч.2 ст.11 КК для з'ясування змісту матеріальної ознаки злочину.

Критерії відмежування злочинів від інших правопорушень.

Класифікація злочинів за ступенем тяжкості. Значення класифікації злочинів.

Тема 5. Кримінальна відповідальність та підстава до неї

Поняття кримінальної відповідальності. Реалізація кримінальної відповідальності. Співвідношення понять кримінальна відповідальність і кримінальне покарання.

Філософське обґрунтування кримінальної відповідальності.

Підстава кримінальної відповідальності за чинним кримінальним правом України.

Тема 6. Склад злочину

Поняття складу злочину.

Елементи складу злочину. Обов'язкові та факультативні ознаки складу злочину.

Поділ складів злочинів на види залежно від їх конструкції та суспільної небезпеки.

Значення складу злочину.

Співвідношення понять злочину і складу злочину.

Тема 7. Об'єкт злочину

Поняття об'єкта злочину. Структура суспільних відносин, що створюють об'єкт злочину.

Види об'єктів злочину.

Значення об'єкта злочину.

Предмет злочину, його місце у структурі об'єкта злочину.

Значення предмета злочину.

Тема 8. Об'єктивна сторона злочину

Поняття об'єктивної сторони злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки.

Діяння (дія чи бездіяльність).

Умови кримінальної відповідальності за бездіяльність.

Поняття непереборної сили та її значення в вирішенні питання про кримінальну відповідальність.

Суспільно небезпечні наслідки, їх види та значення для поділу злочинів на матеріальні, формальні та усічені.

Визначення причинного зв'язку в філософії. Необхідний та випадковий причинний зв'язок. Встановлення ознак необхідного причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням та його наслідками в кримінальному праві.

Спосіб, засіб, місце, час, обставини та інші ознаки об'єктивної сторони злочину. Значення об'єктивної сторони злочину.

Тема 9. Суб'єкт злочину

Поняття суб'єкта злочину.

Співвідношення понять суб'єкта злочину та особи винного.

Особа фізична як ознака суб'єкта злочину. Питання визнання суб'єктами злочинів юридичних осіб.

Осудність як ознака суб'єкта злочину. Питання визнання суб'єктами злочинів юридичних осіб.

Осудність як ознака суб'єкта злочину. Поняття осудності, її медичний (біологічний) та юридичний (психологічний) критерії.

Обмежена осудність у кримінальному праві.

Вік, після досягнення якого до моменту вчинення злочину особа підлягає кримінальній відповідальності. Правила встановлення віку кримінальної відповідальності.

Критерії диференціації кримінальної відповідальності за віком.

Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння, її обґрунтування.

Спеціальний суб'єкт злочину і його значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Значення суб'єкта злочину в кримінальному праві.

Тема 10. Суб'єктивна сторона злочину

Поняття суб'єктивної сторони злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки.

Вина, її форми та види.

Принцип, зміст та ступінь вини в кримінальному праві.

Умисна вина. Прямий умисел та його види залежно від часу формування і відношення особи до характеру наслідків. Непрямий умисел. Відмінність непрямого умислу від прямого за інтелектуальною та вольовою ознаками.

Необережна вина та її види. Злочинна самовпевненість. Відмінність злочинної самовпевненості від непрямого умислу. Злочинна недбалість.

Казус (випадок) та його відмінність від злочинної недбалості.

Подвійна та змішана форми вини в кримінальному праві, їх вплив на суспільну безпеку злочину та його кваліфікацію.

Мотив та мета злочину.

Помилка та її види. Вплив помилки на кримінальну відповідальність.

Відхилення дії.

Значення суб'єктивної сторони злочину.

Тема 11. Стадії вчинення злочину

Поняття та види стадій вчинення злочину.

Закінчений злочин. Встановлення моменту закінчення злочину залежно від конструкції складу.

Готування до злочину та його види. Відмінність готування до злочину від викриття умислу.

Замах та злочин та його види. Відмінність замаху на злочин від закінченого злочину і готування до нього.

Підстави і межі кримінальної відповідальності за попередню злочинну діяльність.

Добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Особливості добровільної відмови від конструкції складу злочину. Добровільна відмова на стадії закінченого замаху.

Дійове каяття та його відмінність від добровільної відмови.

Значення стадій вчинення злочину.

Тема 12. Співучасть у злочині

Поняття співучасті у злочині.

Види співучасників.

Форми співучасті.

Спеціальні питання відповідальності співучасників (співучасть у злочині зі спеціальним суб'єктом, ексцес виконавця, невдале підбурювання і посібництво, добровільна відмова співучасників).

Підстава та межі кримінальної відповідальності співучасників. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи і злочинної організації.

Значення співучасті у злочині.

Причетність до злочину та її види. Відмінність причетності до злочину від співучасті.

Тема 13. Множинність злочинів (повторність, сукупність і рецидив злочинів)

Поняття та види множинності злочинів.

Одиничний злочин.

Повторність злочинів та її види. Відмінність повторності тотожних злочинів від злочину продовжуваного.

Сукупність злочинів і її види. Відмінність сукупності злочинів від злочину одиничного.

Рецидив злочинів і його види.

Значення множинності злочинів.

Тема 14. Обставини, що виключають злочинність діяння

Поняття та види обставин, що виключають злочинність діяння.

Необхідна оборона. Умови правомірності необхідної оборони, що характеризують посягання. Умови правомірності необхідної оборони, що характеризують захист. Перевищення меж необхідної оборони. Умови правомірності захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також від протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення. Провокація оборони. Уявна оборона.

Затримання особи, що вчинила злочин. Умови правомірності завдання шкоди особі, що вчинила злочин, під час її затримання. Умови правомірності затримання особи, яка винила злочин, що відноситься до акту заподіяння їй шкоди. Перевищення заходів завдання особі, яка вчинила злочин, шкоди при її затриманні.

Крайня необхідність. Підстави застосування крайньої необхідності. Умови правомірності крайньої необхідності, що відносяться до небезпеки. Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони. Перевищення меж крайньої необхідності.

Фізичний або психічний примус.

Виконання наказу або розпорядження.

Умови правомірності заподіяння шкоди правоохоронним інтересам при вчиненні діяння, пов'язаного з ризиком. Ризик, який не визнається виправданим.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Умови правомірності заподіяння шкоди правоохоронним інтересам при виконанні спеціального завдання. Перевищення меж виконання спеціального завдання та особливості призначення покарання особі, яка його допустила.

Тема 15. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття, правові підстави, порядок та види звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям особи, що вчинила злочин.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи, що вчинила злочин, на поруки колективу підприємства, установи чи організації. Правові наслідки цього виду звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обставин.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Зупинення та перерва строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності. Застосування давності притягнення до кримінальної відповідальності до особи, яка вчинила особливо тяжкий злочин, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі. Види злочинів, на які давність притягнення до кримінальної відповідальності не поширюється.

Звільнення від кримінальної відповідальності згідно із законом України про амністію.

Тема 16. Поняття та мета покарання. Система та види покарань

Поняття покарання в кримінальному праві.

Мета покарання.

Система покарань та її значення.

Види покарань.

Основні покарання:

Громадські роботи. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується.

Виправні роботи. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується. Підстави та порядок заміни виправних робіт штрафом.

Службові обмеження для військовослужбовців.

Арешт. Порядок відбування арешту військовослужбовцями. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується.

Обмеження волі. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується.

Утримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується.

Позбавлення волі на певний строк.

Довічне позбавлення волі. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується.

Додаткові покарання:

Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Конфіскація майна та її види. Майно, що не підлягає конфіскації.

Покарання, які можуть застосовуватися як основні, так і додаткові (змішані види покарань):

Штраф. Підстави і порядок заміни штрафу виправними роботами або громадськими роботами.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Обчислення строку цього покарання при призначенні його як додаткового.

Тема 17. Призначення покарання

Загальні засади призначення покарання.

Призначення покарання в межах санкції статті, яка передбачає відповідальність за вчинений злочин.

Врахування положень Загальної частини КК при призначенні покарання.

Врахування ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного та обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання, при його призначенні.

Обставини, які пом'якшують покарання, їх види та значення.

Обставини, які обтяжують покарання, їх види та значення.

Правила врахування обставин, які пом'якшують та обтяжують покарання, в тих випадках, коли вони є конститутивними ознаками складу злочину.

Можливість призначення більш суворого покарання, ніж передбачено відповідними статтями КК.

Поняття покарання, необхідного і достатнього для виправлення особи, яка вчинила злочин, і запобігання новим злочинам.

Призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, та його види. Призначення додаткових покарань при призначенні більш м'якого основного покарання.

Призначення покарання за сукупністю злочинів. Приєднання до основного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, додаткових покарань. Порядок призначення покарання у випадках, якщо після постановлення вироку встановлюється, що засуджений винний в іншому злочині, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку.

Призначення покарання за сукупністю вироків. Приєднання до основного покарання, призначеного за сукупністю вироків, додаткових покарань.

Правила складання різних покарань при сукупності злочинів і сукупності вироків.

Порядок призначення покарання при одночасній наявності сукупності злочинів і сукупності вироків.

Зарахування попереднього ув'язнення при призначенні покарання.

Обчислення строків покарання.

Тема 18. Звільнення від покарання та його відбування, заміна покарання більш м'яким і його пом'якшення

Поняття звільнення від покарання та його відбування, заміни покарання більш м'яким і його пом'якшення.

Звільнення від покарання:

- осіб, які вчинили діяння, караність яких законом усунена;
- у зв'язку із втратою суспільної небезпеки особи, яка вчинила злочин. Правові наслідки цього виду звільнення;
- у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Співвідношення понять звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності;
- у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Зупинення та перерва строків давності вчинення обвинувального вироку. Засуджені, до яких давність виконання обвинувального вироку не застосовується;
- у зв'язку з непридатністю до військової служби за станом здоров'я засуджених військовослужбовців. Види покарань, при засудженні до яких цей вид звільнення застосовується.

Звільнення від відбування покарання:

- осіб, засуджених за діяння, караність яких законом усунена;
- з випробуванням. Обов'язки, які покладаються судом на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Застосування додаткових покарань при звільненні від відбування основного покарання з випробуванням. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням;
- з випробуванням вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років, обов'язки, які на них може накласти суд. Правові наслідки звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років;
- у зв'язку із застосуванням давності обвинувального вироку до осіб, яким призначено покарання у виді довічного позбавлення волі;
- умовно-дострокове, умови та підстави його застосування. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення від відбування покарання;
- вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років. Умови та підстави цього виду звільнення від відбування покарання, його правові наслідки;
- через хворобу, види цього звільнення. Застосування до осіб, звільнених від відбування покарання через хворобу, примусових заходів медичного характеру. Особливості застосування цього виду звільнення від покарання до військовослужбовців. Вирішення питання про подальше відбування покарання особами, звільненими від нього через хворобу, після їх одужання.

Заміна покарання більш м'яким:

- у зв'язку з неможливістю застосувати давність до особи, засудженої до довічного позбавлення волі;
- особі, що відбуває покарання. Види покарань, невідбута частина яких може бути замінена більш м'яким покаранням. Умови та підстави цього виду заміни. Застосування додаткових покарань при заміні основного покарання більш м'яким. Правові наслідки цього виду заміни покарання більш м'яким;

- у зв'язку з неможливістю застосувати давність притягнення до кримінальної відповідальності до особи, що вчинила особливо тяжкий злочин, за який за законом може бути призначене довічне позбавлення волі.

Пом'якшення покарання засудженим, які його відбувають, при прийнятті більш м'якого закону.

Звільнення від покарання та його відбування, заміна покарання більш м'яким і його пом'якшення на підставі закону про амністію

Заміна покарання більш м'яким на підставі акту про помилування.

Тема 19. Судимість

Поняття судимості та її правові наслідки.

Поняття погашення судимості, його строки та правила обчислення. Переривання строку погашення судимості.

Зняття судимості, його умови та підстави.

Тема 20. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування

Примусові заходи медичного характеру. Поняття та мета їх застосування.

Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.

Види примусових заходів медичного характеру.

Продовження, зміна та припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

Примусове лікування та його мета.

Тема 21. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Кримінальна відповідальність неповнолітніх.

Звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які вчинили злочин у віці до вісімнадцяти років із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Наслідки ухилення неповнолітнього від застосовуваних до нього примусових заходів виховного характеру.

Види покарань, застосовуваних до осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.

Призначення покарання особам, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.

Звільнення від покарання та його відбування осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.

Звільнення від покарання:

- осіб, які визнані такими, що не потребують застосування покарання. Умови та підстави цього виду звільнення від покарання. Примусові заходи виховного характеру, які може застосовувати суд до осіб, які звільнені від покарання у зв'язку з відсутністю необхідності в його застосуванні;

- у зв'язку із закінченням строку давності виконання обвинувального вироку.

Звільнення від відбування покарання:

- з випробуванням. Проведення з особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, виховної роботи;

- умовно-дострокове, умови та підстави його застосування. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення від відбування покарання цих осіб.

Погашення та зняття судимості стосовно осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.

**Тема 22. Історія кримінального права та його теорії (школи, напрямки).
Сучасні кримінально-правові системи. Загальна частина кримінального права Російської Федерації**

Кримінальне право в первісному суспільстві, рабовласницьких та феодальних державах. Його витоки та завдання.

Просвітницько-гуманістична, класична, антропологічна, соціологічна, фінальна і нового соціального захисту теорії (школи, напрямки) кримінального права. Підхід цих теорій до встановлення причин злочинності та поняття злочину, а також покарання та його цілей.

Франко-германська та англо-американська правові системи, їх джерела, ставлення до злочину та покарання.

Загальна частина кримінального права Російської Федерації.

**Робоча програма нормативної дисципліни
«Загальна частина кримінального права України»**

№ Модуля	Змістові модулі	Розподіл часу		
		аудиторні	самостійна робота	загальний
1	2	3	4	5
<i>Лекцій – 4 семестр, III чверть (21...30 тиждень) Аудиторні:</i>		<i>2 год. на тиждень</i>		
№1	Загальна частина		10,00	30,00
	1. <i>Поняття, система та завдання кримінального права. Наука кримінального права. Судова практика з кримінальних справ</i>	2		
	2. <i>Поняття, види та завдання закону про кримінальну відповідальність.</i>	2		
	3. <i>Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі і у просторі</i>	4		
	4. <i>Поняття злочину</i>	4		
	5. <i>Кримінальна відповідальність та її підстави</i>	4		
	<i>Контрольна модульна робота за розкладом занять (29...30 тижні)</i>	4		
<i>Разом</i>	20			
<i>Практичні заняття – 4 семестр, III чверть (21...30 тиждень) Аудиторні:</i>		<i>1 год. на тиждень</i>		
№2	Загальна частина		14,00	24,00
	1. <i>Поняття, система та завдання кримінального права. Наука кримінального права. Судова практика з кримінальних справ (колоквіум)</i>	2		
	2. <i>Поняття, види структура, тлумачення та завдання закону про кримінальну відповідальність (колоквіум)</i>	1		
	3. <i>Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі і просторі</i>	1		
	4. <i>Визначення поняття злочину. Класифікація злочинів та її значення у кримінальному праві</i>	2		
	<i>Захист практичного модуля за розкладом занять (29...30 тижні)</i>	4		
	<i>Разом</i>	10		
<i>Лекцій – 4 семестр, IV чверть (31...40 тиждень) Аудиторні:</i>		<i>2 год. на тиждень</i>		
№3	Загальна частина		10,00	30,00
	1. <i>Поняття складу злочину. Елементи складу злочину</i>	4		
	2. <i>Поняття об'єкта злочину. Види об'єктів злочину. Значення об'єкта злочину. Поняття об'єктивної сторони злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки</i>	4		
	3. <i>Суб'єкт злочину. Особа фізична як ознака суб'єкта злочину. Осудність як ознака суб'єкта злочину</i>	4		
	4. <i>Поняття суб'єктивної сторони злочину, її обов'язкові та факультативні ознак</i>	4		
<i>Контрольна модульна робота за розкладом (39...40 тижні)</i>	4			

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
	<i>Разом</i>	20		
Практичні заняття – 4 семестр, IV чверть (31...40 тиждень)		Аудиторні:		1 год. на тиждень
№4	Загальна частина		14,00	24,00
	1. <i>Склад злочину (колоквіум). Елементи складу злочину. Обов'язкові та факультативні ознаки складу злочину</i>	1		
	2. <i>Об'єкт злочину (колоквіум)</i>	1		
	3. <i>Об'єктивна сторона складу злочину</i>	1		
	4. <i>Суб'єкт злочину</i>	1		
	5. <i>Суб'єктивна сторона складу злочину</i>	2		
	<i>Захист практичного модуля за розкладом занять (39...40 тижні)</i>	4		
	<i>Разом</i>	10		
Лекцій – 5 семестр, I чверть (1...10 тиждень)		Аудиторні:		2 год. на тиждень
№5	Загальна частина		20,00	30,00
	1. <i>Поняття та види стадії вчинення злочину</i>	2		
	2. <i>Поняття співучасті у злочині. Види співучасника. Форми співучасника</i>	2		
	3. <i>Множинність злочинів</i>	2		
	4. <i>Обставини, що виключають злочинність діяння</i>	2		
	<i>Контрольна модульна робота за розкладом занять (9...10 тижні)</i>	2		
	<i>Разом</i>	10		
Практичні заняття – 5 семестр, I чверть (1...10 тиждень)		Аудиторні:		1 год. на тиждень
№6	Загальна частина		14,00	24,00
	1. <i>Стадії вчинення злочину</i>	2		
	2. <i>Співучасть у злочині</i>	1		
	3. <i>Множинність злочинів (колоквіум)</i>	1		
	4. <i>Обставини, що виключають злочинність діяння</i>	2		
	<i>Захист практичного модуля за розкладом занять (9...10 тижні)</i>	4		
	<i>Разом</i>	10		
Лекцій – 5 семестр, II чверть (11...20 тиждень)		Аудиторні:		2 год. на тиждень
№7	Загальна частина		10,00	30,00
	1. <i>Звільнення від кримінальної відповідальності. Поняття покарання в кримінальному праві. Мета покарання. Система покарань та її значення</i>	4		
	2. <i>Призначення покарання</i>	4		
	3. <i>Звільнення від покарання та його відбування, заміна покарання більш м'яким і його пом'якшення</i>	2		
	4. <i>Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх</i>	4		

1	2	3	4	5
	<i>5. Історія кримінального права та його теорії (школи, напрямки). Сучасні кримінально-правові системи</i>	2		
	<i>Контрольна модульна робота за розкладом (19...20 тижні)</i>	4		
	<i>Разом</i>	20		
Практичні заняття – 5 семестр, II чверть (11...20 тиждень) Аудиторні:			1 год. на тиждень	
№8	Загальна частина		14,00	24,00
	<i>1. Звільнення від кримінальної відповідальності</i>	2		
	<i>2. Поняття покарання та його мета. Система та види покарань</i>	2		
	<i>3. Звільнення від покарання і його відбування, заміна покарання більш м'яким і його пом'якшення</i>	1		
	<i>4. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх</i>	1		
	<i>Захист практичного модуля за розкладом занять (19...20 тижні)</i>	4		
	<i>Разом</i>	10		
Разом до дисципліни		120	96	216
Частка навантаження			0,44	

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ №1

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ №1

1. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

**«ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА ТА ЗАВДАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.
НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА. СУДОВА ПРАКТИКА З КРИМІНА-
ЛЬНИХ СПРАВ»**

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-2
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття кримінального права, його предмет та метод. Суб'єкти кримінально-правових відносин, їх права та обов'язки. Принципи кримінального права.
2. Система кримінального права. Поняття і співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права.
3. Кримінальне право в системі права України. Співвідношення кримінального права з конституційним і міжнародним правом, а також з адміністративною, кримінально-процесуальною та кримінально-виконавчою галузями права.
4. Завдання кримінального права.

Питання для самостійного опрацювання

1. Наука кримінального права, її предмет і метод. Зв'язок науки кримінального права з іншими правовими науками (кримінологією, кримінальною статистикою, криміналістикою, судовою медициною і судовою психіатрією), а також з філософією і психологією.
2. Завдання науки кримінального права. Судова практика з кримінальних справ. Завдання судової практики.
3. Співвідношення закону про кримінальну відповідальність, науки кримінального права і судової практики з кримінальних справ у системі галузі кримінального права.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ №2

2. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ЗАВДАННЯ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ЙОГО СТРУКТУРА ТА ТЛУМАЧЕННЯ. АНАЛОГІЯ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ»

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-2
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття закону про кримінальну відповідальність.
2. Поділ закону про кримінальну відповідальність на види за змістом (норми визначальні, роз'яснювальні, заохочувальні та заборонні).
3. Завдання закону про кримінальну відповідальність.
4. Структура закону про кримінальну відповідальність. Структура статей Особливої частини Кримінального кодексу (далі КК). Диспозиція та її види. Санкція та її види.
- 5.

Питання для самостійного опрацювання

1. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом та обсягом. Прийоми тлумачення закону про кримінальну відповідальність (логічний, граматичний, систематичний, історичний тощо).
2. Аналогія закону про кримінальну відповідальність.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ №3

3. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ЧИННІСТЬ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ЧАСІ І У ПРОСТОРІ»

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Встановлення часу вчинення злочину.
2. Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність. Правила визначення закону, що має зворотну силу. Правові наслідки зворотної сили закону про кримінальну відповідальність.
3. Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно вчинків, вчинених на території України. Відповідальність за злочини, вчинені на території України не в повному обсязі. Вирішення питання про кримінальну відповідальність

за вчинені на території України злочини осіб, які не підсудні у кримінальних справах судам України.

Питання для самостійного опрацювання

1. Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно злочинів, вчинених за межами України. Коло осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за злочини, вчинені за межами України. Питання кримінальної відповідальності громадян України, а також осіб без громадянства, що постійно проживають на території України, за злочини, вчинені за кордоном, якщо вони зазнали там кримінального покарання. Правові наслідки засудження особи за межами України.
2. Екстрадиція: поняття та правила застосування.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ №4

4. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ: «ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНУ»

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Визначення поняття злочину.
2. Ознаки злочину за діючим кримінальним законодавством. Значення ч.2 ст.11 КК для з'ясування змісту матеріальної ознаки злочину.
4. Критерії відмежування злочинів від інших правопорушень.

Питання для самостійного опрацювання

1. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості. Значення класифікації злочинів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ №5

5. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ПІДСТАВИ»

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття кримінальної відповідальності. Реалізація кримінальної відповідальності.
2. Співвідношення понять кримінальна відповідальність і кримінальне покарання.

3. Підстава кримінальної відповідальності за чинним кримінальним правом України.

Питання для самостійного опрацювання

1. Філософське обґрунтування кримінальної відповідальності.

Лекції - 4 семестр, III чверть (1...10 тиждень).

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 6

6. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ПОНЯТТЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ. ЕЛЕМЕНТИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ».

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття складу злочину.
2. Елементи складу злочину.
3. Обов'язкові та факультативні ознаки складу злочину.

Питання для самостійного опрацювання

1. Поділ складів злочинів на види залежно від їх конструкції та суспільної небезпеки.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ №7

7. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

**«ПОНЯТТЯ ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ. ВИДИ ОБ'ЄКТІВ ЗЛОЧИНУ.
ЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ.
ПОНЯТТЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗЛОЧИНУ, ЇЇ ОБОВ'ЯЗКОВІ ТА ФА-
КУЛЬТАТИВНІ ОЗНАКИ».**

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-4*

1. Поняття об'єкта злочину.
2. Структура суспільних відносин, що створюють об'єкт злочину.
3. Види об'єктів злочину. Значення об'єкта злочину.
4. Поняття об'єктивної сторони злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки.
5. Значення об'єктивної сторони злочину. Поняття об'єктивної сторони злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки.

6. Діяння (дія чи бездіяльність). Умови кримінальної відповідальності за бездіяльність. Поняття непереборної сили та її значення в вирішенні питання про кримінальну відповідальність.
7. Суспільно небезпечні наслідки, їх види та значення для поділу злочинів на матеріальні, формальні та усічені.

Питання для самостійного опрацювання

1. Предмет злочину, його місце у структурі об'єкта злочину. Значення предмета злочину.
2. Визначення причинного зв'язку в філософії. Необхідний та випадковий причинний зв'язок. Встановлення ознак необхідного причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням та його наслідками в кримінальному праві.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 8

8. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ. ОСОБА ФІЗИЧНА ЯК ОЗНАКА СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ. ОСУДНІСТЬ ЯК ОЗНАКА СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ».

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття суб'єкта злочину.
2. Співвідношення понять суб'єкта злочину та особи винного. Особа фізична як ознака суб'єкта злочину. Питання визнання суб'єктами злочинів юридичних осіб.
9. Осудність як ознака суб'єкта злочину. Питання визнання суб'єктами злочинів юридичних осіб. Осудність як ознака суб'єкта злочину. Поняття осудності, її медичний (біологічний) та юридичний (психологічний) критерії. Обмежена осудність у кримінальному праві.
10. Вік, після досягнення якого до моменту вчинення злочину особа підлягає кримінальній відповідальності. Правила встановлення віку кримінальної відповідальності. Критерії диференціації кримінальної відповідальності за віком.

Питання для самостійного опрацювання

1. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння, її обґрунтування.
2. Спеціальний суб'єкт злочину і його значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

3. Значення суб'єкта злочину в кримінальному праві.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 9

9. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ПОНЯТТЯ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗЛОЧИНУ, ЇЇ ОBOB'ЯЗКОВІ ТА ФАКУЛЬТАТИВНІ ОЗНАКИ».

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття суб'єктивної сторони злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки.
2. Вина, її форми та види. Принцип, зміст та ступінь вини в кримінальному праві.
3. Умисна вина. Прямий умисел та його види залежно від часу формування і відношення особи до характеру наслідків. Непрямий умисел. Відмінність непрямого умислу від прямого за інтелектуальною та вольовою ознаками.
4. Необережна вина та її види. Злочинна самовпевненість. Відмінність злочинної самовпевненості від непрямого умислу. Злочинна недбалість.

Питання для самостійного опрацювання

1. Казус (випадок) та його відмінність від злочинної недбалості.
2. Подвійна та змішана форми вини в кримінальному праві, їх вплив на суспільну небезпеку злочину та його кваліфікацію.
3. Мотив та мета злочину.
4. Помилка та її види. Вплив помилки на кримінальну відповідальність.
5. Відхилення дії. Значення суб'єктивної сторони злочину.

ЛЕКЦІЇ – 4 СЕМЕСТР, ІІІ ЧВЕРТЬ (1...10 ТИЖДЕНЬ).

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 10

10. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ СТАДІЙ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ».

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття та види стадій вчинення злочину.
2. Закінчений злочин. Встановлення моменту закінчення злочину залежно від конструкції складу.

3. Готування до злочину та його види. Відмінність готування до злочину від викриття умислу.
4. Замах та злочин та його види. Відмінність замаху на злочин від закінченого злочину і готування до нього.
5. Підстави і межі кримінальної відповідальності за попередню злочинну діяльність. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Особливості добровільної відмови від конструкції складу злочину. Добровільна відмова на стадії закінченого замаху.

Питання для самостійного опрацювання

1. Дійове каяття та його відмінність від добровільної відмови.
2. Значення стадій вчинення злочину.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 11

11.ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ПОНЯТТЯ СПІВУЧАСТІ У ЗЛОЧИНІ. ВИДИ СПІВУЧАСНИКІВ. ФОРМИ СПІВУЧАСТІ.

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття співучасті у злочині.
2. Види співучасників. Форми співучасті.
3. Спеціальні питання відповідальності співучасників (співучасть у злочині зі спеціальним суб'єктом, ексцес виконавця, невдале підбурювання і пособництво, добровільна відмова співучасників).

Питання для самостійного опрацювання

1. Підстава та межі кримінальної відповідальності співучасників.
2. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи і злочинної організації. Значення співучасті у злочині.
3. Причетність до злочину та її види. Відмінність причетності до злочину від співучасті.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 12

12.ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«МНОЖИННІСТЬ ЗЛОЧИНІВ»

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-4*

1. Поняття та види множинності злочинів.

2. Одиничний злочин. Види одиничних злочинів.
3. Повторність злочинів та її види. Відмінність повторності тотожних злочинів від злочину продовжуваного.
4. Сукупність злочинів і її види. Відмінність сукупності злочинів від злочину одиничного.
5. Рецидив злочинів і його види.

Питання для самостійного опрацювання

1. Види одиничних злочинів.
2. Значення множинності злочинів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 13

13. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ»

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття та види обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Необхідна оборона. Умови правомірності необхідної оборони, що характеризують посягання. Умови правомірності необхідної оборони, що характеризують захист. Перевищення меж необхідної оборони. Умови правомірності захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також від протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення. Провокація оборони. Уявна оборона.
1. Затримання особи, що вчинила злочин. Умови правомірності завдання шкоди особі, що вчинила злочин, під час її затримання. Умови правомірності затримання особи, яка вчинила злочин, що відноситься до акту заподіяння їй шкоди. Перевищення заходів завдання особі, яка вчинила злочин, шкоди при її затриманні.
2. Крайня необхідність. Підстави застосування крайньої необхідності. Умови правомірності крайньої необхідності, що відносяться до небезпеки. Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони. Перевищення меж крайньої необхідності.

Питання для самостійного опрацювання

1. Фізичний або психічний примус.
2. Виконання наказу або розпорядження.
3. Умови правомірності заподіяння шкоди правоохоронним інтересам при вчиненні діяння, пов'язаного з ризиком. Ризик, який не визнається виправданим.
4. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Умови правомірності заподіяння шкоди правоохоронним інтересам при виконанні спеціального за-

вдання. Перевищення меж виконання спеціального завдання та особливості призначення покарання особі, яка його допустила.

ЛЕКЦІЇ - 4 СЕМЕСТР, IV ЧВЕРТЬ (11...20 ТИЖДЕНЬ).

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 14

14. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

**«ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.
ПОНЯТТЯ ПОКАРАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.
МЕТА ПОКАРАННЯ. СИСТЕМА ПОКАРАНЬ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ».**

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття, правові підстави, порядок та види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Поняття покарання в кримінальному праві. Мета покарання. Система покарань та її значення. Види покарань.
3. Основні покарання: Громадські роботи. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується. Виправні роботи. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується. Підстави та порядок заміни виправних робіт штрафом. Службові обмеження для військовослужбовців. Арешт. Порядок відбування арешту військовослужбовцями. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується. Обмеження волі. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується. Утримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується. Позбавлення волі на певний строк. Довічне позбавлення волі. Особи, до яких цей вид покарання не застосовується.
4. Додаткові покарання: Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Конфіскація майна та її види. Майно, що не підлягає конфіскації.

Питання для самостійного опрацювання

1. Покарання, які можуть застосовуватися як основні, так і додаткові (змішані види покарань): Штраф. Підстави і порядок заміни штрафу виправними роботами або громадськими роботами. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Обчислення строку цього покарання при призначенні його як додаткового.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 15

15. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ».

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Загальні засади призначення покарання.
2. Призначення покарання в межах санкції статті, яка передбачає відповідальність за вчинений злочин.
2. Врахування положень Загальної частини КК при призначенні покарання. Врахування ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного та обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання, при його призначенні. Обставини, які пом'якшують покарання, їх види та значення. Обставини, які обтяжують покарання, їх види та значення. Правила врахування обставин, які пом'якшують та обтяжують покарання, в тих випадках, коли вони є конститутивними ознаками складу злочину.
3. Можливість призначення більш суворого покарання, ніж передбачено відповідними статтями КК.
4. Поняття покарання, необхідного і достатнього для виправлення особи, яка вчинила злочин, і запобігання новим злочинам. Призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, та його види. Призначення додаткових покарань при призначенні більш м'якого основного покарання.
5. Призначення покарання за сукупністю злочинів. Приєднання до основного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, додаткових покарань. Порядок призначення покарання у випадках, якщо після постановлення вироку встановлюється, що засуджений винний в іншому злочині, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку.
6. Призначення покарання за сукупністю вироків. Приєднання до основного покарання, призначеного за сукупністю вироків, додаткових покарань.

Питання для самостійного опрацювання

1. Правила складання різних покарань при сукупності злочинів і сукупності вироків.
2. Порядок призначення покарання при одночасній наявності сукупності злочинів і сукупності вироків. Зарахування попереднього ув'язнення при призначенні покарання. Обчислення строків покарання.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 16

16. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ, ЗАМІНА ПОКАРАННЯ БІЛЬШ М'ЯКИМ І ЙОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ».

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-2
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Поняття звільнення від покарання та його відбування, заміни покарання більш м'яким і його пом'якшення.
2. Звільнення від покарання:
  - осіб, які вчинили діяння, караність яких законом усунена;
  - у зв'язку із втратою суспільної небезпеки особи, яка вчинила злочин. Правові наслідки цього виду звільнення;
  - у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Співвідношення понять звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності;
  - у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Зупинення та перерва строків давності вчинення обвинувального вироку. Засуджені, до яких давність виконання обвинувального вироку не застосовується;
  - у зв'язку з непридатністю до військової служби за станом здоров'я засуджених військовослужбовців. Види покарань, при засудженні до яких цей вид звільнення застосовується.

Питання для самостійного опрацювання

1. Звільнення від відбування покарання:
  - осіб, засуджених за діяння, караність яких законом усунена;
  - з випробуванням. Обов'язки, які покладаються судом на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Застосування додаткових покарань при звільненні від відбування основного покарання з випробуванням. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням;
  - з випробуванням вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років, обов'язки, які на них може накласти суд. Правові наслідки звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років;
  - у зв'язку із застосуванням давності обвинувального вироку до осіб, яким призначено покарання у виді довічного позбавлення волі;
  - умовно-дострокове, умови та підстави його застосування. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення від відбування покарання;

- вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років. Умови та підстави цього виду звільнення від відбування покарання, його правові наслідки;
  - через хворобу, види цього звільнення. Застосування до осіб, звільнених від відбування покарання через хворобу, примусових заходів медичного характеру. Особливості застосування цього виду звільнення від покарання до військовослужбовців. Вирішення питання про подальше відбування покарання особами, звільненими від нього через хворобу, після їх одужання.
2. Заміна покарання більш м'яким:
    - у зв'язку з неможливістю застосувати давність до особи, засудженої до довічного позбавлення волі;
    - особі, що відбуває покарання. Види покарань, невідбута частина яких може бути замінена більш м'яким покаранням. Умови та підстави цього виду заміни. Застосування додаткових покарань при заміні основного покарання більш м'яким. Правові наслідки цього виду заміни покарання більш м'яким;
    - у зв'язку з неможливістю застосувати давність притягнення до кримінальної відповідальності до особи, що вчинила особливо тяжкий злочин, за який за законом може бути призначене довічне позбавлення волі.
  3. Пом'якшення покарання засудженим, які його відбувають, при прийнятті більш м'якого закону.
  4. Звільнення від покарання та його відбування, заміна покарання більш м'яким і його пом'якшення на підставі закону про амністію.
  5. Заміна покарання більш м'яким на підставі акту про помилування.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 17

17. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ»

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-4
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Кримінальна відповідальність неповнолітніх.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які вчинили злочин у віці до вісімнадцяти років із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Наслідки ухилення неповнолітнього від застосовуваних до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру.
3. Види покарань, застосовуваних до осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.
4. Призначення покарання особам, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.
  - у зв'язку з неможливістю застосувати давність до особи, засудженої до довічного позбавлення волі;

- осіб, засуджених за діяння, караність яких законом усунена;

Питання для самостійного опрацювання

1. Звільнення від покарання та його відбування осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.
2. Звільнення від покарання:
  - осіб, які визнані такими, що не потребують застосування покарання. Умови та підстави цього виду звільнення від покарання. Примусові заходи виховного характеру, які може застосовувати суд до осіб, які звільнені від покарання у зв'язку з відсутністю необхідності в його застосуванні;
  - у зв'язку із закінченням строку давності виконання обвинувального вироку.
3. Звільнення від відбування покарання:
  - з випробуванням. Проведення з особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, виховної роботи;
  - умовно-дострокове, умови та підстави його застосування. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення від відбування покарання цих осіб.
4. Погашення та зняття судимості стосовно осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ № 18

18. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ ПО ТЕМІ:

«ІСТОРІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ЙОГО ТЕОРІЇ (ШКОЛИ, НАПРЯМКИ). СУЧАСНІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ СИСТЕМИ»

*ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (ГОДИН)-2
САМОСТІЙНА РОБОТА (ГОДИН)-2*

1. Кримінальне право в первісному суспільстві, рабовласницьких та феодальних державах. Його витоки та завдання.
2. Просвітницько-гуманістична, класична, антропологічна, соціологічна, фінальна і нового соціального захисту теорії (школи, напрямки) кримінального права. Підхід цих теорій до встановлення причин злочинності та поняття злочину, а також покарання та його цілей.

Питання для самостійного опрацювання

1. Франко-германська та англо-американська правові системи, їх джерела, ставлення до злочину та покарання.
2. Загальна частина кримінального права Російської Федерації.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

Методичні рекомендації

Метою пропонованих для семінарських (практичних) занять завдань є забезпечення закріплення та більш глибокого засвоєння теоретичних знань, отриманих з лекційного курсу, а також у результаті самостійного ознайомлення із законодавством, літературою та судовою практикою.

Завдання виконуються в письмовій формі. Умови завдання в зошиті не відтворюються, а лише подається розгорнуте, з аналізом відповідного законодавства та посиланнями на роз'яснення Пленуму Верховного Суду (при наявності постанов з такої теми), його рішення.

Наприклад:

Завдання. Кузнєцова було засуджено за ст. 185 КК за те, що разом з іншими особами неодноразово вчиняв квартирні крадіжки.

Згідно з доданою до справи копії свідцтва про народження Кузнєцова, в день вчинення останньої крадіжки йому виповнилося 14 років.

Чи правильно засуджено Кузнєцова?

Рішення. Це завдання розраховане на знання питання про вік кримінальної відповідальності як про одну з обов'язкових ознак суб'єкта злочину. Це питання регулюється ст.22 КК, яка передбачає відповідальність неповнолітніх. У ній сказано, що кримінальній відповідальності за крадіжку підлягають особи, що вчинили злочин у віці від чотирнадцяти років. Кузнєцову, як вказується у завданні, 14 років виповнилося в день вчинення останнього злочину. Оскільки особа вважається такою, яка досягла певного віку з настанням наступної доби за днем його народження, Кузнєцов не може бути притягнутим до кримінальної відповідальності – справа проти нього підлягає закриттю.

Оцінка правильності і аргументованості рішення завдання здійснюється на семінарському (практичному) занятті.

Непідготовленість до заняття, відсутність письмового рішення завдань або пропуск заняття (незалежно від причин) тягне за собою обов'язкове його відпрацювання.

Методичні рекомендації до окремих тем курсу не приводяться у зв'язку з тим, що обов'язкові для вивчення питання стосовно кожної з них формулюються відповідно до теми "Програми".

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО МОДУЛЮ №1

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №1

**НА ТЕМУ: «Поняття, система та завдання кримінального права. Наука кримінального права. Судова практика з кримінальних справ»
(колоквіум)**

Семінарське заняття-1 година

Самостійна робота – 2 години

План семінарського заняття

1. Сформулювати поняття кримінального права та визначити його місце в системі права України.
2. Що є предметом кримінального права?
3. Який метод регулювання кримінально-правових відносин?
4. Хто є суб'єктами кримінально-правових відносин? Які в них права та обов'язки?
5. В яких статтях Кримінального кодексу України відображено принцип законності, та в чому його сутність?
6. Розкрити принцип вини як одного з основоположних принципів кримінального права, та вказати його значення для кримінальної відповідальності.
7. Вказати статті Кримінального кодексу, в яких закріплений принцип особистої відповідальності.

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Що означає принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання? В яких статтях Кримінального кодексу цей принцип закріплений?
2. Як співвідносяться між собою Загальна та Особлива частини кримінального права?
3. Що являє собою наука кримінального права та які задачі вона вирішує?
4. В чому полягає сутність судової практики з кримінальних справ та її задачі?
5. Як співвідносяться між собою закон про кримінальну відповідальність, наука кримінального права та судова практика з кримінальних справ?

Література:

- Васильев Н.В.* Принципы советского уголовного права. – М., 1993.
Даев В.Г. Взаимосвязь уголовного права и процесса. – Л., 1982.
Орехов Н.И. Социология в науке уголовного права. – Л., 1985.
Смирнов В.Г. Функции советского уголовного права: Предмет, задачи и способы уголовно-правового регулирования. – Л., 1965.
Филимонов В.Д. Криминологические основы уголовного права. – Томск, 1981.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №2

НА ТЕМУ: «Поняття, види, структура, тлумачення та завдання закону про кримінальну відповідальність» (колоквіум)

Семінарське заняття-1 година

Самостійна робота – 2 години

План семінарського заняття

1. Дати визначення закону про кримінальну відповідальність, розкрити його особливості.
2. Які існують за змістом види закону про кримінальну відповідальність?
3. В чому полягає завдання закону про кримінальну відповідальність та які методи їх реалізації сформульовані у Кримінальному кодексі України?
У процесі колоквіуму слід вирішити пропонуване завдання.

Завдання

1. Норкін, щоб постріляти голубів, украв із кабінету військової підготовки середньої школи малокаліберну гвинтівку і дві пачки патронів до неї. Його дії були кваліфіковані за ч. 1 ст. 262 КК. У суді захисник заперечував таку кваліфікацію, аргументуючи це тим, що буквальний текст ст.262 КК нічого не говорить про крадіжку, просив суд про застосування ч.1 ст. 185 КК, у якій передбачена відповідальність за крадіжку майна. Прокурор, заперечуючи це доведення захисника, вказував, що термін “викрадення”, який використовується у ст. 262 КК, вміщує в себе крадіжку, тому дії Норкіна кваліфіковано правильно.

Дайте відповіді на такі питання:

Яке тлумачення ст.262 КК застосовує захисник?

Які способи тлумачення ст.262 КК застосовує прокурор?

Яке рішення питання слід вважати правильним?

Крім цього письмово виконується наступна контрольна робота (домашнє завдання).

Вкажіть 2-3 статті Кримінального кодексу, в яких містяться норми:

- (1) визначаючи;
  - (2) роз'яснюючи;
  - (3) заохочуючи;
  - (4) забороняючи;
- Загальна частина КК, що містить
- (5) частини;
  - (6) пункти;
- Особлива частина КК,
- (7) які містять частини;
  - (8) які містять пункти;
  - (9) які містять примітки;
  - (10) з простою диспозицією;
  - (11) з описовою диспозицією;
  - (12) з бланкетною диспозицією;

- (13) з відсилочною диспозицією;
- (14) з відносно-визначеною санкцією, в якій зазначено лише вищу межу (максимум) покарання;
- (15) з відносно-визначеною санкцією, в якій зазначено вищу та нижчу межі (мінімум та максимум) покарання;
- (16) з альтернативною санкцією.

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Структура закону про кримінальну відповідальність. Структура статей Особливої частини Кримінального кодексу (далі КК). Диспозиція та її види. Санкція та її види.
2. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом та обсягом. Прийоми тлумачення закону про кримінальну відповідальність (логічний, граматичний, систематичний, історичний тощо).
3. Аналогія закону про кримінальну відповідальність.

Література:

- Брайнин Я.М.* Уголовный закон и его применение. – М., 1968;
Дурманов Н.Д. Советский уголовный закон. – М., 1967;
Ковалев М.И. Советское уголовное право: Курс лекций. – Вып.2. Советский уголовный закон. – Свердловск, 1974;
Коган В.М. Логико-юридическая структура советского уголовного закона. – Алма-Ата, 1966;
Шаргородский М.Д. Уголовный закон. – М., 1948;
Шляпочников А.С. Толкование советского уголовного закона. – М., 1960.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №3

НА ТЕМУ: « Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі і у просторі»

Семінарське заняття-0,5 години

Самостійна робота – 2 години

План семінарського заняття

1. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.
2. Встановлення часу вчинення злочину.
3. Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність. Правила визначення закону, що має зворотну силу. Правові наслідки зворотної сили закону про кримінальну відповідальність.

Завдання на семінарське заняття

2. Під час розгляду справи стосовно громадянина України Ноніна, який вчинив злісне хуліганство в м. Харкові, з'ясувалося, що раніше він вчинив розбійний напад у м. Тулі і грабіж у м. Вітебську, за які засуджений не був. Слідчий поставив перед прокурором питання про притягнення Ноніна до відповідальності за розбій за КК РФ і за грабіж – за КК Республіки Білорусь.

Дайте відповідь від імені прокурора.

3. Перебуваючи з групою знайомих в закордонній туристичній подорожі, Альохін у процесі сварки, що перейшла в бійку, завдав поранення одному з них. Він був засуджений і відбув покарання за кримінальним законом країни, в якій було вчинено злочин.

Чи можна Альохіна після повернення його в Україну притягти до кримінальної відповідальності за той же злочин?

4. Військового аташе однієї з іноземних держав було затримано перевдягнутим у порваний кожух при спробі сфотографувати розташований за містом оборонний завод. Спочатку він приховував своє ім'я та становище, а потім пред'явив дипломатичний паспорт.

Чи може військовий аташе бути притягнутий до кримінальної відповідальності за кримінальним законом України?

Які заходи можуть бути застосовані до осіб, що користуються дипломатичним імунітетом, у випадку вчинення ними злочинів на території України?

5. Під час вантаження лісу на іноземний пароплав у м. Одесі лоцман пароплава, іноземний підданий, будучи в нетверезому стані, завдав з хуліганських мотивів тілесні ушкодження вантажнику, громадянину України, який перебував на палубі.

За яким законом підлягає відповідальності лоцман?

Територією якої держави визнається громадянське судно, що перебуває на території України?

Як би вирішилося питання, якби потерпілий виявився іноземцем?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно вчинків, вчинених на території України. Відповідальність за злочини, вчинені на території України не в повному обсязі. Вирішення питання про кримінальну відповідальність за вчинені на території України злочини осіб, які не підсудні у кримінальних справах судам України.
2. Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно злочинів, вчинених за межами України. Коло осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за злочини, вчинені за межами України. Питання кримінальної відповідальності громадян України, а також осіб без громадянства, що постійно проживають на території України, за злочини, вчинені за кордоном, якщо вони зазнали там кримінального покарання. Правові наслідки засудження особи за межами України.
3. Екстрадиція: поняття та правила застосування.

Література :

Блум М.И. Действие уголовного закона в пространстве. – Рига, 1974;

- Блум М.И., Тилле А.А. Обратная сила закона. – М., 1969;
Брайнин Я.М. Уголовный закон и его применение. М., 1967;
Дурманов Н.Д. Советский уголовный закон. – М., 1967;
Козлов А.П. Понятие преступления. – СПб., 2003;
Ковалев М.И. Советское уголовное право: Курс лекций. – Вып.2 Советский уголовный закон. – Свердловськ, 1974;
Тилле А.А. Время, пространство, закон. Действие советского закона во времени и в пространстве. – М., 1965.
Шаргородский М.Д. Уголовный закон. – М., 1948.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №4

Семінарське заняття-2,5 години

Самостійна робота – 6 годин

НА ТЕМУ: «Визначення поняття злочину»

Класифікація злочинів та її значення у кримінальному праві;

План семінарського заняття

1. Поняття злочину.
2. Ознаки злочину.
3. Відмежування злочинів від інших правопорушень.
4. Класифікація злочинів.

Завдання на семінарське заняття

6. Електрик Ромашов для охорони свого квітника обгородив його сталевим дротом і через трансформатор підключив огорожу до електромережі. Сусід Ромашова, вмикаючи вуличне освітлення, потрапив під напругу і був смертельно травмований. Ромашова засуджено за умисне вбивство за ч.1 ст.115 КК до 8 років позбавлення волі.

Розкрийте на цьому прикладі зміст обов'язкових ознак поняття злочину і вкажіть, у яких статтях Загальної частини КК вони передбачені.

7. Уваров, упаковуючи в ящики металеві деталі, через необережність упустив одну з них на ногу працюючій поряд Санінній, унаслідок чого їй було завдано легке тілесне ушкодження.

Ознайомившись з розділом II Особливої частини КК, дайте відповіді на такі питання:

Чи є вчинене Уваровим діяння злочином?

Якщо ні, то яка ознака злочину в ньому відсутня?

8. Комлеву засуджено за ст.196 КК за те, що, перебуваючи в нетверезому стані, в будинку Малкової необережно поведилася з вогнем, унаслідок чого виникла пожежа, яка знищила майно Малкової. В апеляційній скарзі засуджена вказувала на неправильність вироку, оскільки її дії не завдали шкоди життю чи здоров'ю людини.

Вивчивши ст. 196 КК, визначте, чи є в діях Комлевої ознаки злочину?

Яке рішення слід прийняти з цієї справи?

9. Корякін, відпочиваючи на узбережжі моря, знайшов у піску золотий годинник, на зворотному боці якого було вигравірувано дарчий напис на ім'я Вишневського. Через деякий час при випадковій зустрічі в ресторані Вишневський упізнав свій годинник. Корякіна було притягнуто до кримінальної відповідальності за ст. 193 КК.

Чи обґрунтовано притягнуто до кримінальної відповідальності Корякіна?

10. Буличов та Бурлаков після роботи самовільно взяли в КСП закріплених за ними по роботі двох коней і поїхали ними верхи в сусіднє село на гуляння. Керівництво КСП звернулося до прокуратури з проханням притягти Буличова та Бурлакова до кримінальної відповідальності за самоправство за ст.356 КК. Прокурор відмовив у порушенні справи, зіславшись на те, що відповідальність за самоправство можлива за умови завдання суттєвої шкоди. У цьому випадку такої шкоди Буличов та Бурлаков не завдали.

Чи правильно прийнято прокурором рішення?

Якщо правильно, то яка ознака злочину відсутня в діях Буличова та Бурлакова?

11. Буфетниця кафе Сомова, відпускаючи покупцям 2 пляшки пива, 2 бутерброди та 10 цукерок, обрахувала їх на 32 коп. З наданої характеристики видно, що раніше Сомова не була помічена в такого типу порушеннях. Суд засудив Сомову за ч.1 ст. 225 КК до 1 року виправних робіт. На вирок суду прокурором була подана апеляція, в якій ставилося питання про закриття справи на підставі ч.2 ст.11 КК.

Як повинна бути вирішена справа?

Які умови застосування ч.2 ст.11 КК?

12. Воронцов, будучи слюсарем станції Абдулино, під час огляду потяга зірвав пломбу з товарного вагону і проник до нього з метою крадіжки. Встигнувши взяти лише 5 пачок цигарок і побачивши складача потягів Саричева, який наближався до вагону, Воронцов вистрибнув з вагону і намагався зникнути, але був затриманий. Суд справу стосовно Воронова, звинувачуваного у крадіжці, закрит на підставі ч.2 ст.11 КК.

Чи правильним є рішення суду?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Значення ч.2 ст.11 КК для з'ясування змісту матеріальної ознаки злочину.
2. Критерії відмежування злочинів від інших правопорушень.
3. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості. Значення класифікації злочинів.

Література:

- Герцензон А.А.* Понятие преступления в советском уголовном праве. – М., 1955;
Дурманов Н.Д. Понятие преступления. – М., 1948;
Кривоченко Л.Н. Классификация преступлений. – Харьков, 1983;
Кудрявцев В.Н. Что такое преступление. – М., 1959;
Кузнецова Н.Ф. Преступление и преступность. – М., 1969;
Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;
Прохоров В.С. Преступление и ответственность. – Л., 1984.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №5

НА ТЕМУ: «Кримінальна відповідальність та підстава до неї» (колоквіум)

Семінарське заняття -1 година

Самостійна робота – 2 година

План семінарських занять

1. Дати визначення поняття кримінальної відповідальності.
2. Розкрити специфічні ознаки кримінальної відповідальності.
3. Які існують види реалізації кримінальної відповідальності?
4. Як співвідносяться поняття кримінальної відповідальності та кримінального покарання?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. В чому сутність філософських категорій свободи волі та необхідності, детермінованості поведінки людини?
2. Як обґрунтовується кримінальна відповідальність на основі філософії індетермінізму?
3. В чому полягає обґрунтування кримінальної відповідальності з позиції філософії механістичного детермінізму?
4. Обґрунтування кримінальної відповідальності за філософією діалектичного детермінізму.
5. Що є підставою кримінальної відповідальності за чинним Кримінальним кодексом України?

Література:

Брайнін Я.М. Уголовная ответственность и её основание в советском уголовном праве. – М., 1963;

Карпушин М.П., Курляндский В.И. Уголовная ответственность и состав преступления. – М., 1974;

Лесниевски-Костарева Т.А. Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика. – М., 2000;

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО МОДУЛЮ № 2

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №1

НА ТЕМУ: «Склад злочину (колоквіум). Елементи складу злочину. Обов'язкові та факультативні ознаки складу злочину»

Семінарське заняття-1 година

Самостійна робота – 4 години

План семінарського заняття

1. Дати визначення поняття складу злочину.
2. Які існують рівні конкретизації складу злочину?
3. Назвати елементи та ознаки складу злочину та розкрити їх сутність.
4. Як поділяються склади злочину за конструкцією?
5. Розкрити поняття та значення матеріального складу злочину.
6. За якими ознаками склади злочинів відносять до формальних та їх значення?
7. Які склади злочинів називають усиченними, їх значення для реалізації кримінальної відповідальності?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Як ділять склади злочинів за ступінню суспільної небезпеки, значення такого поділу?
2. Значення складу злочину для вирішення питань кримінального права.
3. Розкрити точки зору з питання співвідношення поняття складу злочину та поняття злочину.

Література:

Брайнін Я.М. Уголовная ответственность и её основание в советском уголовном праве. – М., 1963;

Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;

Егоров В.С. Понятие состава преступления в уголовном праве. Учебное пособие. – Москва-Воронеж, 2001;

Карпушин М.П., Курляндский В.И. Уголовная ответственность и состав преступления. – М., 1974;

Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. – М., 1972;

Кудрявцев В.Н. Теоретические основы квалификации преступлений. – М., 1963;

Лесниевски-Костарева Т.А. Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика. – М., 2000;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

Тарарухин С.А. Квалификация преступлений в судебной и следственной практике. – К., 1995;

Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. – М., 1957.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №7

НА ТЕМУ: «Об'єкт злочину (колоквіум)»

Семінарське заняття-1 година

Самостійна робота – 2 години

План семінарського заняття

1. Дати визначення поняття об'єкту злочину. Чому в якості об'єкту злочину завжди виступають суспільні відношення?
2. Розкрити поняття суспільних відносин як філософської категорії. Як вирішують це питання криміналісти ?
3. З чого складається об'єкт злочину?

4. В чому полягає різниця між суспільними відносинами як об'єкту злочину та кримінально-правовими відносинами?

5. Загальний об'єкт злочину за чинним Кримінальним кодексом України. Значення загального об'єкту злочину.

6. Поняття родового об'єкту злочину та його значення.

7. Визначити поняття основного безпосереднього об'єкту злочину та його значення.

8. В чому полягає сутність додаткового обов'язкового безпосереднього об'єкту злочину та його значення?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Сформулювати поняття додаткового альтернативного безпосереднього об'єкту злочину, вказати, в чому його значення.

2. Сутність додаткового факультативного безпосереднього злочину та його значення для визначення ступеня суспільної небезпечності діяння.

3. Дати визначення предмету злочину та розкриття його ознаки.

4. Як співвідносяться предмет та об'єкт злочину? Проілюструвати, відповів на питання, на конкретних прикладах.

Література:

Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;

Никифоров Б.С. Об'єкт преступления по советскому уголовному праву. – М., 1960;

Новоселов Г.П. Учение об объекте преступления. Методические аспекты. – М., 2001;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

Тацій В.Я. Об'єкт и предмет преступления. – Харьков, 1988;

Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. – М., 1957.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №8

НА ТЕМУ: « Об'єктивна сторона складу злочину»

Семінарське заняття-1 година

Самостійна робота – 2 години

План семінарського заняття

1. Поняття об'єктивної сторони злочину.

2. Діяння (дія, бездіяльність).

3. Суспільно небезпечний наслідок.

4. Причинний зв'язок в кримінальному праві.

5. Спосіб, засоби, місце, час, обставини та інші факультативні ознаки об'єктивної сторони.

6. Значення об'єктивної сторони злочину.

Завдання для семінарського заняття

13. Климов, будучи в нетверезому стані, зустрів подружню пару Кондратьєвих, які поверталися додому. Климов почав ображати їх, а коли його попросили відійти, складаним ножем наніс удар Кондратьєву в нижню частину живота. Через півгодини Кондратьєва було доставлено до лікарні, де під час операції він помер. Експертиза зробила висновок, що у результаті поранення, нанесеному потерпілому Климовим, була пошкоджена передня стінка шлунку, а смерть наступила від закриття дихальних шляхів блювотними масами. Сильне виділення блювотних мас було спричинене: а) станом сп'яніння, у якому перебував Кондратьєв перед пораненням; б) подразненням слизової оболонки шлунку у результаті поранення; в) впливом наркозу, під яким проходила операція.

Дайте характеристику об'єктивної сторони складу злочину, вчиненого Климовим.

Чи перебувають дії Климова в причинному зв'язку зі смертю Кондратьєва?

14. Волинець звинувачувався в тому, що він, будучи дорожнім майстром, без дозволу керівництва дистанції шляху призначив Михеєва шляховим обхідником, порушивши його режим роботи, у результаті чого Михеєв був задавлений потягом. Слідством призначено, що Михеєв після роботи був направлений у свою бригаду і йшов туди по непарному шляху. Назустріч йому показався поїзд. Тоді Михеєв перейшов на парний шлях, не звернувши уваги, що по ньому теж рухається поїзд. Михеєву махали кепками, кричали, щоб він зійшов зі шляху, але він не звернув на це уваги через шум потяга, що йшов по непарному шляху, і на нього наїхав потяг, який рухався по парному шляху.

Чи є причинний зв'язок між діями Волинця та смертю Михеєва?

15. Під час парусної регати керманіч яхти Синілов побачив, що при повороті яхта, що йшла попереду, перевернулася і парусом накрила яхтсмена, який опинився в небезпечному для життя становищі і явно потребував допомоги. Однак Синілов, намагаючись виграти гонку, пройшов мимо товариша, не надавши йому допомогу. Яхтсмен втопився.

Ознайомившись із змістом ст.ст. 135 та 136 КК, вирішіть питання про об'єктивну сторону складу злочину.

У яких випадках бездіяльність передбачає кримінальну відповідальність?

Чи є причинний зв'язок між бездіяльністю Синілова та смертю яхтсмена?

16. Климкін, директор рудника, та Зільберман, директор копальневого рудоуправління, знаючи, що роботи на руднику через погодні умови можна проводити до половини листопада, з метою перевиконання плану добування руди продовжили їх до 1 грудня. Коли 1 грудня робота була закінчена і робітники спускалися з рудника, під сніжний обвал потрапили 27 чоловік, з них 6 отримали тілесні ушкодження.

Чи є причинний зв'язок між діями Климкіна та Зільбермана та наслідками, що трапилися?

17. Сотникова, побачивши, що за її дванадцятирічною дочкою біжить з палкою Карпов (13 років), спіймала його і завдала удар кулаком по голові. Після цього Карпов пригнав з поля корів, а ввечері занедужав і через чотири дні помер. Визначено, що при наявності в Карпова старого процесу запалення середнього вуха, удар в голову викликав розходження кісних швів та запалення мозкових оболонок, що спричинили смерть.

Чи є в поведінці Сотникової ознаки кримінально караного діяння?

Чи знаходяться дії Сотникової в причинному зв'язку зі смертю Карпова?

Яке значення для рішення питання про причинний зв'язок має наявність означеного захворювання у потерпілого?

18. Студенти Сидоров та Михеєв зустріли на вулиці студентку Сулимову, з якою вони були в неприязних стосунках. Під час розмови з Сулимовою Сидоров образив її нецензурними словами, а Михеєв наніс удар по обличчю. Намагаючись уникнути подальших образ, вона почала втікати, потрапила під автомобіль і загинула.

Чи перебувають дії Сидорова та Михеєва в причинному зв'язку зі смертю Сулемової?

19. Костюков у нетверезому стані у себе вдома посварився з дружиною через поділ майна у зв'язку з розірванням їх шлюбу. Він ображав дружину, а потім, схопивши молоток, погрожував вбивством. Дружина Костюкова, злякавшись, вибігла з квартири. Після цього Костюков взяв пляшку з ацетоном, облив у шафі речі, меблі в квартирі і підпалив їх.

Дайте аналіз об'єктивної сторони складу злочину.

Познайомившись зі змістом ст.194 КК, вирішіть питання про значення способу вчинення цього злочину для кримінальної відповідальності.

20. На іменинах у Полякова гості Ступоров та Сундуков випили і посварились. Сварка перейшла в бійку, під час якої Ступоров ударив Сундукова кулаком в око. Сундукова привезли до лікарні, де лікар призначив, що загрожує втрата ока. Перевезення з районного центру, де мала місце бійка, в обласний центр для операції була здійснена санітарним літаком. При польоті Сундуков захворів і помер від запалення легенів.

Дайте характеристику суспільно небезпечним діям Ступорова.

Чи перебувають дії Ступорові в причинному зв'язку зі смертю Сундукова?

21. Охоронець господарства Фокін увійшов до стайні і виявив там трьох хлопчиків 10-11 років, які потайки від батьків палили. Боячись, що вони підпалять стайню, Фокін почав кричати і проганяти їх. Хлопчики побігли і при цьому один з них зламав ногу.

Чи є дія Фокіна суспільно небезпечною і протиправною?

22. В продовольчому магазині виникла пожежа, яку відразу помітив сторож, але через відсутність протипожежного інвентарю потушити його не зміг. У зв'язку з цим зав. магазину Никифорова була притягнута до кримінальної відповідальності за халатне ставлення до організації протипожежних заходів. Розслідуванням призначено, що причиною пожежі була недоброякісна кладка печі, яка проводилася пічником під керівництвом майстра Пехова, який і приймав роботу. Відповідальність за поточний ремонт печей і за протипожежну безпеку в селищі була покладена на коменданта селища Кареліна.

Як у кримінальному праві вирішується питання про відповідальність за бездіяльність?

Чи є причинний зв'язок між поведінкою Никифорової та пожежею, що виникла в магазині ?

23. Сергєєв не вийшов на будівельний об'єкт, де він працював майстром, у зв'язку з чим робітники не отримали через неявку Сергєєва необхідного інструктажу і проводили монтаж об'єкта не дотримуючись правил техніки безпеки. Через годину з робітником Тихоновим трапився нещасний випадок. Призначено, що Сергєєв не з'явився на роботу внаслідок того, що вночі перед цим відбулося розливання річки, яким було зруйновано всі переправи.

Яке значення для кримінальної відповідальності має непереборна сила?

24. Свиридов та Марчук пізно ввечері у провулку напали на Медведєва і, погрожуючи йому ножем, вимагали гроші. Грошей у Медведєва не виявилося. Обшукавши його й переконавшись, що нічого цінного у Медведєва немає, Свиридов та Марчук відпустили його.

Чи є в поведінці Свиридова та Марчука об'єктивна сторона злочину?

Познайомившись зі ст. 187 КК визначте, до якого виду складів злочинів відноситься розбій?

25. Майстру телеательє Потапову запропонували додаткову винагороду за те, що він швидко і якісно відремонтує телевізор. Потапов гроші взяв, роботу виконав і отримав плату за чеком.

Чи є в діях Потапова об'єктивна сторона складу отримання незаконної винагороди працівниками державного підприємства, закладу чи організації (ст. 354 КК)?

Вивчіть диспозицію ст.354 КК і вирішіть, які ознаки об'єктивної сторони складу злочину в ній передбачені?

26. Дулов напав на сторожа Курочкина, зв'язав його, а потім пограбував склад, який Курочки охороняв. Як було призначено, Курочкин під час вчинення злочину Дуловим розв'язав себе, але, боячись Дулова, не рухався, й лише коли останній з нагробованим зник, зателефонував у міліцію.

Чи є об'єктивна сторона складу злочину в поведінці Курочкина?

27. Від великого пориву вітру Сорокін не втримався на ногах на слизькому тротуарі й, падаючи, спричинив прохожому ушкодження середньої тяжкості.

Чи є об'єктивна сторона складу злочину в поведінці Сорокіна?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Умови кримінальної відповідальності за бездіяльність.
2. Поняття непереборної сили та її значення в вирішенні питання про кримінальну відповідальність.
3. Суспільно небезпечні наслідки, їх види та значення для поділу злочинів на матеріальні, формальні та усічені. Визначення причинного зв'язку в філософії. Необхідний та випадковий при чинний зв'язок. Встановлення ознак необхідного причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням та його наслідками в кримінальному праві.
4. Спосіб, засіб, місце, час, обставини та інші ознаки об'єктивної сторони злочину. Значення об'єктивної сторони злочину.

Література:

- Брайнін Я.М.* Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;
Ковалев М.И., Васьков П.Г. Причинная связь в советском уголовном праве. – М., 1958;
Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. – М., 1960;
Кузнецов Н.Ф. Значение преступных последствий. – М., 1958;
Малинин В.Б. Причинная связь в уголовном праве. – СПб., 2000;
Мальцев В.В. Проблема уголовно-правовой оценки общественно опасных последствий. – Саратов, 1989;
Михлин А.С. Последствия преступления. – М., 1969;

- Панов Н.И.* Способ совершения преступления и уголовная ответственность. – Харьков, 1982;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;
- Тер-Акопов А.А.* Бездействие как форма преступного поведения. – М., 1980;
- Тимейко Т.В.* Общее учение об объективной стороне преступления. – Ростов н/Д., 1977;
- Трайнин А.Н.* Общее учение о составе преступления. – М., 1957;
- Церетели Т.В.* Причинная связь в уголовном праве. – М., 1963;
- Ярмыш Н.Н.* Действие как признак объективной стороны преступления. Проблемы психологической характеристики. – Харьков, 1999;
- Ярмыш Н.Н.* Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ). – Харьков, 2003.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №9

НА ТЕМУ: «Суб'єкт злочину»

Семінарське заняття-1 години
Самостійна робота – 2 година

План семінарського заняття

1. Поняття суб'єкта злочину.
2. Ознаки суб'єкта злочину.
3. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння.
4. Спеціальний суб'єкт злочину.
5. Значення суб'єкта злочину.

Завдання для семінарського заняття

28. Сонькін, Петров та Шапошников визнані винними в тому, що вчинили опір представнику влади, поєднаного із змушенням останнього до очевидно незаконних дій, за що були засуджені за ч.3 ст. 342 КК. Прокурор в апеляції просив про відміну вироку та припинення справи відносно Шапошникова як такого, що не досяг шістнадцятирічного віку до моменту вчинення діяння і не підлягає у зв'язку з цим відповідальності за опір представникові влади. Апеляційний суд, розглянувши справу, вирок залишив без зміни на тій підставі, що Шапошников під час опору наніс представнику влади середньої тяжкості тілесні ушкодження, за які кримінальна відповідальність настає з 14-річного віку.

За які злочини встановлена Кримінальна відповідальність з 14 років?

Чи підлягає Шапошников кримінальній відповідальності за ч.3 ст.342 КК?

Чи можна притягти його до кримінальної відповідальності за умисне нанесення тілесних ушкоджень середньої тяжкості (ч.1 ст.122 КК)?

29. Ганіна було викрито в тому, що він вчинив убивство своєї сусідки по квартирі Уткіної. На попередньому слідстві Ганін, не заперечуючи факту вбивства, заявив, що не може нести за це відповідальність, оскільки страждає хронічною душевною хворобою – епілепсією. Судово-психіатрична експертиза, куди його було направлено для огля-

ду, встановила, що Ганін справді страждає епілепсією, однак в момент вбивства не перебував у стані епілептичного припадку.

Чи можна визнати Ганіна неосудним?

Які критерії неосудності?

30. В ресторані парку Ус влаштував сварку зі своїм сусідом по столу, наніс йому образу, потім вдарив стільцем. Після цього Ус перевернув стійку буфету й перекинув декілька столиків. При наближенні працівників міліції він намагався зникнути, але був затриманий. Доставлений до відділу міліції Ус заявив, що був п'яний і нічого не пам'ятає. Медичним оглядом призначено, що Ус перебував у стані сильного алкогольного сп'яніння.

Як за діючим законодавством вирішується питання про відповідальність за злочин, вчинений у стані сильного алкогольного сп'яніння?

Чи виключає стан сильного алкогольного сп'яніння осудність особи?

Як обґрунтовується в теорії кримінального права відповідальність за злочини, вчинені у стані фізіологічного сп'яніння?

Чи підлягає кримінальній відповідальності Ус?

31. Фрумена було затримано за хуліганські дії, вчинені ним в нетверезому стані на пероні вокзалу. Судово-психіатрична експертиза, призначена органами слідства у зв'язку з тим, що раніше Фрумен підлягав лікуванню в психіатричних лікувальних закладах, встановила, що діяння він вчинив у стані сп'яніння, що мало патологічний характер.

Чи підлягає Фрумен кримінальній відповідальності за вчинення суспільно небезпечної дії?

32. Було призначено, що о 22 годині 30 хв. 14 серпня 1998 р. Валієв з хуліганських намірів позбавив життя людини. З прилученої до справи довідки пологового будинку видно, що Валієв народився 14 серпня 1984 р. о 18 годині 05 хв.

З якого віку настає кримінальна відповідальність?

Чи може Валієв підлягати кримінальній відповідальності за вчинене діяння?

Коли особа вважається такою, що досягла віку кримінальної відповідальності?

33. Неповнолітній Волков разом з іншими особами був притягнутий до кримінальної відповідальності за крадіжку промислових товарів, скоєну 28 грудня 2001 року. Оскільки в справі були відсутні дані про вік Волкова, останнього було направлено на огляд стосовно встановлення віку. Судово-медична експертиза дала висновки, що вік Волкова на момент вчинення злочину може бути визначений у межах 14-15 років.

Чи підлягає Волков кримінальній відповідальності за крадіжку?

Як визначається день народження особи, коли її вік встановлює судово-медична експертиза?

За які злочини встановлена кримінальна відповідальність з 14 років?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Обмежена осудність у кримінальному праві.
2. Вік, після досягнення якого до моменту вчинення злочину особа підлягає кримінальній відповідальності. Правила встановлення віку кримінальної відповідальності.
3. Критерії диференціації кримінальної відповідальності за віком.
4. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння, її обґрунтування.

Література:

- Брайнін Я.М.* Основні питання загального вчення про склад злочину. - К., 1964;
- Владимиров В.А., Левицкий Г.А.* Субъект преступления по советскому уголовному праву. – М., 1964;
- Габияни А.А.* Уголовная ответственность за преступления, совершенные в состоянии опьянения. – Тбилиси, 1968;
- Иванов Н.Г.* Аномальный субъект преступления. – М., 1998;
- Лазарев А.М.* Субъект преступления. – М., 1981;
- Михеев Р.И.* Проблемы вменяемости и невменяемости в советском уголовном праве. – Владивосток, 1983;
- Назаренко Г.В.* Невменяемость. – СПб., 2002;
- Назаренко Г.В.* Уголовно-релевантные психические состояния лиц, совершивших преступления и общественно опасные деяния. – М., 2001;
- Никифоров А.С.* Юридическое лицо как субъект преступления и уголовной ответственности. – М., 2002;
- Орлов В.С.* Субъект преступления по советскому уголовному праву. – М., 1958;
- Орымбаев Р.* Специальный субъект преступления. – Алма-Ата, 1977;
- Павлов В.Г.* Субъект преступления и уголовная ответственность. – Санкт-Петербург, 2000;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;
- Приходько Т.Н.* Проблемы уменьшенной вменяемости в уголовном праве. – Одеса, 1998;
- Трайнин А.Н.* Общее учение о составе преступления. – М., 1957;
- Трахтеров В.С.* Вменяемость и невменяемость в уголовном праве (исторический очерк). – Харьков, 1992;
- Устименко В.В.* Специальный субъект преступления (понятие и виды): Учебное пособие. – Харьков, 1986.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №10

НА ТЕМУ: «Суб'єктивна сторона складу злочину»

Семінарське заняття-2 години

Самостійна робота – 4 година

План семінарського заняття

1. Поняття суб'єктивної сторони складу злочину.
2. Поняття вини.
3. Мотив та мета злочину.
4. Помилка та її вплив на кримінальну відповідальність.
5. Значення суб'єктивної сторони складу злочину.

Завдання для семінарського заняття

34. Водій Токін перед виїздом з гаража випив горілки, посадив до кузова машини пасажирів і в стані сп'яніння став керувати нею, перевищивши допустиму швидкість. Постовий міліціонер, бачачи це, подав сигнал про зупинку. Однак Токін не скорився і, підвищивши швидкість, намагався зникнути. Міліціонер встиг заскочити на крило

автомашини і настійливо вимагав зупинки. Токін втратив управління, унаслідок чого автомашина перекинулася в кювет, міліціонер потрапив під заднє колесо і був смертельно травмований.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону складу злочину, вчиненого Фокінім?

35. Бутов посварився зі своєю знайомою Анікеєвою, ударив її по обличчю, погрожуючи вбивством. Коли Анікеєва втекла додому, Бутов з'явився у чергову кімнату вогнестійкої охорони заводу, де працював, і отримав службову зброю – пістолет. Після цього, залишивши прийнятий під охорону об'єкт, прийшов до Анікеєвої додому і знову почав погрожувати вбивством. Ховаючись від Бутова, Анікеєва побігла до квартири своїх сусідів. Бутов, погрожуючи розправою, вимагав, щоб вона вийшла з квартири, однак та відмовилась. Тоді Бутов двічі вистрелив з пістолета через двері кімнати, де сховалася Анікеєва. Кулі, пролетівши через кімнату, де знаходились сусіди та Анікеєва, увійшли в стіну на висоті 1,5 м, але ніхто з присутніх не постраждав.

Назвіть ознаки, що характеризують суб'єктивну сторону складу злочину.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону складу злочину, вчиненого Бутовим.

36. Данилов та Зайцев вночі біля виходу з парку культури та відпочинку напали на Гончарові і у відповідь на те, що він відібрав у них зірвані в парку квіти, нанесли йому ножові поранення, причинивши тяжке тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону складу злочину.

Яке значення мотиву та мети при вирішенні питання про суб'єктивну сторону?

37. Зав'ялова визнано винним у тому, що, працюючи майстром-закрійником цеху шиття одягу, йдучи з роботи не вимкнув електропраску, внаслідок чого у приміщенні виникла пожежа, що причинила значну матеріальну шкоду. Як було призначено, Зав'ялов, вийшовши з майстерні, згадав, що праска не вимкнута, але повертатися не захотів і телефоном доручив вимкнути його своєму учню, 15-річному Соскіну, який забув це зробити.

Чи є суб'єктивна сторона складу злочину в діях Зав'ялова?

38. Зенков, маючи намір знищити гризунів в підсобних приміщеннях, виготовив пляшку рідини, що вміщувала миш'як, і, залишивши її на вікні у відкритому сараї, пішов у будинок приготувати приманку для гризунів. У цей час до сараю забіг його 10-річний племінник, який грався з сусідніми хлопчиками у схованки. Побачивши на вікні пляшку з красивою етикеткою "Кола" і прийнявши її вміст за цей напій, він випив частину рідини, від чого трапилося сильне отруєння, що спричинило смерть хлопчика.

Вирішіть питання, чи є суб'єктивні підстави для притягнення Зенкова до кримінальної відповідальності?

Коли такі підстави є, визначте форму вини і дайте її аналіз.

39. Касир магазину Леонова їхала в кабіні вантажної автомашини до міста, маючи в портфелі 12000 грн., які слід було здати до банку. По дорозі у автомашини лопнула шина і водій почав її ремонтувати, а Леонова, вийшовши з машини, сіла на траву на узбіччі дороги. Після того, як машина була відремонтована, Леонова поїхала далі. Від'їхавши від місця ремонту близько 10 км, вона згадала, що забула в траві портфель з грошима магазину. Повернувшись до місця ремонту машини, Леонова портфеля не виявила.

У якій формі виразилася вина Леонової?

40. Серенко і Сердюк зайшли до магазину і стали запрошувати в кіно продавця Жихареву. Остання відмовилася піти з ними, оскільки мало їх знала і, до того ж, вони були в нетверезому стані. Наполягаючи на своєму, Сердюк взяв Жихареву за руку, з якої Серенко зняв годинник, заявивши, що поверне його лише в кінотеатрі. Невдовзі до магазину зайшли Кусков, Попов та Шестаков. Жихарева, будучи з ними в дружніх стосунках, розповіла про те, що трапилося і попросила відібрати годинник. Вони наздогнали Семенко та Сердюка, стали вимагати, щоб вони повернули годинник. Серенко категорично відмовився це зробити. Тоді Кусков двічі вдарив його рукою по голові. Серенко впав, ударився потилицею об асфальт і невдовзі від отриманої травми помер у лікарні.

Визначте форму вини Кускова в смерті Серенка.

41. Александров Іван, маючи намір убити Кочеткова, разом зі своїм братом Миколою підійшли до будинку Кочеткова, щоб Іван міг вбити його пострілом через вікно. Однак дружина Кочеткова не дозволила розбудити чоловіка. Під час суперечки з нею Микола близько підійшов до вікна, а Іван, що знаходився у дворі, прийняв його за Кочеткова і пострілом через вікно вбив.

Дайте аналіз суб'єктивної сторони складу вчиненого Александровим Іваном злочину.

42. Голуб і Крутов займалися перевезенням пасажирів через річку Дніпро човном, беручи за перевезення по 50 коп. з людини. 2 квітня весь день дув сильний вітер і річка розлилася. Незважаючи на це, Голуб і Крутов взялися перевозити людей і посадили в човен 7 пасажирів. Човен, відпливши від берега 150 м, перевернувся і 5 пасажирів втопилися. Свідок Баркова стверджувала, що вона боялась сідати в човен через великий вітер та хвилі, але її вмовили інші пасажири. Коли відпливли від берега, в човні вже було багато води і вона все прибувала, а на пропозицію Баркової вилити воду чи повернутися назад до берега Крутов і Голуб лише посміялися і заявили: “Коли боїшся, закрій очі, а нам переправлятися в таку погоду не вперше, впораємося”. Свідок Климович пояснила, що коли вона сідала в човен, хвилі були дуже великі, але Голуб та Крутов домовились перевозити людей разом, хоч до цього кожний з них перевозив пасажирів самостійно. Експерт Ананько у своїх висновках вказав, що в таку погоду при вітрі 6-8 балів взагалі не можна влаштовувати перевезення пасажирів без ризику для їх життя. Другий експерт Павленко, керуючись правилами річкового реєстру, оглянув човен і зробив висновок, що він за своїми розмірами може підняти до семи чоловік з розрахунку середньої ваги однієї людини 75 кг. У човні було 9 чоловік. Отже, Голуб та Крутов її перевантажили.

Визначте суб'єктивну сторону дій Голуба та Крутова.

43. Асистент аптеки при лікарні Шкраб помилково відпустила медсестрі Андреевій у мензурці замість ліків, зазначених у рецепті, екстракт беладони кількістю 18 грамів (беладона – сильна отрута). Лікар терапевтичного відділення Кисельова, отримавши його від медсестри (без етикетки аптеки), не перевірила, які ліки відпущено аптекою, і видала хворим по 6 гр. Кожному, внаслідок чого мало місце сильне отруєння трьох хворих.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону дій Шкраб та Кисельової.

44. У глибині саду грала в карти група молодих людей. Один з них, Марков, запаливши цигарку, кинув сірник. За спинами гравців, тихо підкравшись до них, стояли діти і з цікавістю стежили за грою. Сірник потрапив одному з них на сорочку, від чого вона зайнялася. Переляканий хлопчик кинувся тікати і тим більше роздмухав полум'я. По-

бачивши, що трапилося, Марков кинувся за хлопчиком, але наздогнати його не зміг. Від опіків хлопчик помер.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону діяння Маркова.

45. На одній з ділянок залізниці було виявлено труп жінки, зав'язаний у чохол від матраца. Особистість загиблої була встановлена. Нею виявилася Нікітіна, яка мешкала в селищі недалеко від залізниці. Призначено, що Нікітіна, будучи вагітною і боячись розголосу, вирішила зробити аборт поза лікарнею. З цією метою вона відправилася до Кострової, яка незаконно робила аборти. Кострова зробила Нікітіній аборт, під час якого остання втратила свідомість. Привести Нікітіну до притомності не вдалося. Кострова, вирішивши, що потерпіла померла від абортів і намагаючись приховати здійснений злочин, загорнула потерпілу в чохол від матраца і вночі відвезла на санях до залізниці, поклавши Нікітіну на колії залізничного полотна. Товарний потяг, який пройшов, роздавив потерпілу. Як було призначено експертизою, смерть Нікітіної настала не від абортів, а в результаті переїзду її потягом.

Визначте форму вини Кострової у стосунку до смерті потерпілої.

46. Кулинич Володимир поступив до лікарні у зв'язку з гострими болями в області живота. Діагноз "кишкова непрохідність" був неостаточним, тому головний лікар лікарні дав вказівку черговому лікареві Ковальову посилити стеження за протіканням хвороби дитини і у випадку її погіршення відправити його до хірургічного відділення. Ковальов не виконав розпорядження головного лікаря і протягом ночі не стежив за дитиною, а вранці не перевіривши його здоров'я, доповів головному лікарю, що дитина перебувала в задовільному стані. Лікар, який прийняв у Ковальова чергування, знайшов хворого в дуже важкому стані. Негайно була зроблена операція, але врятувати дитину внаслідок запізненого оперативного втручання не вдалося.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону поведінки Ковальова.

47. Марков та Леонт'єв увійшли ввечері до булочної де знаходилась продавець Федорова, накинулись на неї, зв'язали їй руки та ноги, в рот запхнули кляп, забрали з каси 1900 грн. і зникли, не звільнивши Федорову від мотузок та кляпа. Коли злочинці йшли, вони почули, що Федорова хрипить і задихається. Марков сказав: "Мабуть, задихнеться", на що Леонт'єв відповів: "Нехай, нам що". Федорова померла від асфіксії.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону вчинених Марковим та Леонт'євим злочинів.

48. Федоров їхав у потязі. Випивши горілки, він ліг спати. Прокинувшись вночі, Федоров дізнався, що потяг стоїть на станції Кем, де йому треба було виходити. Зіскочивши з місця і схопивши дві валізи, він вийшов з вагону. Підійшовши до камери схову, Федоров з'ясував, що несе чужі валізи, але, повернувшись на перон, побачив, що потяг пішов. При затриманні Федорова з'ясувалося, що він замість своїх помилково взяв валізи пасажира Абрамова, що їхав з ним.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону поведінки Федорова.

49. Втікач з виправно-трудова колонії Іванюк зустрів свого знайомого Титова, який запросив його до себе пообідати. Боячись, що Титов його видасть, Іванюк, начебто поспішаючи на потяг, від обіду відмовився й пішов, встигнувши всипати в тарілку Титова отруту. Титов, незадовго до цього пообідавши в столовій заводу, передав тарілку своєму восьмирічному синові, який з'їв суп і невдовзі помер від отруєння.

Визначте суб'єктивну сторону поведінки Іванюка.

50. Уламками балкона, що обвалився в нічний час, був тяжко травмований Носов, унаслідок чого він втратив свідомість. Сторож Мохов, виявивши Носова, вирішив, що

того вбито. Намагаючись приховати випадок, що трапився під час його чергування, Мохов скинув Носова у ставок, що знаходився неподалік. За висновками судово-медичної експертизи смерть Носова настала від утоплення.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону поведінки Мохова.

51. Касир контори Савельєва розтратила 1800 грн. державних коштів. Бажаючи приховати розтрату, Савельєва о 2 годині ночі підпалила приміщення, на першому поверсі якого знаходилася контора, а на другому мешкали жильці. У результаті пожежі повністю згоріло приміщення і загинуло двоє малолітніх дітей, що жили на другому поверсі, мати яких працювала в нічну зміну на заводі.

Дайте аналіз суб'єктивної сторони вчинених злочинів.

52. Лаврова, працюючи медсестрою процедурного кабінету пологового будинку, повинна була ввести хворій Черв'яковій у вену бром. Взявши з шафи з того місця, де звичайно стояв бром, пляшечку з безколірною рідиною і не подивившись на етикетку, Лаврова зробила хворій внутрішнє вливання. Зразу ж у Черв'якової почалися судомги. Як з'ясувалося, Лаврова ввела хворій 10 г. дикаїну – отрутною речовини. Незважаючи на житті заходи, врятувати Черв'якову не вдалося.

Чи є підстави для притягнення Лаврової до кримінальної відповідальності?

Якщо є, визначте форму вини і дайте її аналіз.

53. Крюков, працівник геологорозвідувальної партії, близько 6 години ранку пішов вмиватися до річки, яка протікала на відстані 200 м від селища. На протилежному боці він помітив коливання кущів, чорний силует і почув тріск гілок. Приймавши силует за кабана, Крюков побіг в будинок пошукової партії і повідомив про це Шилова. Обидва вони взяли одноствольні рушниці 16 калібру, зарядили однаковими патронами і разом побігли до річки. На березі річки Крюков та Шилов одночасно зробили постріли в кущі протилежного берегу. У кущах виявився технік-геофізик Носов, якого було смертельно поранено зробленими пострілами. Слідство за справою припинено через відсутність вини Крюкова та Шилова.

Чи обґрунтовано припинено справу?

Якщо ні, вирішіть питання про форму вини цих осіб і дайте її аналіз.

54. Грачов, розсердившись на слова дружини про те, що вона вийшла за нього заміж через помсту іншій людині, що він їй не потрібний і противний, схопив зі столу ніж і наніс їй чотири поранення: одне – в груди, решту – в плече і в руку. В машині швидкої допомоги, котру він викликав, потерпіла померла. На допитах Грачов пояснив, що вчинив це діяння у відповідь на образливі слова дружини, що вбивати її він не хотів, а лише мав намір провчити, бив у руку і в плече, але дружина крутилася, робила різкі рухи і один з ударів припав на груди.

Які ознаки характеризують суб'єктивну сторону складу злочину?

Дайте аналіз суб'єктивної сторони вчиненого Грачовим діяння.

Визначте ознаки, які відрізняють непрямий умисел від прямого.

55. Никонов був затриманий, коли купував в магазині дві пляшки горілки на фальшиві гроші. В міліції Никонов заявив, що біля магазину до нього звернулася незнайома людина з проханням купити дві пляшки горілки, оскільки в магазині працює подруга його дружини, яка може їй сказати про це. Повіривши йому, Никонов взяв гроші, зайшов у магазин і, звернувшись до продавця Соловйової з проханням відпустити дві пляшки горілки, передав ці гроші їй. Продавець чомусь довго їх перераховувала, потім сказала, що в неї немає чим дати здачу і вийшла в підсобку. Через декілька хвилин вона повернулася з директором магазину, який попросив Никонова зайти до ньо-

го в кабінет. Там Никонов дізнався, що гроші фальшиві. Коли прибули працівники міліції, людини, яка зі слів Никонова передала йому гроші, біля магазину не виявлено.

Дайте аналіз психічного відношення Никонова до вчиненого ним діяння.

Що таке вина?

Чи можливий склад злочину при відсутності вини?

Розкрийте зміст казусу (випадку).

56. Кузинов попросив Леонова покатати його на мотоциклі. Під час їзди вулицями міста Кузинов почав голосно кричати, ображати людей, підніматися на ноги в люльці мотоцикла, у громадянина, який стояв на зупинці автобуса, зірвав шапку і кинув її під трамвай, який ішов назустріч. Проїжджаючи пішохідний перехід, Кузинов схопив за шарф Турчину, яка від сильного ривка впала на проїжджу частину дороги і ногою потрапила під колеса автомобіля. У Турчиної була дуже пошкоджена нога, внаслідок чого в лікарні її ампутували.

Другий варіант: під час лікування в лікарні трапилось зараження крові, від якого потерпіла померла.

Визначте суб'єктивну сторону вчиненого Кузиновим діяння.

57. Булкін, який утік з місць позбавлення волі, зустрівся в тайзі з мисливцем, який ледве йшов по дорозі, оскільки перед цим впав зі скелі й ушкодив ногу. Скориставшись таким станом мисливця, Булкін відібрав у нього рушницю, сумку з продуктами та одяг. Незважаючи на прохання мисливця не залишати його роздягнутим в тайзі, він зник. Перед тим як піти, Булкін заявив, що не має часу піклуватися про нього. На шостий день мисливця знайшли замерзлим. За висновками експертизи смерть настала від переохолодження організму.

Визначте форму вини кожного вчиненого Булкіним злочину.

58. Працівник воєнізованої охорони Синюхін супроводжував різноманітну техніку, що перевозилася залізницею, в тому числі нові автомобілі. На шляху він помітив групу підлітків, які кидали каміння по вагонах, один з яких потрапив у скло автомобіля. Щоб припинити хуліганські дії підлітків, Синюхін кинув у них обрізок дошки, попавши по голові неповнолітнього Ніколаєва. Від отриманої травми черепа потерпілий через три дні помер в лікарні.

Визначте форму вини Синюхіна стосовно вчинених діянь та їх наслідків.

Дайте аналіз подвійної та змішаної форм вини.

59. Зуєв, пасіка якого знаходилася за десять кілометрів від села між лісом, річкою та болотом, йдучи додому підключав до електромережі в 220 вольт дротяну огорожу навколо пасіки. Таке підключення Зуєв робив для запобігання шкоді від тварин, які паслися поблизу. Перед підключенням огорожі Зуєв вивішував з одного боку пасіки виготовлені щити з написом: "Обережно, огорожа під напругою. Смертельно". З іншого боку підходів до пасіки заважав крутий берег річки та зарослі болота. Мешканка сусіднього села Климова, що шукала своє теля, торкнулася огорожі. Жінка була смертельно травмована. На допиті Зуєв пояснив, що не може повірити в те, що сталося, оскільки пасіка знаходилася в безлюдному місці, підступи до неї з боку, де опинилася потерпіла, були непрохідними і там ніхто ніколи не ходив. З іншого боку, він почепив попереджувальні щити і був упевнений, що подібне не трапиться. Зуєва було засуджено за умисне вбивство. В апеляційній скарзі його захисник поставив питання про перекваліфікацію дій Зуєва, оскільки відсутня умисна вина останнього.

Дайте аналіз суб'єктивної сторони вчиненого діяння.

У чому різниця між непрямим умислом від злочинної самовпевненості?

60. Група студентів перебувала на ковзанці, де до однієї із студенток пристав п'яний Єпіщев. Студент Суханов, найміцніший з групи, почав вимагати у Єпіщева, щоб він залишив дівчину у спокої. На це Єпіщев відповів образою і намагався вдарити Суханова. Однак останній сам наніс сильний удар кулаком в нижню щелепу Єпіщева, завдавши йому легких тілесних ушкоджень з нетривалим розладом здоров'я. Від удару Єпіщев упав на лід, отримав перелом основи черепа і крововилив у мозок, від чого помер. Суханов пояснив, що ударив Єпіщева у відповідь на спробу останнього побити його.

Дайте аналіз психічного відношення Суханова до вчиненого діяння та наслідків.

Чи має тут місце змішана форма вини?

61. Водій таксі Ключев, проїжджаючи ввечері повз кінотеатру, задивився на рекламу фільмів, унаслідок чого наїхав переднім колесом на тротуар і збив з ніг 15-тирічну дівчину, завдавши їй тяжких тілесних ушкоджень.

Проаналізуйте суб'єктивну сторону діяння Ключєва.

62. Водій Петляков, який їхав лісною просікою, виявив, що його годинник зупинився, і почав його ремонтувати, не звертаючи уваги на дорогу. Унаслідок цього він наїхав на підлітка, який збирав у лісі гриби і в цей момент перебігав просіку. Після зупинки машини Петляков побачив, що у хлопчика дуже розбита голова. Петляков поклав потерпілого в машину з наміром відвезти його до лікарні. Однак по дорозі, злякавшись відповідальності, оскільки хлопчик важко постраждав, передумав везти його до лікарні, вирішивши позбавитися від нього і приховати наїзд. Він під'їхав до озера, загорнув потерпілого в мішковину, прив'язав камінь і штовхнув у воду. Через деякий час труп знайшли рибалки. За висновками експертизи смерть підлітка наступила не від утоплення, а від наїзду машини.

Дайте аналіз психічного відношення Петлякова до вчинених ним діянь та їх наслідків.

Чи впливає помилка Петлякова відносно стану потерпілого після наїзду на відповідальність?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Умисна вина. Прямий умисел та його види залежно від часу формування і відношення особи до характеру наслідків. Непрямий умисел. Відмінність непрямого умислу від прямого за інтелектуальною та вольовою ознаками.
2. Необережна вина та її види. Злочинна самовпевненість. Відмінність злочинної самовпевненості від непрямого умислу. Злочинна недбалість.
3. Казус (випадок) та його відмінність від злочинної недбалості.
4. Подвійна та змішана форми вини в кримінальному праві, їх вплив на суспільну небезпеку злочину та його кваліфікацію.
5. Мотив та мета злочину. Помилка та її види. Вплив помилки на кримінальну відповідальність. Відхилення дії.

Література:

- Брайнін Я.М.* Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;
Викторов В.А. Цель и мотив тяжких преступлений. – М., 1963;
Волков Б.С. Мотив и квалификация преступления. – Казань, 1968;
Волков Б.С. Мотивы преступлений: (Уголовно-правовые и социально-психологические исследования). – Казань, 1982;

- Дагель П.С., Котов Д.П.* Суб'єктивна сторона преступлення и ее установление. – Воронеж, 1974;
- Кириченко В.Ф.* Значение ошибки по советскому уголовному праву. – М., 1952;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;
- Рарог А.И.* Общая теория вины в уголовном праве. – М., 1980;
- Рарог А.И.* Вина и квалификация преступления. – М., 1982;
- Рарог А.И.* Суб'єктивна сторона и квалификация преступления. – М., 2001;
- Савченко А.В.* Мотив і мотивація злочину. – К., 2002;
- Тарарухин С.А.* Установление мотива и квалификация преступления. – Киев, 1977;
- Трайнин А.М.* Общее учение о составе преступления. – М., 1957;
- Харазашвили Б.В.* Вопросы мотива поведения преступника в советском праве. – Тбилиси, 1963.
- Харнабуджели Б.В.* Психологическая сторона вины. – Тбилиси, 1981;

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО МОДУЛЮ №3

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №11

НА ТЕМУ: «Стадії вчинення злочину»

Семінарське заняття-2 години

Самостійна робота – 4 години

План семінарського заняття

1. Поняття та види стадій вчинення злочину.
2. Підстави та межі кримінальної відповідальності за попередню злочинну діяльність.
3. Значення стадій вчинення злочину.

Завдання для семінарського заняття

63. Антонов та Халецький вирішили обікрасти ощадбанк, який розміщувався на першому поверсі будинку, зайнятого під готель. З цією метою вони зняли номер, що знаходився над ощадбанком, і підготували інструменти, необхідні для пролому підлоги. Однак свій намір Антонов і Халецький не змогли здійснити, оскільки тієї ж ночі, коли вони збиралися скоїти крадіжку, були затримані міліцією, яка розшукувала їх за інші злочини.

Другий варіант: Антонов та Халецький були затримані, коли проломили підлогу й проникли в ощадбанк.

Третій варіант: вночі Антонов та Халецький через пролом підлоги проникли в приміщення ощадбанку й зламали неспалиму шафу, однак грошей там не виявилось, оскільки вони зберігалися в спеціальній кімнаті-сейфі.

Відповідальність Антонова та Халецького.

64. Новокрещенов на вокзалі познайомився із Саврасовим і запросив його до бару. Саврасов погодився, однак спершу вирішив здати в камеру схову свою валізу з речами. Вони направилися в камеру схову, де Саврасов здав валізу, а отримав квитанцію

сховав до верхньої кишені піджака. Після цього Саврасов та Новокрещенов пішли до бару й випили літр горілки. Скориставшись з того, що Саврасов дуже сп'янів, Новокрещенов витягнув у нього з кишені квитанцію, маючи намір за цим документом забрати здану в камеру схову валізу Саврасова, однак був затриманий працівниками міліції, які розшукували його через підозру у вчиненні ряду крадіжок у пасажирів.

Відповідальність Новокрещенова.

65. Шофер Корякін, направляючись на хлібзавод, підклав під сидіння декілька каміннів загальною вагою 60 кг. На в'їзді на територію заводу і на виїзді автомашини зважувалася, тому Корякін мав намір на території заводу непомітно викинути каміння, тоді вага хлібних виробів, які він отримав на заводі, виявилася б на 60 кг більшою. Цю кількість хлібних виробів Корякін хотів присвоїти. Однак камені були виявлені на території заводу в автомашині.

Відповідальність Корякіна.

66. Ахметшин і Караваєв, маючи намір вкрасти соєві боби із залізничного вагону, що знаходився на станції Яхино, направилися в розташоване неподалік від станції село з метою підшукати покупців бобів. В селі вони звернулися до Синагатуліна, який, однак, купити боби відмовився і повідомив про все органам міліції. Затримані Ахметшин і Караваєв визнали, що мали намір скоїти крадіжку бобів.

Відповідальність Ахметшина і Караваєва.

67. Акопов, прямуючи на вантажній машині, якою керував, з Куп'янська до Харкова, посадив у кабінку Саврасову, обіцяючи довести її до будинку в Харкові. На шляху прямування Акопов запропонував Саврасовій мати з ним статевий акт. Отримавши відмову, Акопов почав погрожувати Саврасовій убивством. Саврасова просила Акопова не чіпати її і заявила, що її чоловік записав номер автомашини, якою керував Акопов, тому, коли з нею щось трапиться, він буде нести відповідальність. Злякавшись, Акопов висадив Саврасову на дорозі, а сам поїхав.

Відповідальність Акопова.

68. Раніше осуджений за крадіжку Корякін підробив чек з метою отримання в магазині товару на суму 1000 грн.

Відповідальність Корякіна.

Як би відповідав Корякін, якби йому вдалося отримати товар?

69. Романов вирішив скоїти підпал будинку Карпової. Взявши з собою моток бавовняних ниток, він загорнув у них сірники, намочив моток гасом, поклав його до кишені і поніс з собою на роботу. Після закінчення роботи, о другій ночі, Романов закинув нитки з сірниками на горище будинку, де зберігалось сіно, підпалив кінець ниток, що залишився у нього в руках, після чого втік. У цей час дочка Карпової Наталя, яка спала на веранді, прокинулася від підозрілого тріску на горищі і через щілину у стелі побачила полум'я, що там з'явилося. Вона вжила заходів, і пожежу вдалося ліквідувати.

Відповідальність Романова.

Чи підлягав би відповідальності Романов у тому випадку, коли б сам потушив пожежу?

Чи змінилося б рішення, якби Романов вчинив підпал з метою вбивства Карпової?

70. Тихонов з метою вбивства вдарив сокирою по голові Гаврилову, яка спала. На крик потерпілої збіглися сусіди і, відібравши у Тихонова сокиру, перешкодили доведенню злочинного наміру до кінця. Тихонов, злякавшись вчиненого, з власної волі викликав по телефону швидку допомогу, унаслідок чого Гаврилова залишилась живою.

Відповідальність Тихонова.

Чи змінилося б рішення, якби Тихонов після нанесення першого удару сокирою по голові Гаврилової з власної волі відмовився від нанесення подальших ударів?

У чому різниця між добровільною відмовою та дійовим каяттям?

Чи має значення питання про те, з чиєї ініціативи особа відмовляється від доведення злочину до кінця?

71. Азаров був притягнутий до відповідальності за те, що, будучи охоронцем складу, самовільно залишив пост і пішов на залізничну станцію. Повертаючись на пост в нетверезому стані, він намагався зупинити Смолькову, яка йшла по коліях, і з хуліганських намірів зробив з карабіна, який мав, декілька пострілів, поранивши Смолькову в живіт та руку. Слідчим злочин було кваліфіковано як замах на вбивство. Прокурор не погодився з такою кваліфікацією і вказав, що, оскільки Азаров діяв з непрямим умислом, вчинене ним не може кваліфікуватися як замах на вбивство.

Як треба вирішити справу?

72. Петренко вирішив викрасти з магазину фотоапарат, який коштував 125 грн. З цією метою він отримав у касі магазину два чеки: перший на 1 грн., другий на 25 коп. Після цього лезом бритви зрізав з другого чеку цифру 25, приклеїв її на перший і таким чином отримав чек на 125 грн. Коли Петренко віддав його продавцю і почав вимагати видати йому фотоапарат, підробку було помічено, а Петренка затримано.

Відповідальність Петренка.

73. Касир БМУ Волкова з метою викрадення взяла з каси 6328 грн. Наступного дня, дізнавшись про ревізію, яка має відбутися, вона намагалася повернути гроші до каси, однак біля приміщення бухгалтерії була затримана працівниками міліції.

Відповідальність Волкової.

74. Жарков з метою вчинення крадіжки намагався вночі проникнути в промтоварний магазин. При спробі відкрити двері ломиком роздався сигнал сирени спеціального пристрою. Перелякавшись, Жарков втік, залишивши в дверях знаряддя зламу. Через деякий час він повернувся до магазину, забрав ломик і зник, але невдовзі був затриманий.

Відповідальність Жаркова.

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Підстави і межі кримінальної відповідальності за попередню злочинну діяльність.
2. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Особливості добровільної відмови від конструкції складу злочину. Добровільна відмова на стадії закінченого замаху.
3. Дійове каяття та його відмінність від добровільної відмови.

Література:

Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. – М., 1955;

Караулов В.Ф. Стадии совершения преступления. – М., 1982;

Козлов А.П. Учение о стадиях преступления. – СПб., 2002;

Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. – М., 1958;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

- Тихий В.П.* Стадії вчинення злочину. Конспект лекцій. – Харків, 1996;
Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. – М., 1958;
Трайнин А.М. Общее учение о составе преступления. – М., 1957.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №12

НА ТЕМУ: «Співучасть у злочині»

Семінарських заняття-1 година
Самостійна робота – 4 години

План семінарського заняття

1. Поняття співучасті у злочині.
2. Підстава та межі кримінальної відповідальності співучасників.
3. Значення співучасті.
4. Види співучасників у злочині.
5. Форми співучасті у злочині.
6. Спеціальні питання відповідальності співучасників.
7. Поняття причетності до злочину та її види.
8. Заздалегідь не обіцяне приховування злочину.
9. Неповідомлення про злочин.
10. Потурання вчиненню злочину.

Завдання для семінарського заняття

75. Нижегородцев, працюючи на посаді управлінця відділенням держбанку і маючи дружні стосунки з працівником держбанку Астаф'євим, завірив йому декілька фіктивних довідок про залишки грошових коштів за перевідними операціями, унаслідок чого Астаф'єв викрав велику суму грошей. На досудовому та судовому слідствах було визначено, що Нижегородцев не знав про фіктивність документів, які підписував.

Відповідальність Нижегородцева та Астаф'єва.

76. Стайкіна, яка працювала в КСП вантажником зерна, що перевозилося з току на склад, запропонувала Трошкіній та Петуховій вкрасти його. Коли вони від цього відмовились, Стайкіна сама насипала зерно в мішки і скинула їх по дорозі в траву. Після роботи Стайкіна пішла до місця, де скинула мішки з зерном, і, побачивши Петухову, яка їхала мимо підводою, попросила відвезти зерно до неї у двір, що й було зроблено.

Відповідальність Стайкіної, Петухової та Трошкіної.

77. Мишкін, Ободов та Фролов домовилися скоїти крадіжку з промтоварного магазину. Мишкін та Ободов зламали замок, проникли до магазину, а Фролов залишився стояти на сторожі метрів за 30 від приміщення. Однак невдовзі він пішов, не бажаючи брати участь у крадіжці. Мишкін та Ободов викрадене поділили між собою.

Відповідальність Мишкіна, Ободова та Фролова.

78. Семченко запропонував Чернову та Василевському здійснити крадіжку корови у Михайлова. Чернов та Василевський прийняли цю пропозицію і вимагали у Семченка дати їм “про всяк випадок” зброю. Семченко довго не погоджувався виконати цю вимогу, але потім дав Чернову пістолет, просивши не використовувати його. Чернов та Василевський направилися до місця здійснення крадіжки, зламали замок і вивели корову, однак у цей момент надійшов Михайлов. Щоб уникнути затримання, Чернов вистрілив і вбив Михайлова, після чого зник разом з Василевським.

Відповідальність Семченка, Чернова та Василевського.

79. Продавець магазину Буракова, вирішивши позбавитися свого чоловіка, підговорила Минаєва вбити його. Ведучи переговори, Буракова безкоштовно відпускала Минаєву з магазину горілку та різні продукти, а після вбивства обіцяла передати йому 500 грн. Минаєв погодився скоїти вказаний злочин і домовився про місце та час його вчинення, але потім заявив про це прокурору, оскільки злякався відповідальності. При розслідуванні справи з'ясувалося, що, домовившись з Минаєвим, Буракова повідомила про підготовку вбивства Колесникова, з яким тривалий час була в близьких стосунках.

Відповідальність Буракової, Минаєва та Колесникова.

80. Богомолів через необережність залишив на столі в квартирі свій пістолет, який самовільно взяв учасник банди – його родич Сидоров. Про причини зникнення пістолета Богомолів здогадувався, однак ніяких заходів не вжив. Під час вчинення нападу бандою, озброєною пістолетом, який належав Богомоліву, злочинці були затримані.

Відповідальність Богомолів і Сидорова.

81. Докуєв, Фрей і Магомадов вночі, повертаючись з полювання, вирішити здійснити крадіжку динь з баштану Умарова. Докуєв та Фрей пішли зривати дині, а Магомадов залишився неподалік від входу до землянки, в якій знаходився Умаров, і повинен був у випадку, коли останній вийде з землянки, сигналізувати про це пострілом. Почувши шум на баштані, Умаров вибіг із землянки і підняв тривогу. Докуєв та Фрей втекли, а Магомадов вистрелив в Умарова з рушниці, поранивши того в ногу.

Відповідальність Докуєва, Фрея та Магомадова.

82. Вирішивши пограбувати Покровського, кімната якого була відділена тонкою перегородкою від кімнати сусіда Жиліна, Черкасов направився до останнього і, заплативши 40 грн., отримав його згоду нікому не говорити про те, що буде робитися ввечері в кімнаті Покровського. Під час вчинення грабунку Покровський вчинив опір і Черкасов двома пострілами з пістолета вбив його, після чого забрав речі, що належали Покровському, і зник. Шум, крики та постріли в кімнаті Покровського чула і сімейна пара Трофимових, котрі жили поряд, але через страх помсти з боку злочинців нікому нічого не повідомили про те, що трапилося. Цієї ж ночі Черкасов був затриманий на одному з вокзалів.

Відповідальність Черкасова, Жиліна та Трофимових.

83. Пронін організував бандитську групу і залучив до неї Ваніна та Сизова. Знаючи про те, що їх односільчанин Гусєв мешкає в квартирі сім'ї Рубана, Пронін у присутності інших учасників банди неодноразово звертався до Гусєва з питаннями про те, як матеріально живе сім'я Рубана, чи є в них гроші, де вони їх зберігають. Гусєв на питання Проніна відповідав, що Рубани живуть непогано, мають до 3000 грн. грошей і зберігають їх у столі. Гусєв був попереджений Проніним про те, щоб ніхто не знав про їх бесіди. Невдовзі Пронін, Ванін та Сизов викрали з квартири Рубанів речі та 3000 грн.

Відповідальність Проніна, Ваніна, Сизова та Гусєва.

84. Сторож Спиридонов, охороняючи зерно на току КСП, не завадив викраденню пшениці Євдокимовим та Шанауровим і про цей факт нікого не повідомив. Скориставшись з цього, зазначені особи невдовзі знову вчинили крадіжку зерна. Як і в першому випадку, викрадену пшеницю Євдокимов та Шанауров повантажили на автомашину й відвезли додому.

Відповідальність Спиридонова, Євдокимова та Шанаурова.

85. Лясс та Кярт впродовж року систематично скуповували у комірників заводу “Металіст” Лаге та Іванова мідний дріт, попередньо знаючи, що останні крадуть його зі складів заводу. Всього Лясс купив близько 1500 кг дроту, а Кярт – 200 кг.

Відповідальність Лясса, Кярта, Лаге та Іванова.

86. Шахотіна була свідком постійних скандалів, що відбувалися між її матір’ю та вітчимом через те, що вітчим мав інтимний зв’язок з Кур’яною. На цьому ґрунті Шахотіна та її мати були вороже настроєні проти Кур’яної. Коли на квартиру до Шахотіної зайшов її двоюрідний брат Денисюк, якого неодноразово було засуджено за крадіжки, Шахотіна вирішила, що з допомогою Денисюка зможе помститися за внесення в її сім’ю розлад і вмовила його обікрати Кур’янову. Денисюк поїхав в інше місто, організував там групу співучасників, з якими невдовзі повернувся, шляхом обману проник у квартиру Кур’яної і із застосуванням фізичного насильства пограбував її.

Відповідальність Денисюка та Шахотіної.

87. Лугайкін за келихом пива повідомив Собову та Ковалю, що у його знайомої Бородіної, самотньої старої жінки, він бачив багато золотих речей. При цьому Лугайкін додав, що подумує, як би їх вкрасти. Після цієї розмови Лугайкін більше не зустрічався з Собою та Ковалем. Останні ж, обидва без конкретних занять, вирішили обікрати Бородіну. В один з найближчих днів, вважаючи, що Бородіної немає вдома, вони зламали двері в її квартиру. Собою залишився на вулиці, наглядаючи, щоб хтось не увійшов до квартири, а Коваль, увійшовши в кімнату, побачив, що Бородіна спить на ліжкові. Схопивши кочергу, що стояла біля печі, Коваль наніс сплячій Бородіній удар по голові і вбив її. Потім швидко зібрав цінні речі і виніс їх надвір, після чого він та Коваль зникли.

Відповідальність Лугайкіна, Собою та Ковалю.

88. Коротеєв, прагнучи помститися Вострякову, який мешкав на тій же вулиці, підмовив свого приятеля Смотрицького підпалити будинок Вострякова, обіцяючи за це 300 грн. Смотрицький погодився, отримав завдаток 200 грн., приготував гас, декілька пучків соломи, щоб одночасно в різних місцях підпалити будинок Вострякова, і домовився з Коротеєвим, що здійснить підпал найближчої ночі. Але потім, під впливом умовлянь своєї дружини, яка випадково чула розмову чоловіка з Коротеєвим, та опасаючись відповідальності, Смотрицький з’явився в органи міліції, розповів про замислене і передав 200 грн., отримані від Коротеєва.

Відповідальність Коротеєва і Смотрицького.

89. Анікін, Бірюков та Кротов здійснили розбійний напад на Прохорова, забравши в нього, загрожуючи ножем, пальто, костюм та годинник. Ці речі вони віднесли на квартиру свого однокласника Шебестова і, сказавши, що речі ними вкрадені, попросили сховати їх на два дні. Наступного дня всі учасники злочину були заарештовані, а речі повернуті потерпілому.

Відповідальність Анікіна, Бірюкова, Кротова та Шебестова.

90. Повернувшись із місць ув’язнення, Полікарпов ніде не працював. Невдовзі запропонував своєму знайомому Шилову здійснити крадіжку з магазину. При цьому Полікарпов повідомив Шилова, що магазин, як він з’ясував, вночі ніким не охороняється, а його задня стіна може бути легко проломлена ломиком, оскільки раніше там були двері, які зараз закладені в одну цеглину. Шилов відмовився від такої пропозиції, але, коли через декілька днів зустрів свого знайомого Сахарова, то вирішив скористатися порадою Полікарпова. Вночі Шилов та Сахаров проламали ломом задню стіну магазину, проникли в нього і викрали різних товарів на 5000 грн.

Відповідальність Полікарпова, Шилова та Сахарова.

91. Головний бухгалтер заводу Злобін, який був у гарних стосунках з бухгалтером розрахункової частини Крупиною та касиром Гвоздевим, не контролював належним чином нарахування заробітної плати працівникам, підписував незаповнені платіжні відомості. Скориставшись безконтрольністю головного бухгалтера, Крупіна та Гвоздев за фіктивними документами, які були підписані Злобіним, привласнили 33578 грн. Слідчий кваліфікував заподіяне як співучасть у заволодінні майном шляхом зловживання службовим становищем. При цьому Крупіна та Гвоздев були визнані виконавцями, а Злобін пособником, який створив об'єктивні умови для вчинення злочину. Захисник Злобіна заперечував обвинувачення його підзахисного у співучасті, обґрунтовуючи свою позицію відсутністю в поведінці Злобіна суб'єктивних ознак співучасті.

Дайте відповіді на такі питання:

- 1. Чи є в діях усіх обвинувачуваних ознаки співучасті у розкраданні? Коли ні, то які ознаки співучасті відсутні?**
- 2. Хто згідно із законом може бути визнаний виконавцем злочину?**
- 3. Які об'єктивні та суб'єктивні ознаки характеризують пособника?**

92. Травкін, звільнившись з виправно-трудової колонії, де відбував покарання за злісне хуліганство, вирішив помститися Зубову, який у суді був свідком і дав детальні свідчення про злочин, здійснений Травкіним. З цією метою він підмовив 12-тирічного Сашу Котова вистрілити з рушниці в Зубова, коли останній буде повертатися додому. За це він пообіцяв подарувати хлопчику рушницю. Дочекавшись увечері Зубова, Саша вистрілив у нього, завдавши тому тяжких тілесних ушкоджень.

Чи є в цьому випадку ознаки співучасті?

93. Під час поїздки на автомашині, яка належала Левченку, Іваненко попросив Левченка збільшити швидкість, щоб наздогнати машину, яка йшла попереду. За це він пообіцяв останньому винагороду. Левченко збільшив швидкість, але на повороті не впорався з управлінням, виїхав на тротуар і збив пішохода, завдавши йому тяжких тілесних ушкоджень.

Чи можна притягти Іваненка до відповідальності за співучасть у злочині, передбачену ст.286 КК?

94. Під час спільної випивки Гуков розповів Кужену та Рогову, що він був у гостях у Шутилова і бачив там багато цінних речей та наркотики. Через два дні Кужен та Рогов, зустрівшись знову, згадали цю розмову і вирішили пограбувати Шутилова. Озброївшись ножами, вони прийшли в квартиру потерпілого і почали вимагати у нього цінності та наркотики. При цьому Кужен приставив до шиї Шутилова ніж, а Рогов, стоячи біля дверей, перешкоджав потерпілому та його дружині вийти з квартири і покликати когось на допомогу. Перелякавшись за життя чоловіка, якому погрожували ножем, Шутилова віддала цінності. Суд визнав Гукова, Кужена та Рогова співучасниками розбою, при цьому Гукова – підбурювачем, а Кужена та Рогова – виконавцями.

Чи правильно вирішив суд питання про відповідальність Гукова?

Ознайомившись зі змістом ст.187 КК, дайте відповідь, яка форма співучасті і які види співучасників мають місце у цьому злочині?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Підстава та межі кримінальної відповідальності співучасників. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи і злочинної організації.
2. Значення співучасті у злочині.

3. Причетність до злочину та її види. Відмінність причетності до злочину від співучасті.

Література:

- Бурчак Ф.Г. Соучастие: социальные, криминологические и правовые проблемы. – К., 1986;
- Бурчак Ф.Г. Учение о соучастии по советскому уголовному праву. – К., 1969;
- Владимиров В.А. Преступление совершено соучастниками. – М., 1961;
- Водько Н.П. Уголовно-правовая борьба с организованной преступностью. – М., 2000;
- Галиакбаров Р.Р. Групповые преступления. – Свердловск, 1973;
- Гаухман Л.Д., Максимов С.В. Уголовная ответственность за организацию преступного сообщества. – М., 1997;
- Гришаев П.И., Кричер Г.А. Соучастие по уголовному праву. – М., 1959;
- Джекебаев У.С., Вайсберг Л.М., Судакова Р.Н. Соучастие в преступлении: криминологические и уголовно-правовые проблемы. – Алма-Ата, 1981;
- Кваша О.О. Организатор злочину. Кримінально-правове та криминологічне дослідження. – К., 2003;
- Козлов А.П. Соучастие. – СПб., 2001;
- Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;
- Тельнов П.Ф. Кто отвечает за соучастие в преступлении. – М., 1974;
- Тельнов П.Ф. Ответственность за соучастие в преступлении. – М., 1974;
- Трайнин А.Н. Учение о соучастии. – М., 1941;
- Шнейдер М.А. Соучастие в преступлении по советскому уголовному праву. – М., 1958.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №13

НА ТЕМУ: «Множинність злочинів (колоквіум)»

Семінарське заняття-2 години
Самостійна робота – 2 години

План семінарського заняття

1. Поняття та види множинності злочинів.
  2. Одиначний злочин.
  3. Повторність злочинів та її види. Відмінність повторності тотожних злочинів від злочину продовжуваного.
  4. Сукупність злочинів і її види. Відмінність сукупності злочинів від злочину одиначного.
  5. Рецидив злочинів і його види.
  6. Значення множинності злочинів.
- У процесі колоквіуму належить вирішити пропоновані завдання.

Завдання для семінарського заняття

95. Чумак і Зеленін у нетверезому стані вирішили викрасти машину, щоб покататися на ній. З цією метою вони зайшли у двір будинку №34 по вул. Планетарній і намагались завести мотор автомобіля “Волга”, який належав гр. Пучко. Після того, як їм це не вдалося, Чумак та Зеленін залишили “Волгу” і здійснили спробу викрасти автомобіль “Москвич”, який належав Івашкові. Побачивши, що цю машину завести вони також не зможуть, Чумак і Зеленін пішли на вул. Шевченка, де і були затримані працівниками міліції під час чергової спроби викрасти автомобіль “Жигулі”, який належав Соколову.

Які злочини вчинили Чумак і Зеленін?

Чи можна вважати їх дії продовжуваними?

Назвіть і розкрийте ознаки продовжуваного злочину.

Чим відрізняється повторність злочинів (як вид множинності) від продовжуваного злочину?

96. Федорченко у складі організованої групи здійснив крадіжку. Після закінчення судового слідства вийшов закон про амністію, який поширювався на Федорченка і передбачав звільнення його від кримінальної відповідальності. Через два тижні після звільнення Федорченко вкрав в універмазі чоловіче пальто вартістю 200 грн.

Чи має місце в діях Федорченка повторність злочинів?

Назвіть і розкрийте ознаки повторності злочинів.

97. Онищенко, раніше засуджений за ч.4 ст. 296 та ч.3 ст. 187 КК, разом з Дроботом розпивав спиртні напої. Захмелівши, він почав вимагати у Дробота гроші, але той відповів, що грошей у нього немає. Тоді Онищенко поліз у кишеню пальта Дробота і почав витягати гаманець. Дробот сказав, що хоч гроші в нього є, він їх не дасть. Онищенко витягнув ніж, ударив ним Дробота в живіт, забрав гроші і пішов. Дробота були заподіяні тяжкі тілесні ушкодження.

Чи має місце в діях Онищенко множинність злочинів?

Скільки одиничних злочинів вчинив Онищенко?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Визначити поняття множинності злочинів. В чому полягає необхідна його ознака? В яких випадках не утворюється множинність злочинів?
2. Вказати ознаки одиничного злочину. Чи вірна думка» що в основі визнання злочину одиничним лежить те, що він охоплюється однією статтею Кримінального кодексу?
3. Дати визначення триваючого одиничного злочину.
4. Що таке продовжуваний одиничний злочин? Розкрити зміст об'єктивної та суб'єктивної ознак продовжуючого одиничного злочину.
5. Дати визначення повторності злочинів та розкрити їх зміст.
6. Які злочини визнаються тотожними і які однорідними?
7. В яких нормах Особливої частини Кримінального кодексу передбачена однорідність злочинів?
8. Розкрити поняття неоднократності, систематичності та промислу.
9. Сформулювати поняття сукупності злочинів та розкрити зміст його видів. Дати відмежування сукупності злочинів від її повторності.
10. Показати відмінність реальної від ідеальної сукупності злочинів.
11. Надати поняття рецидиву злочинів та розкрити зміст його видів. Проаналізуйте точки зору на визначення пенітенціарного рецидиву.
12. Значення множинності злочинів у вирішенні задач, які стоять перед криміна-

льним правом.

Література:

- Бажанов М.И.* Множественность преступлений по уголовному праву Украины. – Харьков, 2000;
- Дагель П.С.* Множественность преступлений (лекция). – Владивосток, 1961;
- Караев Т.Э.* Повторность преступлений. – М., 1983;
- Кривошеин П.К.* Повторность в советском уголовном праве (теоретические и практические проблемы). – К., 1990;
- Малков В.П.* Множественность преступлений и ее формы по советскому уголовному праву. – Казань, 1982;
- Малков В.П.* Повторность преступлений. – Казань, 1970;
- Никифоров А.С.* Совокупность преступлений. – М., 1965;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;
- Яковлев А.М.* Совокупность преступлений по советскому уголовному праву. – М., 1960.
- Агаев И.Б.* Рецидив в системе множественности преступлений. – М., 2002;
- Бажанов М.И.* Множественность преступлений по уголовному праву Украины. – Харьков, 2000;
- Бузынова С.* Рецидив преступлений. – М., 1980;
- Дагель П.С.* Множественность преступлений (лекция). – Владивосток, 1961;
- Зелинский А.Ф.* Рецидив преступлений. – Харьков, 1980;
- Кривоченко Л.Н.* Борьба с рецидивом по советскому уголовному праву. Текст лекции. – Харьков, 1973;
- Малков В.П.* Множественность преступлений и ее формы по советскому уголовному праву. – Казань, 1982;
- Панько К.А.* Вопросы общей теории рецидива в советском уголовном праве. – Воронеж, 1988;
- Панько К.А.* Рецидив в советском уголовном праве. – Воронеж, 1983;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;
- Степичев С.С., Яковлев А.М.* Вопросы борьбы с рецидивом. – М., 1961;
- Шутов Ю.И.* Рецидивная преступность и меры борьбы с ней по советскому уголовному праву (основные вопросы применения законодательства). – Свердловск, 1965;
- Яковлев А.М.* Борьба с рецидивной преступностью. – М., 1964.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №14

НА ТЕМУ: «Обставини, що виключають злочинність діяння»

Семінарських заняття-2 години

Самостійна робота – 4 година

План семінарського заняття

1. Поняття обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Місце необхідної оборони серед обставин, що виключають злочинність діяння.

3. Поняття необхідної оборони.
4. Перевищення меж необхідної оборони.
5. Спеціальні види необхідної оборони, передбачені в кримінальному законі.
6. Місце затримання особи, яка вчинила злочин, серед обставин, що виключають злочинність діяння.
7. Поняття затримання особи, яка вчинила злочин.
8. Перевищення меж завдання особі, яка вчинила злочин, шкоди при її затриманні.
9. Місце крайньої необхідності серед обставин, що виключають злочинність діяння.
10. Поняття крайньої необхідності.
11. Перевищення меж крайньої необхідності.
12. Різниця між крайньою необхідністю та необхідною обороною.

Завдання для семінарського заняття

98. Десятирічний Петрик Гончаров заліз до чужого саду, щоб нарвати яблук. Господар саду Федоров спіймав хлопчика і почав бити. На крики Петрика вибігла його мати, однак відняти сина у розлюченого Федорова їй не вдалося. Тоді Гончарова схопила палку, що лежала неподалік, і вдарила Федорова по голові. За висновками лікарів Федорову були нанесені тяжкі тілесні ушкодження.

Відповідальність Федорова та Гончарової.

99. Шофер Воликов керував автобусом, що їхав по гористій дорозі. Авто перевозило відпочиваючих. Раптово з-за повороту з'явилася зустрічна вантажна машина, яка йшла по не призначеній для неї стороні. З метою уникнути зіткнення, а також щоб автобус не звалився в провалля, що знаходилася з правого боку дороги, Воликов різко повернув вліво, у результаті чого автобус вдарився об скелю і шість пасажирів отримали тяжкі каліцтва.

Відповідальність Воликова.

100. Конюх Повз, який охороняв у полі коней, побачив, що до них під'їхав незнайомий чоловік. Запідозривши в незнайомці зловмисника, що збирається викрасти коней, Повз двічі вдарив його палкою по голові, у результаті чого незнайомий помер у лікарні.

Відповідальність Повза.

101. Тимофеев та Микола Саричев були у ворожих стосунках. Одного разу Тимофеев їхав на полювання верхи на коні по дорозі, ділянку якої ремонтували брати Григорій та Микола Саричеви. Останні схопили коня Тимофеева під вуздечку і почали бити чоловіка лопатами, а коли той вистрелив з рушниці в повітря, то Саричеви почали стягувати його з коня. У цей час Тимофеев зробив другий постріл, яким смертельно поранив Миколу Саричева.

Відповідальність Тимофеева.

102. Йдучи вулицею, Ісаєв почув, як п'яні Поселенцов, Бардін та Котов висловлюються нецензурними словами. Він зробив їм зауваження, зазначивши, що на вулиці знаходяться діти. У відповідь Поселенцов накинувся на Ісаєва з кулаками, а коли останній почав тікати Поселенцов, Бардін та Котов погнались за ним. На ходу Поселенцов підняв цеглину і кинув в Ісаєва, але промахнувся. Ісаєв, бачачи, що його наздоганяють, взяв цю цеглину і, у свою чергу, кинув у переслідувачів, завдавши при цьому Поселенцову тяжке тілесне ушкодження, від якого той помер.

Відповідальність Ісаєва.

103. Декілька підлітків зібралися у свого знайомого Віктора Глебова. Близько 8 години вечора до будинку Глебових у супроводі чотирьох приятелів підійшов Козлов, який довгий час тероризував місцеве населення селища. Козлов почав вимагати, щоб мати Глебова розігнала групу підлітків, яка в неї збиралася, погрожуючи, що поб'є їх, і попередив Глебову, що коли вона не виконає його вимог, учинить над нею розправу. Злякавшись погроз, Глебова випроводила своїх гостей з дому, а останні, вийшовши у двір і боячись нападу Козлова, озброїлися сокирами, тесаком, вилами та палками. У цей час Козлов був затриманий співробітником міліції, який обеззброїв його і його приятелів, відібрав у них штик, ніж та металевий прут. Почувши шум, із сусіднього будинку вибіг Симахін – батько одного з підлітків, що перебували в квартирі Глебової – і, дізнавшись про погрози на адресу сина, наніс удар Козлову по голові сокирою, після чого підлітки також почали його бити. У результаті нанесених поранень Козлов помер.

Відповідальність Симахіна та інших.

104. В одній із квартир багатоповерхового будинку на третьому поверсі виникла пожежа, яка швидко поширилася на суміжні квартири. На першому поверсі цього будинку знаходився універмаг, завідувач якого Соловйов, опасаючись знищення товару, почав викидати його на вулицю. У результаті частина товару на 250 грн. була вкрадена.

Відповідальність Соловйова.

105. Начальник відділення міліції Чеботарьов запропонував затриманому Круглову підписати протокол затримання. Однак Круглов відповів відмовою і намагався порвати протокол. Коли це йому не вдалося, він схопив важку табуретку, яким, як згодом стверджували свідки, можна було вбити людину, і спробував нанести ним удар Чеботарьову по голові. У момент, коли Круглов підняв табуретку над головою, Чеботарьов вихопив з ящика письмового столу пістолет і майже в упор здійснив постріл у Круглова, який від отриманого поранення помер. Суд визнав Чеботарьова винним у перевищенні меж необхідної оборони, мотивуючи вирок тим, що Чеботарьову для захисту було достатньо вистрелити затриманому в руку, а не позбавляти його життя.

Чи правильно прийнято зі справи рішення?

106. Силаєв зайшов до квартири Лавренєва, де у цей час знаходився квартирант Кислицин, і почав його ображати, у зв'язку з чим останній покликав Лавренєва. Коли Лавренєв прийшов, Силаєв почав кричати, що його б'ють. На крики прибігли друзі Силаєва Теряєв, Звонков та Останін, причому Теряєв та Звонков з ножами накинулись на Лавренєва. Тоді він схопив сокиру і наніс смертельне поранення Звонкову, а потім ударив і Теряєва, завдавши йому тяжке тілесне ушкодження. Побачивши це, Силаєв та Останін кинулися тікати. Лавренєв погнався за ними і, наздогнавши на вулиці Останіна, ударив його сокирою по голові, нанісши тяжке поранення.

Відповідальність Лавренєва.

107. Машина, на якій інкасатор Глазирін віз до банку велику суму грошей, у вечірній час прямувала по вузькій вулиці. Назустріч їй трапилися три чоловіки – Хом'яков, Гучков та Юркін, які з хуліганських намірів стали посеред дороги і змусили шофера зупинити машину. Глазирін, вийшовши з машини, попросив хуліганів відійти, але у відповідь на це Хом'яков вдарив його по обличчю. Тоді Глазирін вихопив пістолет і, погрожуючи ним, запропонував хуліганам піти з дороги. До цього часу зібрався натовп. Одягнутий в цивільний одяг міліціонер Шебулін, що знаходився в натовпі, маючи намір з'ясувати, що відбувається, схопив Глазиріна за руку, в якій був пістолет.

Глазирін же, вирішивши, що на нього нападають злочинці і його хочуть обеззброїти та захопити гроші, що були в машині, вирвав руку, здійснив постріл у Шебуліна, який тут же помер.

Відповідальність Глазиріна.

108. Органами міліції за підозрою у звалтуванні С-кої був затриманий Маркін. Однак йому вдалося втекти. Вжитими заходами було визначено, що Маркін переховується в будинку Галескіна, куди відправилися працівники міліції Караваєв, Івакін та Напарник. Прибувши до будинку Галескіна, Івакін, тримаючи в руці пістолет, увійшов у квартиру, а Караваєв та Напарник – у двір. Заставши в квартирі Маркіна, Івакін скомандував: “Руки вгору!”, здійснивши попереджувальний постріл у стелю. У цей час Маркін намагався вибігти у суміжну кімнату, але був схоплений Івакіним. Протидіючи затриманню, Маркін ударив Івакіна кулаком по обличчю, повернувши вимикач, вимкнув світло і в темноті накинувся на Івакіна, намагаючись вирвати в нього пістолет. Борючись з Маркіним, Івакін натиснув спусковий гачок, у результаті чого відбулося сім пострілів. Чотири кулі пройшли мимо Маркіна, а три вразили його насмерть.

Відповідальність Івакіна.

109. Ввечері 15-тирічний Семен Зорін разом з приятелем неповнолітнім Астровим вирішили вкрати колеса з автомашини “Волга”, що належала Ноздрьову. Почувши шорох у дворі, Ноздрьов двічі випалив з мисливської рушниці у напрямку Зоріна, що перебував біля машини, і наказав йому підняти руки. Переляканий Зорін з криком “дядечко, не стріляйте, я нічого не зробив!” підняв руки вгору. У цей час Ноздрьов зробив ще два постріли, одним з яких тяжко поранив Зоріна, у результаті чого у потерпілого була ампутована права нога. Суд визнав, що Ноздрьов перевищив межі необхідної оборони, оскільки захищав своє майно вочевидь не відповідними засобами, завдавши Зоріну тяжкої шкоди.

Вирішіть справу.

110. Тимофєєв, перебуваючи в гостях у Литова, затіяв сварку і бійку, за що був видворений з квартири. Невдовзі Литов був попереджений запискою, що Тимофєєв, вважаючи себе ображеним, ходить біля його будинку з ножом. Коли гості розійшлися і Литов ліг спати, Тимофєєв зі своїм сином почали ломитися до нього в будинок, зламали запори на дверях і проникли в квартиру. У цей момент Литов, що знаходився у другій кімнаті, схопив мисливську рушницю і вистрілив у напрямку дверей. Тимофєєв був поранений у руку, яку довелось ампутувати.

Відповідальність Литова.

111. Група осіб на чолі з Ларіним, хуліганячи, проникали в чужі двори. Одного разу вони осадили будинок Кретова, ломились у двері, розбили віконниці, погрожуючи підпалити будинок. Кретов узяв мисливську рушницю і вийшов у двір. “Стій, хто там! Виходь з двору!” – крикнув Кретов. “Ти у мене зараз замовкнеш! Я тобі пашу порву!” – відповів Ларін і замахнувся на Кретова. Помітивши в піднятій руці ніж, Кретов не цілячись спустив курок. Заряд дробу попав у живіт Ларіну, від чого останній помер. Кретов був засуджений за перевищення меж необхідної оборони.

Чи правильний вирок суду?

112. Увечері після служби, одягнуті в цивільне працівники міліції Щепкін та Афанасьєва поверталися додому. Щепкін мав при собі табельну зброю. Раптом на них напали озброєні автоматом та ножом Іванов та Близнюк і почали вимагати віддати гроші та цінності. Щепкін та Афанасьєва відмовилися виконати їх вимоги. У відповідь, погрожуючи ножом, Іванов та Близнюк кинулись на Щепкіна, який встиг непомітно передати Афанасьєвій свій пістолет. Афанасьєва крикнула, що буде стріляти, і зробила попереджувальний постріл у повітря, а потім – у нападників. Іванов та Близнюк впали

на землю з простріленими ногами. Було визначено, що автомат, яким вони погрожували, виявився гарно виготовленим макетом.

Дайте оцінку правомірності дій Щепкіна та Афанасьєвої.

113. Гавришев разом з Гороховим пасли овець на літньому пасовиську в горах. О третій годині ночі їх знайомі Гусєв та Козлов, проходячи мимо стоянки пастухів, вирішили переночувати в палатці Гавришева та Горохова. Підходячи до стоянки, Гусєв вистрілив з рушниці для того, щоб попередити пастухів про своє наближення, але Гавришев та Горохов, почувши постріл, вирішили, що на них напали грабіжники. Гавришев схопив мисливську рушницю і зробив постріл у повітря, а потім у напрямку Гусєва та Козлова. Гусєв від поранення в голову помер на місці, а Козлову були причинені середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову оцінку поведінці Гавришева.

114. Жителів міста, розташованого на березі моря, попередили про наближення урагану великої сили. Почувши про це, Корсун проник в гараж сусіда і на його автомашині намагався вивезти свою сім'ю далі від небезпеки. Однак, не маючи достатніх навичок керування автомобілем, він вчинив аварію, унаслідок чого пошкодив автомобіль.

Чи повинен Корсун відповідати за заволодіння автомобілем та його ушкодження?

115. Озброєний пістолетом “ТТ” Бокрадзе увірвався до магазину, коли касир Яшина підраховувала виручку. Направивши на неї пістолет і погрожуючи вбивством, Бокрадзе забрав гроші в сумі 2800 грн. і зник.

Вирішіть питання про об'єктивну сторону складу злочину в діях Бокрадзе.

Чи є ознаки кримінально каральної дії у поведінці Яшиної?

Яке значення має фізичний та психічний примус для вирішення питання про кримінальну відповідальність?

116. Під час розслідування справи за ст.118 КК виник сумнів у тому, що цей злочин може бути вчинено через необережність. Слідчий прокуратури, виходячи з тексту ст.118 КК, яка не дає прямих вказівок з цього приводу і порівнюючи її зі ст.36 КК, був упевнений, що вбивство при перевищенні меж необхідної оборони можливе як тоді, коли той, що захищається, діяв умисно, так і через необережність. На думку прокурора, перевищенням меж необхідної оборони визнається лише явна невідповідність завданої нападнику шкоди небезпеці посягання чи обставинам захисту. Використаний у законі (ч.3 ст.36 КК) термін “явна” і дає підстави стверджувати тільки про умисел з боку особи, яка захищалась. Тому порівняння ч.3 ст.36 та ст.118 КК свідчить, що вбивство при перевищенні меж необхідної оборони може бути лише умисним – необережне заподіяння смерті за таких обставин не передбачає кримінальну відповідальність за ст.118 КК.

Яке рішення слід вважати правильним?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Необхідна оборона. Умови правомірності необхідної оборони, що характеризують посягання. Умови правомірності необхідної оборони, що характеризують захист.
2. Перевищення меж необхідної оборони. Умови правомірності захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також від протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення. Провокація оборони. Уявна оборона.
3. Затримання особи, що вчинила злочин. Умови правомірності завдання шкоди

особі, що вчинила злочин, під час її затримання. Умови правомірності затримання особи, яка винила злочин, що відноситься до акту заподіяння їй шкоди. Перевищення заходів завдання особі, яка вчинила злочин, шкоди при її затриманні.

4. Крайня необхідність. Підстави застосування крайньої необхідності. Умови правомірності крайньої необхідності, що відносяться до небезпеки. Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони. Перевищення меж крайньої необхідності.
5. Фізичний або психічний примус.
6. Виконання наказу або розпорядження.
7. Умови правомірності заподіяння шкоди правоохоронним інтересам при вчиненні діяння, пов'язаного з ризиком. Ризик, який не визнається виправданим.
7. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Умови правомірності заподіяння шкоди правоохоронним інтересам при виконанні спеціального завдання. Перевищення меж виконання спеціального завдання та особливості призначення покарання особі, яка його допустила.

Література:

- Баулин Ю.В.* Обстоятельства, исключающие преступность деяния. – Харьков, 1991;
- Діденко В.П.* Обставини, які виключають злочинність діяння. – К., 1993;
- Дурманов Н.Д.* Обстоятельства, исключающие общественную опасность и противоправность деяния. – М., 1961;
- Козак В.П.* Право граждан на необходимую оборону. – Саратов, 1972;
- Паше-Озерский Н.Н.* Необходимая оборона и крайняя необходимость по советскому уголовному праву. – М., 1962;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;
- Слуцкий И.И.* Обстоятельства, исключающие уголовную ответственность. – Л., 1956;
- Тишкевич И.С.* Условия и пределы необходимой обороны. – М., 1969;
- Ткаченко В.В.* Необходимая оборона по уголовному праву. – М., 1979.
- Тишкевич И.С.* Право граждан на задержание преступника. – Минск, 1974.
- Алипкеров Х.Д.* Освобождение от уголовной ответственности. - Москва-Воронеж, 2001;
- Домахин С.А.* Крайняя необходимость по советскому уголовному праву. – М., 1955;
- Егоров В.С.* Теоретические проблемы освобождения от уголовной ответственности. – Москва-Воронеж, 2001;
- Келина С.Г.* Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности. – М., 1974.
- Коробов Г.Д.* Освобождение от уголовной ответственности и наказания по советскому уголовному праву. – М., 1981;
- Козак В.П.* Вопросы теории и практики крайней необходимости. – Саратов, 1981;
- Паше-Озерский Н.Н.* Необходимая оборона и крайняя необходимость по советскому уголовному праву. – М., 1962;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;

Скибицкий В.В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К., 1987;

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО МОДУЛЮ №4

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №15

НА ТЕМУ: «Звільнення від кримінальної відповідальності»

Семінарське заняття-2 години

Самостійна робота – 2 години

План семінарського заняття

1. Поняття, підстави, порядок та види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обставин.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
7. Звільнення від кримінальної відповідальності на основі закону України про амністію.

Завдання для семінарського заняття

117. Органами досудового слідства Петров був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч.1 ст.164 КК за злісне ухилення від сплати аліментів на утримання неповнолітнього сина. У ході слідства Петров неодноразово заявляв, що не збирається сплачувати кошти на утримання дитини, оскільки давно має іншу сім'ю, а в його колишньої дружини гарний заробіток, і вона повністю може забезпечити утримання сина. Поки велось слідство Петров декілька разів намагався зникнути. При розгляді справи у суді підсудний заявив, що не збирається сплачувати аліменти. Однак суд припинив кримінальну справу стосовно Петрова і на підставі ч.1 ст.47 КК звільнив його від кримінальної відповідальності і передав на поруки колективу підприємства, де він працював. У постанові вказується, що вчинений злочин невеликої тяжкості і законом за нього передбачено максимальне покарання у виді обмеження волі на строк один рік.

Які умови звільнення від кримінальної відповідальності з передачею особи колективу підприємства, установи чи організації на поруки?

Чи є ці умови в даному випадку?

118. Пантелеев, який працював сторожем, за злочинно необережне ставлення до охорони державного майна, що спричинило збитки на суму 3000 грн., був засуджений за ст.197 КК до одного року позбавлення волі. Апеляційний суд відмінив вирок і справу

припинив, звільнивши Пантелєєва від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК. Це рішення було мотивоване тим, що Пантелєєв вчинив злочин невеликої тяжкості, відшкодував завдані збитки і керівництво підприємства претензій до нього не має.

Які підстави звільнення від кримінальної відповідальності за правилами, передбаченими ст.46 КК?

Чи є правильним рішення, прийняте апеляційним судом?

119. Батурін під час роботи здійснив крадіжку наручного годинника, вартістю 30 грн., у Самолова, з яким він працював в одному цеху. Оскільки Батурін злочин вчинив вперше, він був звільнений від кримінальної відповідальності на підставі ч.1 ст.47 КК.

Чи обґрунтоване в цьому випадку застосування ч.1 ст.47 КК, коли визначено, що Батурін незадовго до цього злочину вчинив дрібне хуліганство і в його виробничій характеристиці вказано, що він часто допускав порушення трудової дисципліни, здійснював прогули, з'являвся на роботі в нетверезому стані, а застосовувані стосовно нього заходи суспільного впливу не мали належного впливу на його поведінку?

120. Гладков на ґрунті сварки умисно завдав своїй дружині середньої тяжкості тілесні ушкодження. Однак, враховуючи, що злочин вчинено на побутовому ґрунті і що Гладков з дружиною примирився, суд на підставі ст.46 КК звільнив його від кримінальної відповідальності. У справі є дані, що впродовж цього ж року Гладков образив сусідів і раніше бив дружину.

Наскільки обґрунтовано використання ст.46 КК в цьому випадку?

Які умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного та потерпілого?

121. Кротов, робітник маслозаводу, вчинив хуліганство, передбачене ч.1 ст. 296 КК. Суд, беручи до уваги клопотання трудового колективу, а також щире каяття Кротова, передав останнього на поруки колективу заводу для перевиховання. Бажаючи ухилитися від суспільного впливу, Кротов через місяць звільнився з підприємства й виїхав в інше місто.

Чи були в цьому випадку підстави для застосування ч. 2 ст. 47 КК?

Чи можна притягти Кротова до кримінальної відповідальності за вчинене хуліганство?

122. Суд відмовив у клопотанні колективу автоколони про передачу на поруки обвинувачуваного за ч.1 ст. 286 КК шофера Вєдишева через ті мотиви, що останній раніше був засуджений за умисний злочин. З матеріалів справи видно, що судимість за цей злочин у Вєдишева погашена.

Чи обґрунтована у цьому випадку відмова суду?

Як би вирішувалося питання про передачу на поруки, якби судимість за раніше вчинений злочин у Вєдишева не була погашена?

123. Шалігін обвинувачувався у вчиненні злісного хуліганства (ч.2 ст.296 КК). Суд закрив справу і обвинувачуваного було предано на поруки колективу цеху заводу, який клопотав про звільнення Залігіна від кримінальної відповідальності. Рішення суду було відмінено апеляційним судом, оскільки Шалігін вчинив небезпечний злочин, винним себе не визнав і у вчиненому не розкався.

Дайте висновок по справі.

124. Касир текстильної фабрики Савелов у грудні 1997 р. вписав у відомість на зарплату декілька “мертвих душ” і отримав за них 1000 грн. Злочин було викрито лише у вересні 2001 р. і Савелов за здійснене ним привласнення був притягнутий до криміна-

льної відповідальності за ч. 1 ст. 191 КК. У суді захисник посилався на закінчення строку давності.

Яке рішення має прийняти суд?

125. При затриманні у вересні 2001 р. члена бандитської групи Симоненка у нього було вилучено пістолет системи “ТТ”. У ході слідства з’ясувалося, що Симоненко в липні 1999 р. купив цей пістолет у Мордюкова. У зв’язку з цим останній був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 263 КК. Мордюков подав скаргу прокурору району, в якій заперечував проти притягнення його до відповідальності, посилаючись на те, що купив пістолет “ТТ” у травні 1994 р. на ринку у невідомої особи і що, відповідно, його злочин погашено давністю.

Яке рішення за скаргою повинен прийняти прокурор?

Як визначається початок перебігу строку давності?

Які умови зупинення давності?

126. У січні 1990 р. під час сварки і бійки Альошин вчинив вбивство (ч.1 ст.115 КК), після чого зник. Вчинений ним злочин своєчасно розкрито не було. У липні 1996 р. Альошин за злісне хуліганство, яке він вчинив у травні 1996 р., був засуджений до трьох років позбавлення волі. Це покарання він повністю відбув. У жовтні 2001 р. стало відомо, що вбивство в 1990 р. вчинив Альошин.

Чи можна притягти Альошина до відповідальності за цей злочин?

127. У березні 1979 р. Алієв та Тарабанив організували озброєну банду і протягом декількох місяців здійснювали напади на ощадбанки та магазини, заволодівши грошима на суму 2 млн. грн. Під час одного з нападів Тарабанив убив працівника міліції, який намагався завадити здійсненню злочину. Злочинців затримали у жовтні 2001 р., але слідчий прокуратури припинив відкриту кримінальну справу згідно з п.5 ч.1 ст. 49 КК, тобто у зв’язку із закінченням 15-тирічного строку давності.

Чи правильне рішення слідчого?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв’язку з дійовим каяттям особи, що вчинила злочин.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв’язку з примиренням винного з потерпілим.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв’язку з передачею особи, що вчинила злочин, на поруки колективу підприємства, установи чи організації. Правові наслідки цього виду звільнення від кримінальної відповідальності.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв’язку із зміною обставин.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв’язку із закінченням строків давності. Зупинення та перерва строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності.
6. Застосування давності притягнення до кримінальної відповідальності до особи, яка вчинила особливо тяжкий злочин, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі. Види злочинів, на які давність притягнення до кримінальної відповідальності не поширюється.

Література:

Аликперов Х.Д. Освобождение от уголовной ответственности. – Москва-Воронеж, 2001;

Домахин С.А., Степанов В.Г. Общественное поручительство. – М., 1962;

Келина С.Г. Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности. – М., 1974;

Коробов Г.Д. Освобождение от уголовной ответственности и наказания по советскому уголовному праву. – М., 1981;

Кривоченко Л.Н. Освобождение от уголовной ответственности с применением мер общественного или административного воздействия. – Харьков, 1981;

Скибицкий В.В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К., 1987;

Ткачевский Ю.М. Давность в советском уголовном праве. – М., 1978;

Усатий Г.О. Кримінально-правовий компроміс. – К., 2001.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №16

НА ТЕМУ: «Поняття покарання та його мета. Система та види покарань Призначення покарання» (колоквіум)

Семінарське заняття-2 години

Самостійна робота – 4 години

План семінарського заняття

1. Сформулювати поняття покарання в кримінальному праві.
2. Розкрити сутність кримінально-правових відносин на етапі постановлення вироку.
3. Які цілі переслідує кримінальне покарання?
4. Розтлумачити співвідношення понять кари та виправлення як цілей кримінального покарання.
5. В чому полягає сутність превенції як цілі покарання?
6. Назвати підстави класифікації видів покарань.
7. Розкрити поняття основних покарань.
8. Розкрити поняття додаткових покарань.
9. Визначити ознаки змішаних покарань.
10. Поняття загальних засад призначення покарання.
11. Обставини, які пом'якшують покарання.
12. Обставини, які обтяжують покарання.
13. Призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті.
14. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
15. Призначення основних покарань за сукупністю злочинів.
16. Призначення додаткових покарань за сукупністю злочинів.
17. Межі призначення покарання за сукупністю злочинів.
18. Особливості призначення покарань за сукупністю злочинів за правилами ч.4 ст.70 КК.

Завдання для семінарського заняття

128. Призначаючи покарання Смирнову за ч.1 ст.367 КК, суд постановив вирок засудити його до 2 років позбавлення волі з позбавленням права обіймати матеріально-відповідальні посади строком на 3 роки згідно зі ст.55 КК.

Чи правильно призначено покарання?

Який порядок призначення позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю як додаткового покарання?

129. Соловійова засуджено за ч.1 ст.223 КК до 2 років виправних робіт, а як додаткове покарання – його позбавлено права працювати керівником суб'єкта господарської діяльності строком на 3 роки. У апеляційній скарзі Соловійов попросив виключити з вироку одне з призначених судом покарань, оскільки обидва вони передбачені в санкції ч.1 ст. 223 КК як основні види покарань і не можуть бути назначені при цьому одночасно.

Чи обґрунтована скарга засудженого?

За наявності яких умов позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю може бути призначено як додаткове покарання?

130. Лазарева була визнана винною в тому, що, працюючи завідувачем промтоварного магазину, систематично привласнювала матеріальні цінності. Суд приговорив Лазареву за ч. 2 ст.191 КК до 3 років позбавлення волі з позбавленням права працювати в торговельній галузі на 3 роки.

Чи правильно призначено додаткове покарання?

Як належить формулювати у вирокі додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю?

131. Призначаючи покарання Бикову за ч.2 ст.194 КК, суд, із врахуванням того, що злочин вчинено унаслідок збігу важких особистих обставин, завданий матеріальний збиток повністю і добровільно відшкодовано, а особистість підсудного характеризується позитивно, згідно із ст.69 КК замість позбавлення волі використав штраф, визначивши його у розмірі 100 грн. з урахуванням тяжкості вчиненого злочину і майнового стану засудженого.

Чи правильно призначено покарання?

Які умови застосування ст.69 КК?

132. Мухін засуджений за ч.4 ст.190 КК до 6 років позбавлення волі з конфіскацією жилого будинку, успадкованого ним від батька (будинок знаходиться в сільській місцевості, де Мухін і його сім'я постійно мешкали), 6000 грн., знайдених у нього під час обшуку в сараї, автомобіля, який йому належав, і 1500 грн., що знаходилися в ощадбанку на ощадкнижці його тестя Данилова.

Чи правильно призначено покарання?

133. Панков засуджений по ч. 1 ст.152 КК до 5 років позбавлення волі. При призначенні покарання суд врахував обставини, що його обтяжують, те, що підсудний не визнав себе винним і не розкався у вчиненні тяжкого злочину. Водночас суд не врахував, що Панков вперше вчинив злочин, має на утриманні трьох неповнолітніх дітей, за місцем роботи характеризується позитивно.

Чи відповідає закону вирок суду?

Чи має право суд посилатися при призначенні покарання на такі обтяжуючі обставини, які не вказані в законі?

134. Кузьменко засуджений за п.п.2 та 4 ч.2 ст.115 КК за вбивство з особливою жорстокістю своєї шестимісячної доньки. При призначенні покарання суд посилався у вирокі на п.п.6 та 10 ст.67 КК.

Чи правильно зробив суд, посилаючись при призначенні покарання на вказані обставини як на обтяжуючі?

Чи можуть бути враховані при призначенні покарання як пом'якшуючі та обтяжуючі обставини, вказані в окремих статтях Особливої частини КК як обов'язкові ознаки?

135. У вагоні пасажирського поїзду Альошин при участі Клокової викрав у пасажирів Єлтишева мішок, в якому було 10 пар чобіт. Перебуваючи під вартою за цією справою, Альошин чинив опір працівникам охорони, намагався втекти, але був затриманий. Суд засудив його за ч.2 ст.185 КК до чотирьох років позбавлення волі і за ч.1 ст.15 та ч.1 ст.398 КК до трьох років позбавлення волі.

Яке покарання може бути призначене Альошину за сукупністю злочинів?

136. Працюючи сторожем складу, Гусаков був засуджений за ст.197 КК до 1 року позбавлення волі за те, що вночі 24 березня 2001 р. залишив пост і пішов додому, внаслідок чого невідомі особи вчинили викрадення товару, що знаходився на складі. Призначене покарання Гусаков відбув і повернувся на колишнє місце проживання в м.Херсон. У липні 2002 р. було визначено, що Гусаков, працюючи в системі водного транспорту під прізвиськом Кирєєва, здійснив 24 грудня 1999 р. викрадення грошей з каси порту Миколаїв на суму 487 грн. За цей злочин Гусаков був засуджений у 2002 р. за ч.1 ст.191 КК до трьох років позбавлення волі.

Яке покарання за сукупністю злочинів може бути призначено Гусакову?

137. Самохін 19 грудня 2001 р. був засуджений за злісне хуліганство за ч.2 ст.296 КК до 4 років позбавлення волі. Після відбуття одного року позбавлення волі з'ясувалося, що Самохін 10 лютого 2001 р. здійснив крадіжку речей у громадян Шпакіна та Дилдіна. За ці злочини Самохіна засуджено за ч.2 ст.185 КК до 4 років позбавлення волі. До цього покарання суд приєднав невідбутий строк – 3 роки позбавлення волі з попереднього вироку – і остаточно призначив йому покарання у виді 7 років позбавлення волі.

Чи правильно призначено покарання?

138. Романова було засуджено до одного року виправних робіт з утриманням 10% від суми заробітку. До цієї міри покарання суд приєднав два місяці виправних робіт, які Романов не відбув за попереднім вироком, з утриманням 15% від суми заробітку і призначив остаточно покарання на підставі ст.71 КК – один рік і два місяці виправних робіт з утриманням 25% із суми заробітку засудженого.

Чи правильно призначено покарання за сукупністю вироків?

139. Анохін, засуджений за ч.1 ст.121 КК до 8 років позбавлення волі, після відбування 1 року 6 місяців був засуджений за вчинене у КВУ злісне хуліганство за ч.2 ст.296 КК до 4 років позбавлення волі, а за сукупністю вироків – до 12 років позбавлення волі.

Чи правильно призначено покарання за сукупністю вироків?

140. Черкашин був засуджений за ч.1 ст.121 КК до 6 років позбавлення волі. Після відбуття 3 років він здійснив розбійний напад, за що був засуджений за ч.2 ст.187 КК до 10 років позбавлення волі. На підставі ст.71 КК суд поглинув невідбуту частину покарання за першим вироком і остаточно призначив за сукупністю вироків покарання – 10 років позбавлення волі.

Чи правильно призначено покарання за сукупністю вироків?

141. Шарапов був засуджений за ч.4 ст.296 КК до 7 років позбавлення волі. Після відбуття одного року позбавлення волі він утік з колонії, здійснивши насилля над охороною, а потім вчинив крадіжку з проникненням у житло. За це Шарапов був засудже-

ний за ч.2 ст. 393 КК до 5 років позбавлення волі і за ч.3 ст.185 КК до 4 років позбавлення волі.

Визначте остаточне покарання, яке повинен відбувати Шарапов.

142. Засудивши Окорочкова за ч.1 ст.286 КК до 2 років позбавлення волі і за ч.1 ст.367 КК – до 2 років виправних робіт, суд остаточно призначив, що кожен із призначених видів покарання Окорочков повинен відбувати самостійно, тобто спочатку 2 роки позбавлення волі, а потім 2 роки виправних робіт.

Чи правильно призначив суд остаточне покарання за сукупністю злочинів?

Який порядок призначення за сукупністю злочинів різнорідних покарань?

143. Головний бухгалтер кондитерської фабрики Міщенко, маючи вільний доступ до продукції та сировини, таємно викрав з цеху фабрики коньяк, спирт, цукерки та інші товари на загальну суму 300 грн. Суд засудив Міщенка за ч.1 ст.185 до одного року виправних робіт з утриманням від заробітку 15% на користь держави і позбавив його права обіймати матеріально відповідальні посади, а також посаду бухгалтера строком на 5 років. Прокурор подав апеляційне представлення на вирок суду, вказавши, що додаткове покарання призначено Міщенку з порушенням вимог ст. 55 КК.

Визначте, чи підлягає задоволенню апеляційне представлення?

Дайте аргументований висновок по справі.

144. Колесников, який працював заступником декана медичного інституту, визнаний винним в неодноразовому отриманні хабарів і засуджений за ч.2 ст.368 КК до 8 років позбавлення волі з конфіскацією майна і позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виховними функціями, строком на три роки. Одночасно за вирок суду Колесников був позбавлений звання майора медичної служби запасу, вченого звання доцента та вченого ступеня кандидата медичних наук.

Дайте оцінку рішення суду про позбавлення Колесникова права обіймати посади, пов'язані з виховними функціями, про позбавлення військового звання, вченого ступеня та вченого звання.

145. Берьозкін, засуджений за умисний злочин до 4 років позбавлення волі, після відбуття 2 років і 9 місяців був умовно-достроково звільнений. Після закінчення 1 року Берьозкін за вчинене ним злісне хуліганство був засуджений до 3 років позбавлення волі з приєднанням 4 років позбавлення волі, призначених за попереднім вирокком.

Чи правильно суд призначив покарання?

146. Мітін, засуджений за незаконне мисливство за ч.2 ст.248 КК до 5 років позбавлення волі, після фактичного відбуття двох третин призначеного покарання був умовно-достроково звільнений. Після закінчення 1 року Мітін за завдання Мухіну середньої тяжкості тілесних ушкоджень через необережність був засуджений за ст.128 КК до 1 року виправних робіт. Оскільки новий злочин було вчинено упродовж невідбутого строку покарання, суд замінив виправні роботи позбавленням волі і на підставі ст.71 КК приєднав до цього покарання невідбутий строк, призначивши Мітіну 2 роки і 2 місяці позбавлення волі.

Чи правильно призначено покарання?

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, та його види. Призначення додаткових покарань при призначенні більш м'якого

- основного покарання.
2. Призначення покарання за сукупністю злочинів. Приєднання до основного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, додаткових покарань. Порядок призначення покарання у випадках, якщо після постановлення виroku встановлюється, що засуджений винний в іншому злочині, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку.
  3. Призначення покарання за сукупністю вироків. Приєднання до основного покарання, призначеного за сукупністю вироків, додаткових покарань.
  4. Правила складання різних покарань при сукупності злочинів і сукупності вироків.
  5. Порядок призначення покарання при одночасній наявності сукупності злочинів і сукупності вироків.
  6. Зарахування попереднього ув'язнення при призначенні покарання. Обчислення строків покарання.

Література:

- Багрий-Шахматов Л.В.* Уголовная ответственность и наказание. – Минск, 1976;
- Беляев Н.А.* Цели наказания и средства их достижения в исправительно-трудовых учреждениях. – Л., 1963;
- Вачейшвили А.* Наказание и меры социальной защиты. – Тбилиси, 1960;
- Гальперин И.М.* Наказание: социальные функции, практика применения. – М., 1983;
- Ной И.С.* Вопросы теории наказания в советском уголовном праве. – Саратов, 1962;
- Шаргородский М.Д.* Наказание по советскому уголовному праву. – М., 1957.
- Бушуев И.А.* Исправительные работы. – М., 1959;
- Гальперин И.М., Мельникова Ю.Б.* Дополнительные наказания. – М., 1981;
- Гуськов В.И.* Назначение и исполнение исправительных работ как меры уголовного наказания. – М., 1966;
- Дементьев С.И.* Лишение свободы; уголовно-правовые и исправительно-трудовые аспекты. – Ростов н/Д., 1981;
- Дуюнов В.К., Цветинович А.Л.* Дополнительные наказания: теория и практика. – Фрунзе, 1986;
- Егоров В.С.* Система наказаний по уголовному праву России. Учебное пособие. – Москва - Воронеж, 2002;
- Ной И.С.* Вопросы теории наказания в советском уголовном праве. – Саратов, 1962;
- Ной И.С.* Теоретические вопросы лишения свободы. – Саратов, 1965;
- Тютюгин В.И.* Лишение права занимать определенные должности как вид наказания по советскому уголовному праву. – Харьков, 1982;
- Фролова О.Г.* Злочинність і система кримінальних покарань. – К., 1997;
- Бажанов М.И.* Назначение наказания по советскому уголовному праву. – К., 1980;
- Гаскин С.С.* Отягчающие обстоятельства: уголовно-правовая характеристика и пути совершенствования законодательной регламентации. – Иркутск, 1984;
- Карпец И.И.* Отягчающие и смягчающие обстоятельства в советском уголовном праве. – М., 1959;

- Карпец И.И.* Индивидуализация наказания в советском уголовном праве. – М., 1961;
- Кругликов Л.Л.* Смягчающие и отягчающие ответственность обстоятельства в уголовном праве: (вопросы теории). – Воронеж, 1985;
- Лопухов Р.* Назначение уголовного наказания. – М., 1965;
- Мамедов А.А.* Справедливость назначения наказания. – СПб., 2003;
- Мясников О.А.* Смягчающие и отягчающие наказание обстоятельства в теории, законодательстве и судебной практике. – М., 2002;
- Новоселов Г.П.* Критерии определения судом меры наказания. – Свердловск, 1984;
- Ной И.С.* Вопросы теории наказания в советском уголовном праве. – Саратов, 1962;
- Плешаков А.М.* Применение более мягкого наказания, чем предусмотрено законом. – М., 1982;
- Соловьев А.Д.* Вопросы применения наказания по советскому уголовному праву (законодательство и судебная практика). – М., 1958;
- Ткаченко В.И.* Общие начала назначения наказания. – М., 1984;
- Ткаченко В.И.* Назначение наказания. – М., 1985;
- Тютюгін В.І.* Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Конспект лекцій. – Харків, 1993;
- Чечель Г.И.* Смягчающие ответственность обстоятельства и их значение в индивидуализации наказания. – Саратов, 1978;
- Чубарев В.Н.* Общественная опасность преступления и наказание: (количественные меры изучения). – М., 1982.
- Бажанов М.И.* Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров. – Харьков, 1977;
- Горелик А.С.* Назначение наказания по совокупности. – Красноярск, 1975;
- Юшков Ю.Н.* Назначение наказания по совокупности преступлений и приговоров. – М., 1975.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №18

НА ТЕМУ: «Звільнення від покарання і його відбування, заміна покарання більш м'яким і його пом'якшення»;

Семінарське заняття-1 година

Самостійна робота – 4 години

План семінарського заняття

1. Поняття звільнення від покарання.
2. Звільнення від покарання особи, яка вчинила діяння, караність якого законом усунена.
3. Звільнення від покарання особи, що втратила суспільну небезпеку.
4. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.
5. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

6. Звільнення від покарання у зв'язку з непридатністю до військової служби за станом здоров'я засуджених військовослужбовців.
7. Поняття звільнення від відбування покарання.
8. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із зворотною дією закону про кримінальну відповідальність у часі.
9. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Завдання для семінарського заняття

147. Євстигнєєв був засуджений за ч.1 ст.122 КК до трьох років позбавлення волі зі звільненням від відбування покарання з випробуванням з випробувальним строком упродовж одного року. Через два роки він у сутичці завдав Скулкіну тяжке тілесне ушкодження, за що був засуджений за ч.1 ст.121 КК до 5 років позбавлення волі. Суд приєднав при цьому 3 роки позбавлення волі за першим вироком і відповідно до ст.71 КК призначив покарання у виді 8 років позбавлення волі.

Чи правильний вирок суду?

148. Мухіна була засуджена за ч.1 ст. 125 КК до 30 грн. штрафу. Беручи до уваги матеріальний стан Мухіної, суд постановив звільнити її від відбування покарання з випробуванням, призначивши іспитовий строк на один рік.

Чи правильний вирок суду?

149. Князєв був засуджений за незаконне заволодіння транспортним засобом за ч.1 ст.289 КК до трьох років позбавлення волі. На підставі ст.75 КК до нього було застосовано звільнення від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком 2 роки. Після закінчення 1 року і 3 місяців Князєв вчинив дрібне хуліганство, за яке був притягнутий до адміністративної відповідальності.

Чи є підстави для відміни звільнення від відбування покарання з випробуванням?

Як би вирішувалося питання, якби дрібне хуліганство було вчинене Князєвим після закінчення іспитового строку?

Які правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням?

150. Звільнивши від відбування покарання з випробуванням Круглова, засудженого до 2 років позбавлення волі за ст.122 КК, суд поклав на нього відповідальність “добре працювати на радіозаводі”, де він був електриком, і “вступити на вечірнє відділення інституту радіоелектроніки”.

Чи відповідає рішення суду законіві?

Які обов'язки на підставі ст.76 КК може покласти суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням?

151. Петухов і Грабов були засуджені за ч.2 ст.262 КК, перший – до 5, а другий – до 3 років позбавлення волі за те, що вони за попередньою змовою вчинили крадіжку вогнепальної зброї.

Чи підлягають засуджені умовно-достроковому звільненню від покарання?

Якщо підлягають, то після відбуття якої частини покарання і на підставі чого?

152. 3 лютого 1986 р. Бронніков був засуджений за крадіжку до позбавлення волі на 10 років. 29 листопада того ж року Бронніков втік з місць позбавлення волі і його не знайшли. Враховуючи, що від часу втечі минуло більше 15 років і вирок стосовно Броннікова виконати не вдалося, апеляційний суд дійшов висновку, що закінчився

строк давності виконання обвинувального вироку і на підставі ст.80 КК постановою від 2 грудня 2001 р. визнав можливим не приводити вирок по справі Броннікова до виконання.

Чи правильне рішення суду?

153. Литвиненко засуджений за крадіжку за ч.2 ст.185 КК до 4 років позбавлення волі. Через рік після відбуття покарання він знову був засуджений за умисне завдання громадянину легкого тілесного ушкодження і засуджений до виправних робіт на 6 місяців з утриманням 20% із заробітку.

Вирахуйте строк погашення судимості Литвиненка.

У чому різниця між погашенням судимості від її зняття?

154. 15 січня 2002 року Донський був засуджений за ч.2 ст. 296 КК до 4 років позбавлення волі. Після відбуття 8 місяців позбавлення волі, 15 вересня 2002 року Донського достроково звільнили з місць ув'язнення через важку хворобу (туберкульоз легенів). 18 вересня 2002 року Донський знову вчинив хуліганство і був притягнутий до кримінальної відповідальності. При цьому його дії кваліфікувались за ч.3 ст.296 КК за ознакою наявності судимості за раніше вчинене хуліганство. Коли справа Донського розглядалася в суді, захисник підсудного ініціював клопотання про перекваліфікацію дій Донського на ч.1 ст.296 КК. Своє клопотання захисник мотивував тим, що Донський після відбуття покарання впродовж 3 років не вчинив нового злочину і на підставі п.7 ст.89 КК він вважається таким, що не має судимості. Тому вчинене ним 18 вересня 2002 р. хуліганство не може вплинути на кваліфікацію злочину.

Який висновок повинен дати прокурор на клопотання адвоката?

155. Абрамов 18 травня 2002 р. був засуджений за ч.1 ст.286 КК до 2 років обмеження волі із звільненням від відбування покарання з випробуванням і призначенням 3 років іспитового строку за те, що, працюючи шофером автоколони і перебуваючи в нетверезому стані виїхав автомашиною на пішохідну доріжку, унаслідок чого завдав Синічкіну середньої тяжкості тілесні ушкодження. 10 грудня 2002 р. на клопотання колективу автоколони суд виніс постанову про дострокове зняття судимості з Абрамова.

Чи є правильною постановою суду?

Які умови зняття судимості?

У чому різниця між погашенням та зняттям судимості.

156. Лікар Осокін засуджений за незаконне проведення абортів за ч.2 ст.134 КК до 3 років позбавлення волі і на підставі ст.55 КК позбавлений права обійматися лікарською діяльністю строком на 3 роки у виді додаткового покарання. Згідно зі ст. 75 КК стосовно першого покарання він був звільнений від його відбування з випробуванням зі встановленням 2 років іспитового строку. Після закінчення іспитового строку Осокін звільнений судом від відбування основного покарання.

Вирахуйте строк погашення судимості у наведеній ситуації.

Визначте, чи можна було Осокіну одночасно застосувати відстрочку стосовно як основного, так і додаткового покарання?

157. Садиков був засуджений за ч.1 ст. 225 КК до 2 років виправних робіт і додатково позбавлений права обіймати матеріально-відповідальні посади на 3 роки. Від відбування основного покарання суд звільнив Садикова з випробуванням і призначив іспитовий строк у 2 роки. Після закінчення 3 років Садиков знову вчинив злочин, передбачений ч.2 ст.296 КК. При засудженні Садикова за хуліганство суд, пославшись у вирок на п.1 ст.67 КК, визнав колишню судимість як обставину, обтяжуючу покарання, і призначив за ч.2 ст.296 КК 4 роки позбавлення волі. Захисник в апеляційній

скарзі просив зменшити покарання виходячи з того, що судимість за перший злочин (ч.1 ст.225) у Садикова була погашена.

Дайте висновок по справі.

Проаналізуйте доведення захисника і вирахуйте строк погашення судимості за перший злочин.

Вирахуйте строк погашення судимості виходячи з того, що за хуліганство Садиков повністю відбув 4 роки позбавлення волі.

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, що мають дітей віком до семи років.
2. Звільнення від відбування покарання із застосуванням давності до особи, засудженої до довічного позбавлення волі.
3. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
4. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, що мають дітей віком до трьох років.
5. Звільнення від відбування покарання за хворобою.
6. Звільнення від відбування покарання військовослужбовців, що через стан здоров'я стали непридатними до військової служби.
7. Поняття заміни покарання більш м'яким та його види.
8. Поняття пом'якшення покарання.
9. Заміна покарання більш м'яким і його пом'якшення на підставі закону про амністію.
10. Пом'якшення покарання на основі акту про помилування.

Література:

- Зельдов С.И.* Освобождение от наказания и от его отбывания. – М., 1982;
- Коробов Г.Д.* Освобождение от уголовной ответственности и наказания по советскому уголовному праву. – М., 1981;
- Скибицкий В.В.* Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К., 1987;
- Ткачевский Ю.М.* Давность в советском уголовном праве. – М., 1978.
- Водяников Д.П., Кузнецова Н.Ф.* Условно-досрочное освобождение от наказания и замена неотбытой части наказания более мягким. – М., 1981;
- Дурманов Н.Д.* Освобождение от наказания. – М., 1957;
- Зельдов С.И.* Освобождение от наказания и от его отбывания. – М., 1982;
- Коробов Г.Д.* Освобождение от уголовной ответственности и наказания по советскому уголовному праву. – М., 1981;
- Кригер Г.А.* Условное осуждение и роль общественности в его применении. – М., 1963;
- Ломако В.А.* Применение условного осуждения. – Харьков, 1976;
- Михлин А.С.* Проблемы досрочного освобождения от наказания. – М., 1982;
- Михлин А.С.* Правовые вопросы условно-досрочного и досрочного освобождения заключенных из мест лишения свободы. Вопросы уголовного и уголовно-процессуального законодательства. – Душанбе, 1964;
- Орел Л.Е.* Условно-досрочное освобождение от лишения свободы по советскому уголовному праву; Конспект лекции. – Харьков, 1966;

Саввин Н.Ф., Ефимов М.А. Условное осуждение и условно-досрочное освобождение от наказания. – М., 1963;

Скибицкий В.В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К., 1987;

Стручков Н.А. Условно-досрочное освобождение от наказания. – М., 1962;

Ткачевский Ю.М. Досрочное освобождение от наказания. – М., 1962;

Тютюгин В.И. Условно-досрочное освобождение от наказания. – Харьков, 1981.

Тарханов И.А. Замена наказания по советскому уголовному праву. – Казань, 1982;

Ткачевский Ю.М. Замена уголовного наказания в процессе исполнения. – М., 1982.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ №19

НА ТЕМУ: «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх»

Семінарське заняття-1 година

Самостійна робота – 4 години

План семінарського заняття

1. Завдання встановлення особливих правил притягнення до кримінальної відповідальності і призначення покарання неповнолітнім.
2. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
3. Види та розміри покарань, які застосовуються до неповнолітніх.
4. Звільнення неповнолітніх від відбування покарання.
5. Умовно-дострокове звільнення від покарання, погашення та зняття судимості осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.

Завдання для семінарського заняття

159. Єремєєв був засуджений за п.7 ч.2 ст.115 КК до 12 років позбавлення волі. На цей вирок захисник подав апеляційну скаргу, у якій зазначав, що Єремєєв здійснив вбивство, коли йому було 17 років 10 місяців і тому суд не повинен був призначити йому покарання більше, ніж 10 років позбавлення волі. Апеляційна інстанція залишила скаргу без задоволення, зазначивши, що суд правильно призначив Єремєєву покарання, оскільки до моменту постанови вироку підсудний досяг повноліття.

Чи правильним є визначення суду апеляційної інстанції?

160. Неповнолітній Федоров, будучи в гостях у Романеска, безпричинно приставав до Логінова, з хуліганських мотивів вибив скло у вікні і наніс Логінову удар по обличчю. Вироком суду Федоров засуджений за ч.1 ст.296 КК із застосуванням ст.69 КК до шести місяців позбавлення волі.

На який строк може бути призначено позбавлення волі?

Чи правильно призначено покарання Федорову?

161. 17-тирічний Доценко за умисне вбивство засуджений за ч.1 ст.115 КК до 10 років позбавлення волі. Через рік, коли Доценко досяг 18-тирічного віку, він у КВУ спричинив тяжкі тілесні ушкодження Кутовому, за що був засуджений за ч.1 ст.121 КК до 8 років позбавлення волі.

Яке максимальне покарання може бути призначене Доценку за сукупністю вироків?

162. Неповнолітній Сизов, раніше засуджений до 1 року позбавлення волі за крадіжку, але звільнений від відбування покарання по амністії, через кілька місяців знову вчинив крадіжку, за яку був засуджений до 3 років позбавлення волі. Відповідно до ст.104 КК суд звільнив його від відбування покарання з випробуванням, призначивши Сизову 2 роки іспитового строку. Прокурор на вирок подав апеляційне представлення, вважаючи вирок необґрунтованим, оскільки Сизов раніше був засуджений до позбавлення волі.

Чи обґрунтовані доведення апеляційного представлення?

Які особливості звільнення від відбування покарання неповнолітніх?

163. Згідно зі ст.104 КК, з урахуванням обставин справи і особистості винного, суд звільнив від відбування покарання з випробуванням неповнолітнього Данченка, засудженого до 3 років позбавлення волі за ч.2 ст.350 КК, призначивши два роки іспитового строку. Після закінчення одного року Данченко вчинив злочин, передбачений ч.1 ст.286 КК.

Дайте висновок про те, згідно з якими правилами повинно призначатися покарання Данченко.

Як повинно вирішуватися це питання, якби злочин було вчинено після закінчення іспитового строку?

Які правові наслідки застосування звільнення від покарання з випробуванням неповнолітніх?

164. 16-тирічний Мамедов був засуджений за ч.2 ст.194 КК до 4 років позбавлення волі. На підставі ст.104 КК суд звільнив його від відбування покарання з випробуванням, призначивши дворічний іспитовий строк. Після закінчення одного року комісія зі справ неповнолітніх та відділ внутрішніх справ звернувся до суду з представленням про припинення застосування до Мамедова іспитового строку, оскільки він гарно працює, успішно закінчив школу, взірцево поводить себе і повністю відшкодував матеріальні збитки. Суд погодився з доводами, наведеними в представленні, і своєю постановою скоротив Мамедову іспитовий строк до одного року.

Чи правильною є постановова суду?

165. 17-тирічний Мотильков був засуджений за крадіжку чужого майна за ч.2 ст.185 КК до 3 років позбавлення волі. Після відбуття ним 1 року позбавлення волі адміністрація місць ув'язнення звернулася до суду з представленням, узгодженим з комісією у справах неповнолітніх, про заміну Мотилькову невідбутої частини покарання більш м'яким. Суд задовольнив клопотання адміністрації і скоротив невідбутий строк покарання до 1 року і 6 місяців позбавлення волі.

Чи є правильним рішення суду?

166. Варенцов був засуджений до 9 років позбавлення волі за вчинений ним у 17-тирічному віці злочин, передбачений ч.2 ст.115 КК. Після фактичного відбування двох третин строку покарання адміністрація виправно-трудоваї колонії після узгодження зі спостережною комісією представила до суду матеріали для умовно-дострокового звільнення Варенцова. Суд, однак, відмовив у цьому, посилаючись на те, що згідно зі ст.81 КК особи, засуджені за цей злочин, можуть бути умовно-

достроково звільнені після відбуття трьох чвертей покарання. Постанова суду була опротестована прокурором.

Яке рішення по справі повинен прийняти вищестоящий суд?

167. Неповнолітній Грабов, був засуджений за крадіжку грошей за ч.2 ст.185 КК до 3 років позбавлення волі. Після відбуття одного року позбавлення волі і досягнення 18-тирічного віку, Грабов, перебуваючи у кримінально-виконавчому закладі, вчинив злісне хуліганство, за яке був засуджений до 4 років позбавлення волі.

Чи підлягає Грабов умовно-достроковому звільненню?

Коли підлягає, то за яких умов?

168. 15 травня 2002 року неповнолітній Песецький був засуджений за злісне хуліганство за ч.2 ст.296 КК до 3 років позбавлення волі. Відбувши 7 місяців позбавлення волі, 15 грудня 2002 р., Песецький був достроково звільнений з місць ув'язнення через хворобу (туберкульоз легенів).

Вирахуйте строк погашення судимості Песецького.

169. Анциферов у віці 17-ти років був засуджений за ч.2 ст.296 КК до 3 років позбавлення волі. У кримінально-виконавчому закладі Анциферов зарекомендував себе позитивно і після досягнення 18 років невідбуті 2 роки позбавлення волі були замінені йому судом згідно зі ст.82 КК двома роками виправних робіт. Через півроку після заміни покарання Анциферов знову вчинив злісне хуліганство, за що був засуджений до 4 років позбавлення волі, а згідно зі ст.71 КК – до 7 років позбавлення волі.

Визначте, чи правильно застосував суд заміну невідбутої частини покарання більш м'яким і призначив покарання за сукупністю вироків?

Чи може бути застосована до Анциферова повторна заміна невідбутої частини покарання більш м'яким або умовно-достроковим звільненням від покарання?

170. 16-тирічний Степанов був засуджений за ч.2 ст.286 КК до 6 років позбавлення волі. Після відбуття двох років покарання його умовно-достроково звільнили. Через три з половиною роки з моменту умовно-дострокового звільнення Степанов вчинив злісне хуліганство, за що був засуджений за ч.2 ст.296 КК до 4 років позбавлення волі.

Визначте, чи правильно застосував суд умовно-дострокове звільнення від покарання і вирахуйте строк погашення судимості за двома злочинами.

Питання для поглибленого самостійного вивчення

1. Кримінальна відповідальність неповнолітніх. віком до семи років.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які вчинили злочин у віці до вісімнадцяти років із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Наслідки ухилення неповнолітнього від застосовуваних до не повнолітнього примусових заходів виховного характеру.
3. Види покарань, застосовуваних до осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.
4. Призначення покарання особам, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.
5. Звільнення від покарання та його відбування осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.
6. Звільнення від покарання:
  - осіб, які визнані такими, що не потребують застосування покарання.

Умови та підстави цього виду звільнення від покарання. Примусові заходи виховного характеру, які може застосовувати суд до осіб, які звільнені від покарання у зв'язку з відсутністю необхідності в його застосуванні;
- у зв'язку із закінченням строку давності виконання обвинувального ви року.

7. Звільнення від відбування покарання:

- з випробуванням. Проведення з особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, виховної роботи;
- умовно-дострокове, умови та підстави його застосування. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення від відбування покарання цих осіб.

8. Погашення та зняття судимості стосовно осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.

Література:

- Архипов В.Д., Сидорин Н.М., Туранов В.И.* Подросток и закон. – Куйбышев, 1984;
Бабаев М.М. Индивидуализация наказания несовершеннолетних. – М., 1968;
Голубева Л.М. Судебное рассмотрение дел о преступлениях несовершеннолетних: (Вопросы теории и практики). – Фрунзе, 1981;
Грабовская Н.П. Уголовно-правовая борьба с преступлениями несовершеннолетних в СССР. – Л., 1961;
Кузьменко Л.М. Подросток совершил преступление. – Кишинев, 1983;
Правонарушения несовершеннолетних и их предупреждение. – Казань, 1983.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ, МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ НАПИСАННЯ, ЛІТЕРАТУРА

Загальні методичні рекомендації

Написання курсової роботи із Загальної частини кримінального права України передбачено навчальним планом.

Курсова робота являє собою дослідження однієї з проблемних тем. Належне її виконання дає можливість більш глибоко вивчити цю тему, а також прищеплює навички в роботі з нормативним матеріалом, літературою та судовою практикою.

Тема курсової роботи вибирається з ряду пропонованих в цих методичних матеріалах самостійно. Її обсяг не повинен перевищувати 20 машинописних сторінок, надрукованих з дотриманням встановлених вимог (58-60 знаків у рядку, враховуючи інтервали, 28 рядків на стандартному листі паперу).

За умови неможливості роботу видрукувати її можна виконати в рукописному варіанті розбірливим почерком і обсягом до 30 сторінок.

На титульній сторінці курсової роботи зазначається місце її виконання (найменування вузу, факультету, кафедри), назва, прізвище, ім'я та по батькові виконавця (повністю), курс та номер академічної групи, рік написання.

Цитати з джерел беруться в лапки і на них робляться посилання в підрядковому матеріалі з повним відтворенням назви джерела та номера сторінки, що цитується. Аналогічні зноски робляться і при викладенні матеріалу джерела своїми словами. Зноски на Конституцію, Кримінальний та інші кодекси України не робляться.

На першому листі курсової роботи подається її план, головні (вузлові) питання якого позначаються цифрами. За умови необхідності членування вузлового питання плану на окремі частини, останні супроводжуються літеровим позначенням. З'ясовувані питання плану відтворюються в тексті курсової роботи.

Завершується робота списком нормативних матеріалів, літературних джерел та судової практики, що вказані в підрядковому матеріалі.

Курсова робота підписується автором, ставиться дата її завершення і здається на кафедру завідувачу кабінету (методисту, лаборанту).

Перевірена робота з рецензією та зауваженнями в ремарках повертається авторові завідувачем кабінету. При позитивній оцінці вона допускається до захисту, який проводиться на засіданні комісії, призначеної завідувачем кафедри. Під час захисту курсової роботи автор викладає її основні положення, дає відповіді на запитання, що виникли у членів комісії. При негативній оцінці робота повертається для ліквідації недоліків, зазначених рецензентом, а потім знову передається на кафедру для повторної перевірки.

Консультації з курсової роботи упродовж всього строку її написання проводяться лектором курсу Загальної частини кримінального права України, а також викладачами кафедри, які ведуть семінарські заняття з цього предмета.

Тема 1. Поняття, види, структура, тлумачення та завдання закону про кримінальну відповідальність

Приблизний план

1. Поняття закону про кримінальну відповідальність та його види.
2. Структура закону про кримінальну відповідальність.
3. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.
4. Завдання закону про кримінальну відповідальність.

Методичні рекомендації

Аналіз першого пункту плану доцільно починати з визначення поняття закону про кримінальну відповідальність, на підставі чого розкрити його особливості. Потім висвітлити питання про поділ закону про кримінальну відповідальність на види залежно від його змісту (норми визначальні, роз'яснювальні, заохочувальні та заборонні).

Другий пункт плану передбачає висвітлення структури закону про кримінальну відповідальність в цілому (особливо важливо тут показати взаємозв'язок Загальної та Особливої частин КК), а також структури окремих його статей. При аналізі статей Особливої частини КК слід дати детальний аналіз їх диспозицій та санкцій.

При дослідженні третього пункту плану необхідно з'ясувати поняття тлумачення закону про кримінальну відповідальність та його значення. Потім висвітлити види тлумачення за суб'єктом (легальне, казуальне та доктринальне) і за обсягом (буквальне, обмежувальне та поширювальне), а також прийоми тлумачення (логічний, граматичний, систематичний, історичний тощо).

Нарешті, аналіз четвертого пункту плану передбачає розкриття завдання закону про кримінальну відповідальність як в загальносоціальному плані, так і у плані відправлення правосуддя.

Література:

- Брайнин Я.М.* Уголовный закон и его применение. – М., 1968;
Дурманов Н.Д. Советский уголовный закон. – М., 1967;

Ковалев М.И. Советское уголовное право: Курс лекций. – Вып.2. Советский уголовный закон. – Свердловск, 1974;

Коган В.М. Логико-юридическая структура советского уголовного закона. – Алма-Ата, 1966;

Шаргородский М.Д. Уголовный закон. – М., 1948;

Шляпочников А.С. Толкование советского уголовного закона. – М., 1960.

Тема 2. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі

Приблизний план

1. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.
2. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених на території України.
3. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених за межами України.

Методичні рекомендації

Курсову роботу слід розпочати зі встановлення правила чинності закону про кримінальну відповідальність у часі. Потім визначити поняття часу вчинення злочину. Далі сформулювати зворотню силу закону про кримінальну відповідальність, вказати, на які закони вона поширюється і якими є її правові наслідки

При відповіді на другий пункт плану необхідно розкрити правила чинності закону про кримінальну відповідальність на території нашої країни, після чого висвітлити ті випадки, коли на території України злочини здійснюються не в повному обсязі, і пояснити, чому кримінальна відповідальність повинна при цьому наступати за законами України. Тут же вказати коло осіб, не підсудних з кримінальних справ судам України.

При аналізі третього пункту плану слід розкрити винятки із загального правила чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі, назвавши ситуації, за яких особи несуть відповідальність за законами України за злочини, вчинені за її межами.

Література :

Блум М.И. Действие уголовного закона в пространстве. – Рига, 1974;

Блум М.И., Тилле А.А. Обратная сила закона. – М., 1969;

Брайнин Я.М. Уголовный закон и его применение. М., 1967;

Дурманов Н.Д. Советский уголовный закон. – М., 1967;

Козлов А.П. Понятие преступления. – СПб., 2003;

Ковалев М.И. Советское уголовное право: Курс лекций. – Вып.2 Советский уголовный закон. – Свердловськ, 1974;

Тилле А.А. Время, пространство, закон. Действие советского закона во времени и в пространстве. – М., 1965.

Шаргородский М.Д. Уголовный закон. – М., 1948.

Тема 3. Поняття та ознаки злочину; класифікація злочинів

Приблизний план

1. Поняття злочину.
2. Ознаки злочину.
3. Відмежування злочинів від інших правопорушень.
4. Класифікація злочинів.

Методичні рекомендації

Перший пункт плану передбачає аналіз визначень поняття злочину в кримінальному праві (формальне, матеріальне та формально-матеріальне).

У другому пункті слід назвати ознаки злочину (суспільна небезпека, протиправність, вина та караність), показати, як вони відображені в законі та розкрити їх зміст.

У третьому пункті плану належить проаналізувати існуючі в науці кримінального права теорії про відмежування злочинів від інших правопорушень.

Нарешті, четвертий пункт плану передбачає аналіз класифікації злочинів за їх тяжкістю у чинному кримінальному законодавстві.

Література:

Герцензон А.А. Понятие преступления в советском уголовном праве. – М., 1955;

Дурманов Н.Д. Понятие преступления. – М., 1948;

Кривоченко Л.Н. Классификация преступлений. – Харьков, 1983;

Кудрявцев В.Н. Что такое преступление. – М., 1959;

Кузнецова Н.Ф. Преступление и преступность. – М., 1969;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

Прохоров В.С. Преступление и ответственность. – Л., 1984.

Тема 4. Склад злочину

Приблизний план

1. Поняття складу злочину.
2. Елементи та ознаки складу злочину.
3. Види складів злочинів.
4. Значення складу злочину.
5. Співвідношення понять злочину та складу злочину.

Методичні рекомендації

Аналіз першого пункту плану слід розпочати з формулювання складу злочину та описання способів відображення його в законі.

У другому пункті необхідно дати короткий аналіз елементів та ознак складу злочину, показавши різницю між ними.

У третьому пункті плану належить розкрити види складів злочинів залежно від їх конструкції в законі (матеріальні, формальні та усічені) та від ступеня суспільної небезпеки (прості, привілейовані, кваліфіковані).

Четвертий пункт передбачає з'ясування значення складу злочину як підстави кримінальної відповідальності, а також при кваліфікації злочинів і визначенні їх суспільної небезпеки.

Нарешті, в п'ятому пункті слід дати аналіз існуючих у науці кримінального права точок зору про співвідношення понять злочину і складу злочину.

Література:

Брайнін Я.М. Уголовная ответственность и её основание в советском уголовном праве. – М., 1963;

Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;

Егоров В.С. Понятие состава преступления в уголовном праве. Учебное пособие. – Москва-Воронеж, 2001;

Карпушин М.П., Курляндский В.И. Уголовная ответственность и состав преступления. – М., 1974;

Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. – М., 1972;

Кудрявцев В.Н. Теоретические основы квалификации преступлений. – М., 1963;

Лесниевски-Костарева Т.А. Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика. – М., 2000;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

Тарарухин С.А. Квалификация преступлений в судебной и следственной практике. – К., 1995;

Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. – М., 1957.

Тема 5. Об'єкт злочину

Приблизний план

1. Поняття об'єкта злочину.
2. Види об'єктів злочинів.
3. Значення об'єкта злочину.
4. Предмет злочину та його значення.

Методичні рекомендації

Аналіз першого пункту плану слід розпочати з формулювання поняття об'єкта злочину. Потім розкрити зміст об'єкта як суспільних відносин, показавши його структурні елементи (суб'єкти відносин, предмет, з приводу якого ці відносини існують, соціальний зв'язок між суб'єктами суспільних відносин).

У другому пункті плану належить проаналізувати види об'єктів (загальний, родовий і безпосередній), а також види безпосереднього об'єкта (основний, додатковий обов'язковий, додатковий альтернативний та додатковий факультативний).

Аналіз третього пункту плану вимагає з'ясування значення об'єкта в оцінці суспільної небезпеки злочину стосовно кожного його виду, а також у конструюванні кримінального закону і при кваліфікації злочину.

У четвертому пункті плану необхідно надати формулювання предмета злочину, розкрити його зміст, провести відмінність предмета від об'єкта і показати його значення у встановленні соціальної небезпеки вчиненого і кваліфікації злочину.

Література:

Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;

Никифоров Б.С. Объект преступления по советскому уголовному праву. – М., 1960;

Новоселов Г.П. Учение об объекте преступления. Методические аспекты. – М., 2001;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

Тацій В.Я. Объект и предмет преступления. – Харьков, 1988;

Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. – М., 1957.

Тема 6. Об'єктивна сторона злочину

Приблизний план

9. Поняття об'єктивної сторони злочину.
10. Діяння (дія, бездіяльність).
11. Суспільно небезпечний наслідок.
12. Причинний зв'язок в кримінальному праві.
13. Спосіб, засоби, місце, час, обставини та інші факультативні ознаки об'єктивної сторони.
14. Значення об'єктивної сторони злочину.

Методичні рекомендації

Розпочати аналіз першого пункту плану доцільно з формулювання об'єктивної сторони злочину, потім визначити поняття його обов'язкових та факультативних ознак і дати їх перелік.

У другому пункті належить розкрити зміст діяння як ознаки об'єктивної сторони складу злочину, показавши особливості кримінальної відповідальності за дію та бездіяльність.

Третій пункт плану передбачає аналіз суспільно небезпечного наслідку злочину як загального поняття, так і кожного з його видів (майнового, особистісного і нематеріального характеру).

Четвертий пункт плану присвячений одній з найбільш складних проблем кримінального права. Тому на підставі вивчення рекомендованої літератури слід визначитися з тим, яка з висловлених вченими точок зору про причинний зв'язок найбільш прийнятна. Потім розкрити зміст причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням та його наслідками і те, як він встановлюється на практиці.

Аналіз п'ятого пункту передбачає з'ясування функціонального значення способу, засобу, місця, часу, обставин та інших ознак об'єктивної сторони у складі злочину.

Шостий пункт плану передбачає встановлення значення ознак об'єктивної сторони при вирішенні питань про криміналізацію суспільно небезпечних діянь, відмежування злочинів від інших правопорушень, визначенні санкції та кваліфікації посягання.

Література:

- Брайнін Я.М.* Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;
Ковалев М.И., Васьков П.Г. Причинная связь в советском уголовном праве. – М., 1958;
Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. – М., 1960;
Кузнецов Н.Ф. Значение преступных последствий. – М., 1958;
Малинин В.Б. Причинная связь в уголовном праве. – СПб., 2000;
Мальцев В.В. Проблема уголовно-правовой оценки общественно опасных последствий. – Саратов, 1989;
Михлин А.С. Последствия преступления. – М., 1969;
Панов Н.И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность. – Харьков, 1982;
Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;
Тер-Акопов А.А. Бездействие как форма преступного поведения. – М., 1980;
Тимейко Т.В. Общее учение об объективной стороне преступления. – Ростов н/Д., 1977;
Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. – М., 1957;
Церетели Т.В. Причинная связь в уголовном праве. – М., 1963;
Ярмыш Н.Н. Действие как признак объективной стороны преступления. Проблемы психологической характеристики. – Харьков, 1999;
Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ). – Харьков, 2003.

Тема 7. Суб'єкт злочину

Приблизний план

5. Поняття суб'єкта злочину.
6. Ознаки суб'єкта злочину.
7. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння.
8. Спеціальний суб'єкт злочину.
9. Значення суб'єкта злочину.

Методичні рекомендації

Аналізуючи перший пункт плану, необхідно не лише сформулювати поняття суб'єкта злочину і дати його загальну характеристику, але й показати співвідношення суб'єкта злочину і особистості винного.

В курсовій роботі з цієї теми ключовим є другий пункт плану, у якому слід, перш за все, розкрити поняття фізичної особи як ознаки суб'єкта злочину і висловити своє ставлення до визнання суб'єктами злочинів юридичних осіб. Далі для формулювання такої ознаки суб'єкта, як осудність, слід розкрити зміст поняття неосудності, його медичного і юридичного критеріїв. При аналізі віку кримінальної відповідальності слід обґрунтувати доцільність її диференціації за віком і вказати критерії, що лежать в основі цього. Необхідно також назвати правила встановлення віку особи, яка скоїла суспільно небезпечне діяння.

Аналіз третього пункту плану слід пов'язати з так званою обмеженою (зменшеною, пограничною) осудністю, на підставі чого вирішити питання про кримінальну відповідальність осіб, які вчинили злочин у стані фізіологічного сп'яніння.

Четвертий пункт плану передбачає визначення спеціального суб'єкта злочину з аналізом ознак, які лежать в основі поділу спеціальних суб'єктів на певні групи.

Нарешті, в п'ятому пункті плану слід розкрити значення суб'єкта злочину як при оцінці суспільної безпеки особи, яка його вчинила, так і при кваліфікації здійсненого.

Література:

- Брайнін Я.М.* Основні питання загального вчення про склад злочину. - К., 1964;
- Владимиров В.А., Левицкий Г.А.* Субъект преступления по советскому уголовному праву. – М., 1964;
- Габиани А.А.* Уголовная ответственность за преступления, совершенные в состоянии опьянения. – Тбилиси, 1968;
- Иванов Н.Г.* Аномальный субъект преступления. – М., 1998;
- Лазарев А.М.* Субъект преступления. – М., 1981;
- Михеев Р.И.* Проблемы вменяемости и невменяемости в советском уголовном праве. – Владивосток, 1983;
- Назаренко Г.В.* Невменяемость. – СПб., 2002;
- Назаренко Г.В.* Уголовно-релевантные психические состояния лиц, совершивших преступления и общественно опасные деяния. – М., 2001;
- Никифоров А.С.* Юридическое лицо как субъект преступления и уголовной ответственности. – М., 2002;
- Орлов В.С.* Субъект преступления по советскому уголовному праву. – М., 1958;
- Орымбаев Р.* Специальный субъект преступления. – Алма-Ата, 1977;
- Павлов В.Г.* Субъект преступления и уголовная ответственность. – Санкт-Петербург, 2000;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;

Приходько Т.Н. Проблемы уменьшенной вменяемости в уголовном праве. – Одеса, 1998;

Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. – М., 1957;

Трахтеров В.С. Вменяемость и невменяемость в уголовном праве (исторический очерк). – Харьков, 1992;

Устименко В.В. Специальный субъект преступления (понятие и виды): Учебное пособие. – Харьков, 1986.

Тема 8. Суб'єктивна сторона складу злочину

Приблизний план

6. Поняття суб'єктивної сторони складу злочину.
7. Поняття вини.
8. Мотив та мета злочину.
9. Помилка та її вплив на кримінальну відповідальність.
10. Значення суб'єктивної сторони складу злочину.
- 11.

Методичні рекомендації

Відповідь на перше питання плану слід розпочати з формулювання суб'єктивної сторони складу злочину, потім розкрити зміст цього поняття.

Відповідаючи на друге питання, треба дати визначення вини як ознаки суб'єктивної сторони складу злочину, показати універсальне значення вини, розкрити її зміст та форму, а також зв'язок з суб'єктом посягання.

Висвітлення третього пункту передбачає формулювання мотива та мети злочинної поведінки, а також їх аналіз (1) як ознак, що визначають поведінку людини, (2) як такий, що перебуває за межами складу злочину мотиваційно-цільове відношення особи до суспільно небезпечного наслідку та (3) як ознак суб'єктивної сторони складу злочину. Потім треба проаналізувати способи включення мотива та мети до конструкції закону.

Під час аналізу третього пункту необхідно дати загальне визначення помилки в кримінальному плані і розкрити її зміст. Після цього визначити поняття фактичної помилки, назвати її види і вказати, яким чином кожна з них впливає на кримінальну відповідальність. У такий же спосіб слід подати висвітлення і юридичної помилки.

Аналіз п'ятого пункту передбачає з'ясування суб'єктивної сторони складу злочину для встановлення ступеня його суспільної небезпеки, криміналізації і декриміналізації діяння, кваліфікації посягання і призначення особі покарання.

Література:

Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;

Викторов В.А. Цель и мотив тяжких преступлений. – М., 1963;

Волков Б.С. Мотив и квалификация преступления. – Казань, 1968;

Волков Б.С. Мотивы преступлений: (Уголовно-правовые и социально-психологические исследования). – Казань, 1982;

Дагель П.С., Котов Д.П. Субъективная сторона преступления и ее установление. – Воронеж, 1974;

Кириченко В.Ф. Значение ошибки по советскому уголовному праву. – М., 1952;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

- Рарог А.И.* Общая теория вины в уголовном праве. – М., 1980;
Рарог А.И. Вина и квалификация преступления. – М., 1982;
Рарог А.И. Субъективная сторона и квалификация преступления. – М., 2001;
Савченко А.В. Мотив і мотивація злочину. – К., 2002;
Тарарухин С.А. Установление мотива и квалификация преступления. – Киев, 1977;
Трайнин А.М. Общее учение о составе преступления. – М., 1957;
Харазашвили Б.В. Вопросы мотива поведения преступника в советском праве. – Тбилиси, 1963.
Харнабуджели Б.В. Психологическая сторона вины. – Тбилиси, 1981;

Тема 9. Умисел як форма вини

Приблизний план

1. Поняття умислу та його види.
2. Прямий умисел.
3. Поділ прямого умислу на види.
4. Непрямий умисел та його відмінність від прямого умислу.

Методичні рекомендації

При аналізі першого пункту плану необхідно на основі законодавчого визначення умислу (ст.24 КК) розкрити його зміст, показавши загальні ознаки, характерні для прямого та непрямого умислу.

Аналіз другого пункту слід почати з формулювання прямого умислу, потім розкрити зміст його інтелектуальної та вольової ознак. На базі цього показати особливості прямого умислу у злочинах з матеріальним, формальним та усіченим складами.

Третій пункт передбачає аналіз видів прямого умислу за часом формування (наперед обдуманий, той, що виник раптово, і афектований) і за відношенням особи до характеру наслідків (простий визначений, альтернативний визначений і невизначений) з розкриттям впливу такого поділу на кримінальну відповідальність.

Дослідження четвертого пункту плану слід розпочати з формулювання непрямого умислу. Після цього розкрити зміст його інтелектуальної та вольової ознак. У висновках здійснити розмежування непрямого умислу від умислу прямого як за інтелектуальною, так і за вольовою ознаками.

Література:

- Брайнін Я.М.* Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;
Дагель П.С., Котов Д.П. Субъективная сторона преступления и ее установление. – Воронеж, 1974;
Злобин Г.А., Никифоров Д.С. Умисел и его формы. – М., 1972.
Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;
Рарог А.И. Общая теория вины в уголовном праве. – М., 1980;
Рарог А.И. Вина и квалификация преступления. – М., 1982;
Рарог А.И. Субъективная сторона и квалификация преступления. – М., 2001;
Трайнин А.М. Общее учение о составе преступления. – М., 1957.

Тема 10. Необережність як форма вини

Приблизний план

1. Поняття необережності та її види.
2. Злочинна самовпевненість та її відмінність від непрямого умислу.
3. Злочинна необережність.
4. Казус (випадок) та його відмінність від злочинної необережності.

Методичні рекомендації

Аналіз першого пункту плану слід розпочати з визначення і з'ясування змісту необережної форми вини (ст.25 КК).

При дослідженні другого пункту слід сформулювати злочинну самовпевненість і розкрити зміст її інтелектуальної та вольової ознак. Потім показати відмінність злочинної самовпевненості від непрямого умислу.

Третій пункт передбачає визначення злочинної недбалості і з'ясування питання про те, чому в ній вольова ознака замінена об'єктивним та суб'єктивним критеріями. Після цього слід розкрити їх зміст.

Нарешті, під час розгляду четвертого пункту плану слід надати формулювання казусу (випадку), розкрити його зміст, розглянути відмінність від злочинної недбалості, показавши, чому при казусі кримінальна відповідальність виключається.

Література:

- Борисов В.І.* Необережність та її види. Текст лекції. – Харків, 1991;
Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину. – К., 1964;
Дагель П.С. Неосторожность: Уголовно-правовые и криминологические проблемы. – М., 1977;
Дагель П.С., Котов Д.П. Субъективная сторона преступления и ее установление. – Воронеж, 1974;
Макашвили В.Г. Уголовная ответственность за неосторожность. – М., 1957;
Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;
Рарог А.И. Общая теория вины в уголовном праве. – М., 1980;
Рарог А.И. Вина и квалификация преступления. – М., 1982;
Рарог А.И. Субъективная сторона и квалификация преступления. – М., 2001;
Трайнин А.М. Общее учение о составе преступления. – М., 1957;
Угрехелидзе А.И. Проблема неосторожной вины в уголовном праве. – Тбилиси, 1976.

Тема 11. Стадії вчинення злочину

Приблизний план

4. Поняття та види стадій вчинення злочину.
5. Підстави та межі кримінальної відповідальності за попередню злочинну діяльність.
6. Значення стадій вчинення злочину.

Методичні рекомендації

Тема цієї курсової роботи присвячена загальним питанням стадій вчинення злочину. Тому при її написанні не потрібен детальний аналіз готування до вчинення

злочину і замаху на нього, а також добровільної відмови від доведення злочину до кінця.

У першому пункті плану необхідно визначити поняття стадій вчинення злочину, проаналізувати його об'єктивні та суб'єктивні ознаки, висловити ставлення до так званого вияву умислу. Потім дати аналіз закінченого злочину, на основі чого розкрити зміст незакінченого злочину з матеріальним, формальним та усіченим складами.

Другий пункт передбачає дослідження ч.2 ст.14 та ст.16 КК. Тут треба показати особливості складу злочину як підстави кримінальної відповідальності за умови незакінченого посягання. Потім розкрити роль таких понять, як (1) ступінь тяжкості скоєного діяння, (2) ступінь здійснення злочинного наміру, (3) причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця для меж кримінальної відповідальності (ч.1 ст.68 КК).

У третьому пункті плану належить дослідити значення інституту стадій вчинення злочину для обґрунтування кримінальної відповідальності при незакінченій злочинній діяльності, встановлення ступеня суспільної небезпеки скоєного та його кваліфікації.

Література:

Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. – М., 1955;

Караулов В.Ф. Стадии совершения преступления. – М., 1982;

Козлов А.П. Учение о стадиях преступления. – СПб., 2002;

Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. – М., 1958;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

Тихий В.П. Стадії вчинення злочину. Конспект лекцій. – Харків, 1996;

Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. – М., 1958;

Трайнин А.М. Общее учение о составе преступления. – М., 1957.

Тема 12. Готування до злочину і замах на злочин

Приблизний план

1. Готування до злочину та його види.
2. Замах на злочин та його види.
3. Добровільна відмова від вчинення злочину.

Методичні рекомендації

Аналіз першого пункту плану слід розпочати з розкриття змісту законодавчого формулювання готування до вчинення злочину (ч.1 ст.14 КК). Потім показати особливості підготовчих дій в матеріальному, формальному та усіченому складах і проаналізувати види готування – (1) підшукування засобів чи знарядь для вчинення злочину, (2) їх пристосування, (3) підшукування співучасників, (4) змова на вчинення злочину, (5) усунення перешкод, а також (6) інше умисне створення умов для вчинення злочину.

Другий пункт слід розпочати з аналізу законодавчого визначення замаху на злочин (ст.15 КК), потім розкрити його зміст (суб'єктивні та об'єктивні ознаки) і проаналізувати види замаху (незакінчений, закінчений, непридатний).

Третій пункт плану передбачає дослідження добровільної відмови від доведення злочину до кінця, формулювання якого міститься у ст.17 КК. Тут необхідно розкрити зміст його об'єктивної (закінченість) та суб'єктивної (добровільність) ознак, показати особливості добровільної відмови в матеріальному, формальному та усиченому складах, а також на стадії закінченого замаху, показати також відмежування добровільної відмови від дійового каяття.

Література:

- Дурманов Н.Д.* Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. – М., 1955;
Караулов В.Ф. Стадии совершения преступления. – М., 1982;
Козлов А.П. Учение о стадиях преступления. – СПб., 2002;
Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. – М., 1958;
Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;
Тер-Акопов А.А. Добровольный отказ от совершения преступления. – М., 1982.
Тихий В.П. Стадії вчинення злочину. Конспект лекцій. – Харків, 1996;
Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. – М., 1958;
Трайнин А.М. Общее учение о составе преступления. – М., 1957.

Тема 13. Співучасть у злочині

Приблизний план

11. Поняття співучасті у злочині.
12. Підстава та межі кримінальної відповідальності співучасників.
13. Значення співучасті.

Методичні рекомендації

Питання цієї теми не передбачають детального аналізу видів співучасників та форм співучасті, спеціальних проблем відповідальності співучасників, а також причетності до злочину – вони є предметом наступної теми.

Дослідження першого пункту плану доцільно розпочати з аналізу ознак законодавчого визначення поняття співучасті (об'єктивного – спільність та суб'єктивного – умисність). Особливу увагу при цьому слід приділити видам умислу при співучасті, а також видам та цілям поведінки співучасників.

Друге питання теми передбачає аналіз особливостей складу злочину як підстави кримінальної відповідальності при співучасті. Потім слід показати значення таких понять, як (1) ступінь та (2) характер участі співучасника у вчиненні посягання для встановлення меж його кримінальної відповідальності (ч.2 ст.68 КК).

У третьому пункті плану треба розкрити значення інституту співучасті для обґрунтування кримінальної відповідальності при співучасті, встановлення ступеня суспільної небезпеки вчиненого та його кваліфікації.

Література:

- Бурчак Ф.Г.* Соучастие: социальные, криминологические и правовые проблемы. –К., 1986;

- Бурчак Ф.Г.* Учение о соучастии по советскому уголовному праву. – К., 1969;
Владимиров В.А. Преступление совершено соучастниками. – М., 1961;
Водько Н.П. Уголовно-правовая борьба с организованной преступностью. – М., 2000;
Галиакбаров Р.Р. Групповые преступления. – Свердловск, 1973;
Гаухман Л.Д., Максимов С.В. Уголовная ответственность за организацию преступного сообщества. – М., 1997;
Гришаев П.И., Кричер Г.А. Соучастие по уголовному праву. – М., 1959;
Джекебаев У.С., Вайсберг Л.М., Судакова Р.Н. Соучастие в преступлении: криминологические и уголовно-правовые проблемы. – Алма-Ата, 1981;
Кваша О.О. Організатор злочину. Кримінально-правове та кримінологічне дослідження. – К., 2003;
Козлов А.П. Соучастие. – СПб., 2001;
Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;
Тельнов П.Ф. Кто отвечает за соучастие в преступлении. – М., 1974;
Тельнов П.Ф. Ответственность за соучастие в преступлении. – М., 1974;
Трайнин А.Н. Учение о соучастии. – М., 1941;
Шнейдер М.А. Соучастие в преступлении по советскому уголовному праву. – М., 1958.

Тема 14. Види співучасників та форми співучасті у злочині

Приблизний план

1. Види співучасників у злочині.
2. Форми співучасті у злочині.
3. Спеціальні питання відповідальності співучасників.

Методичні рекомендації

Аналізувати перше питання теми слід на основі законодавчого визначення співучасників (ст.27 КК). Тому стосовно виконавця треба розкрити поняття безпосереднього вчинення злочину, стосовно організатора – організації чи керівництва його вчиненням, підбурювача – схилення до злочину, а пособника – інтелектуального та фізичного пособництва.

Під час аналізу другого пункту слід мати на увазі, що в літературі дається різне тлумачення форм співучасті. У зв'язку з цим при вирішенні цього питання авторіві курсової роботи треба виходити з того визначення, яке він вважає найбільш правильним.

У третьому пункті плану слід висвітлити такі питання, як співучасть у злочині зі спеціальним суб'єктом, ексцес виконавця, невідале підбурювання та посібництво, добровільна відмова при співучасті і показати їх вплив на вирішення питань про кримінальну відповідальність.

Література:

- Бурчак Ф.Г.* Соучастие: социальные, криминологические и правовые проблемы. – К., 1986;
Бурчак Ф.Г. Учение о соучастии по советскому уголовному праву. – К., 1969;
Владимиров В.А. Преступление совершено соучастниками. – М., 1961;

- Водько Н.П.* Уголовно-правовая борьба с организованной преступностью. – М., 2000;
- Галиакбаров Р.Р.* Групповые преступления. – Свердловск, 1973;
- Гаухман Л.Д., Максимов С.В.* Уголовная ответственность за организацию преступного сообщества. – М., 1997;
- Гришаев П.И., Кригер Г.А.* Соучастие по уголовному праву. – М., 1959;
- Джекебаев У.С., Вайсберг Л.М., Судакова Р.Н.* Соучастие в преступлении: криминологические и уголовно-правовые проблемы. – Алма-Ата, 1981;
- Иванов Н.С.* Понятие и формы соучастия в советском уголовном праве. – Саратов, 1991;
- Кваша О.О.* Організатор злочину. Кримінально-правове та кримінологічне дослідження. – К., 2003;
- Козлов А.П.* Соучастие. – СПб., 2001;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;
- Тельнов П.Ф.* Ответственность за соучастие в преступлении. – М., 1974.
- Трайнин А.Н.* Учение о соучастии. – М., 1941
- Шнейдер М.А.* Соучастие в преступлении по советскому уголовному праву. – М., 1958.

Тема 15. Причетність до злочину

Приблизний план

1. Поняття причетності до злочину та її види.
2. Заздалегідь не обіцяне приховування злочину.
3. Неповідомлення про злочин.
4. Потурання вчиненню злочину.

Методичні рекомендації

При аналізі першого пункту плану належить розкрити ознаки причетності до вчинення злочину, властиві всім його видам.

Другий пункт передбачає аналіз ч.6 ст.27 КК, де особливу увагу слід приділити терміну “заздалегідь”, оскільки правильне його встановлення дозволяє відмежувати цей вид причетності від співучасті у формі пособництва.

У третьому пункті плану слід проаналізувати ч.7 ст.27 КК, пояснивши, чому попередньо обіцяне неповідомлення про злочин не утворює співучасті.

Нарешті, в четвертому пункті необхідно відповісти на питання про те, за яких умов неперешкодження вчиненню злочину тягне кримінальну відповідальність.

Література:

- Баймуразин Г.* Ответственность за прикосновенность к преступлению. – Алма-Ата, 1968;
- Бушуев И.А.* Ответственность за укрывательство преступления и недонесение. – М., 1964;
- Разгильдиев Б.Т.* Уголовно-правовые проблемы прикосновенности к преступлению. – Саратов, 1981.

Тема 16. Множинність злочинів: поняття, види, сукупність, повторність

Приблизний план

1. Поняття та види множинності злочинів.
2. Одиничний злочин.
3. Сукупність злочинів.
4. Повторність злочинів.
5. Соціальне та кримінально-правове значення сукупності і повторності злочинів.

Методичні рекомендації

Ця тема присвячена лише частині інституту множинності злочинів – вона не включає в себе рецидив, аналіз якого передбачається в самостійній темі курсової роботи.

Перший пункт плану передбачає формулювання поняття множинності, розкриття його змісту та короткий опис видів.

У другому пункті належить визначити одиничний злочин як елемент множинності, у тому числі триваюче і продовжуване посягання.

Третій пункт передбачає дослідження такого виду множинності, як сукупність. Рішення цього питання доцільно розпочати з формулювання сукупності злочинів, потім розкрити його зміст та види (ідеальна і реальна сукупність).

Аналіз четвертого пункту плану слід розпочати з визначення поняття іншого виду множинності злочинів – повторності. Тут необхідно розкрити ознаки тотожних та однорідних злочинів, що утворюють повторність, сформулювати види повторності (неоднократність, систематичність та промисел). Завершити цю частину роботи слід відмежуванням повторності злочинів від їх сукупності.

Нарешті, при дослідженні питань п'ятого пункту слід показати значення сукупності і повторності злочинів для встановлення суспільної небезпеки діяння і особи винного, а також при кваліфікації посягання та призначенні покарання.

Література:

Бажанов М.И. Множественность преступлений по уголовному праву Украины. – Харьков, 2000;

Дагель П.С. Множественность преступлений (лекция). – Владивосток, 1961;

Караев Т.Э. Повторность преступлений. – М., 1983;

Кривошеин П.К. Повторность в советском уголовном праве (теоретические и практические проблемы). – К., 1990;

Малков В.П. Множественность преступлений и ее формы по советскому уголовному праву. – Казань, 1982;

Малков В.П. Повторность преступлений. – Казань, 1970;

Никифоров А.С. Совокупность преступлений. – М., 1965;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

Яковлев А.М. Совокупность преступлений по советскому уголовному праву. – М., 1960.

Тема 17. Рецидив злочину

Приблизний план

1. Поняття рецидиву злочинів.
2. Види рецидиву злочинів.
3. Відмежування рецидиву злочинів від інших видів множинності.
4. Соціальне та кримінально-правове значення рецидиву злочинів.

Методичні рекомендації

Пропонована тема курсової роботи присвячується лише одному виду множинності – рецидиву злочинів.

Висвітлення першого пункту плану доцільно розпочати з формулювання поняття рецидиву, потім розкрити його ознаки і висловити своє ставлення до поділу рецидиву на фактичний та легальний.

У другому пункті слід проаналізувати такі види рецидиву, як загальний, спеціальний, простий (однократний), складний (багатократний) та пенітенціарний.

У третьому пункті треба показати відмінність різних видів рецидиву від ідеальної та реальної сукупності, а також від повторності злочинів.

При дослідженні четвертого пункту плану слід розкрити значення рецидиву злочинів (стосовно кожного його виду) для оцінки суспільної небезпеки діяння та особи винного, кваліфікації діяння та призначення покарання.

Література:

- Агаев И.Б.* Рецидив в системе множественности преступлений. – М., 2002;
- Бажанов М.И.* Множественность преступлений по уголовному праву Украины. – Харьков, 2000;
- Бузынова С.* Рецидив преступлений. – М., 1980;
- Дагель П.С.* Множественность преступлений (лекция). – Владивосток, 1961;
- Зелинский А.Ф.* Рецидив преступлений. – Харьков, 1980;
- Кривоченко Л.Н.* Борьба с рецидивом по советскому уголовному праву. Текст лекции. – Харьков, 1973;
- Малков В.П.* Множественность преступлений и ее формы по советскому уголовному праву. – Казань, 1982;
- Панько К.А.* Вопросы общей теории рецидива в советском уголовном праве. – Воронеж, 1988;
- Панько К.А.* Рецидив в советском уголовном праве. – Воронеж, 1983;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;
- Степичев С.С., Яковлев А.М.* Вопросы борьбы с рецидивом. – М., 1961;
- Шутов Ю.И.* Рецидивная преступность и меры борьбы с ней по советскому уголовному праву (основные вопросы применения законодательства). – Свердловск, 1965;
- Яковлев А.М.* Борьба с рецидивной преступностью. – М., 1964.

Тема 18. Необхідна оборона як обставина, що виключає злочинність діяння

Приблизний план

1. Місце необхідної оборони серед обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Поняття необхідної оборони.
3. Перевищення меж необхідної оборони.
4. Спеціальні види необхідної оборони, передбачені в кримінальному законі.

Методичні рекомендації

В першому пункті плану необхідно показати соціально-правове значення передбачених кримінальним законом обставин, що виключають злочинність діяння, пояс-

нити, чому вони носять суспільно корисний характер, визначити місце необхідної оборони серед цих обставин.

Аналіз другого пункту слід розпочати з розкриття змісту формулювання необхідної оборони, наданої в законі (ч.ч.1 та 2 ст.36 КК). Тут треба висвітлити підстави для застосування необхідної оборони, умови її правомірності стосовно посягання, а також умови правомірності, що належать до захисту. При дослідженні першої групи названих умов необхідно розкрити зміст уявної оборони і показати її вплив на рішення питання про кримінальну відповідальність. Завершити цей пункт плану слід аналізом так званої провокації оборони.

Третій пункт плану треба розкрити на основі законодавчого визначення перевищення меж необхідної оборони (ч.3 ст.36 КК), приділивши при цьому особливу увагу термінові “явне”.

Четвертий пункт передбачає аналіз таких видів необхідної оборони, як захист від нападу (1) озброєної особи та (2) групи осіб, а також від (3) протиправного насильного вторгнення в житло чи інше приміщення, про яке йде мова в ч.5 ст.36 КК.

Література:

Баулин Ю.В. Обстоятельства, исключают преступность деяния. – Харьков, 1991;

Діденко В.П. Обставини, які виключають злочинність діяння. – К., 1993;

Дурманов Н.Д. Обстоятельства, исключают общественную опасность и противоправность деяния. – М., 1961;

Козак В.П. Право граждан на необходимую оборону. – Саратов, 1972;

Паше-Озерский Н.Н. Необходимая оборона и крайняя необходимость по советскому уголовному праву. – М., 1962;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

Слуцкий И.И. Обстоятельства, исключают уголовную ответственность. – Л., 1956;

Тишкевич И.С. Условия и пределы необходимой обороны. – М., 1969;

Ткаченко В.В. Необходимая оборона по уголовному праву. – М., 1979.

Тема 19. Затримання особи, яка вчинила злочин, як обставина, що виключає злочинність діяння

Приблизний план

1. Місце затримання особи, яка вчинила злочин, серед обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Поняття затримання особи, яка вчинила злочин.
3. Перевищення меж завдання особі, яка вчинила злочин, шкоди при її затриманні.

Методичні рекомендації

У першому пункті плану необхідно дослідити соціально-правове значення передбачених кримінальним законом обставин, які виключають злочинність діяння, показати їх суспільно корисний характер і встановити місце затримання особи, яка вчинила злочин, серед цих обставин.

Аналіз другого пункту доцільно розпочати з розкриття змісту законодавчого формулювання затримання особи, яка вчинила злочин (ч.1 ст.38 КК), висвітливши підс-

тави для його використання, умови правомірності затримання, що відносяться до посягання, а також що відноситься до завдання збитків особі, що вчинила злочин.

Третій пункт плану передбачає аналіз такого поняття, як явна невідповідність шкоди, завданої особі, що вчинила злочин, при затриманні, небезпеки вчиненого ним посягання чи обстановці затримання. Тут же слід зупинитися на межах шкоди, яка може бути завдана особі, що вчинила злочин, при її затриманні.

Література:

Баулин Ю.В. Обстоятельства, исключают преступность деяния. – Харьков, 1991;

Діденко В.П. Обставини, які виключають злочинність діяння. – К., 1993;

Дурманов Н.Д. Обстоятельства, исключают общественную опасность и противоправность деяния. – М., 1961;

Пионтковский А.А. Учение о преступлении. – М., 1961;

Слуцкий И.И. Обстоятельства, исключают уголовную ответственность. – Л., 1956;

Тишкевич И.С. Право граждан на задержание преступника. – Минск, 1974.

Тема 20. Крайня необхідність як обставина, що виключає злочинність діяння

Приблизний план

1. Місце крайньої необхідності серед обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Поняття крайньої необхідності.
3. Перевищення меж крайньої необхідності.
4. Різниця між крайньою необхідністю та необхідною обороною.

Методичні рекомендації

При аналізі першого пункту плану необхідно показати соціально-правове значення обставин, що виключають злочинність діяння, передбачених кримінальним законом, пояснити їх суспільно корисний характер, визначити місце крайньої необхідності у системі цих обставин.

Аналіз другого пункту доцільно розпочати з дослідження змісту формулювання крайньої необхідності, яка має місце в законі (ст.39 КК). Тут слід висвітлити підстави застосування крайньої необхідності, умови її правомірності, які стосуються джерела небезпеки, а також діяння особи зі знешкодження цієї небезпеки, розкрити поняття третьої особи. Завершити цей пункт плану слід аналізом провокації крайньої необхідності.

Третій пункт плану передбачає з'ясування положення закону, згідно з яким при крайній необхідності завдана інтересам третіх осіб шкода не повинна бути більш значною, ніж шкода відвернена. Потім слід вирішити питання про те, у яких випадках при крайній необхідності настає громадянсько-правова відповідальність.

У четвертому пункті треба надати відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони через зіставлення цих обставин.

Література:

Аликеров Х.Д. Освобождение от уголовной ответственности. - Москва-Воронеж, 2001;

- Баулин Ю.В.* Обстоятельства, исключающие преступность деяния. – Харьков, 1991;
- Домахин С.А.* Крайняя необходимость по советскому уголовному праву. – М., 1955;
- Дурманов Н.Д.* Обстоятельства, исключающие общественную опасность и противоправность деяния. – М., 1961;
- Егоров В.С.* Теоретические проблемы освобождения от уголовной ответственности. – Москва-Воронеж, 2001;
- Келина С.Г.* Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности. – М., 1974.
- Коробов Г.Д.* Освобождение от уголовной ответственности и наказания по советскому уголовному праву. – М., 1981;
- Козак В.П.* Вопросы теории и практики крайней необходимости. – Саратов, 1981;
- Паше-Озерский Н.Н.* Необходимая оборона и крайняя необходимость по советскому уголовному праву. – М., 1962;
- Пионтковский А.А.* Учение о преступлении. – М., 1961;
- Скибицкий В.В.* Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К., 1987;
- Слуцкий И.И.* Обстоятельства, исключающие уголовную ответственность. – Л., 1956.

Тема 21. Звільнення від кримінальної відповідальності

Приблизний план

6. Поняття, підстави, порядок та види звільнення від кримінальної відповідальності.
7. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
8. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
9. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
10. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обставин.
11. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
12. Звільнення від кримінальної відповідальності на основі закону України про амністію.

Методичні рекомендації

У першому пункті плану слід висвітлити загальні ознаки поняття звільнення від кримінальної відповідальності, розкрити його правові підстави та порядок, а також значення цього інституту кримінального права, перелічити види звільнення.

Другий пункт плану передбачає дослідження таких понять, як щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину, повне відшкодування завданих збитків, усунення завданої шкоди.

У третьому пункті належить розкрити використаний законодавцем термін “примирення” з урахуванням того, що він має різні смислові відтінки.

Питання, поставлені в четвертому пункті плану, потребують аналізу підстави та порядку застосування цього виду звільнення від кримінальної відповідальності. При

цьому слід мати на увазі, що передача особи на поруки є умовним видом звільнення від кримінальної відповідальності. Тому тут треба розглянути його правові наслідки.

У п'ятому пункті передбачається висвітлення двох самостійних видів звільнення від кримінальної відповідальності: (1) у зв'язку з втратою внаслідок зміни обставин суспільної небезпеки діяння та (2) у зв'язку з втратою з тих же підстав суспільної небезпеки особистості винного, котрі мають свої особливості.

Шостий пункт плану потребує аналізу давності притягнення до кримінальної відповідальності, встановлення її термінів, правил зупинення та переривання.

Нарешті, у сьомому пункті повинні бути проаналізовані питання звільнення від кримінальної відповідальності в порядку ст.92 та п.27 ст.106 Конституції України, а також Закону від 31 травня 2005 р. "Про застосування амністії в Україні".

Література:

Аликперов Х.Д. Освобождение от уголовной ответственности. – Москва-Воронеж, 2001;

Домахин С.А., Степанов В.Г. Общественное поручительство. – М., 1962;

Келина С.Г. Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности. – М., 1974;

Коробов Г.Д. Освобождение от уголовной ответственности и наказания по советскому уголовному праву. – М., 1981;

Кривоченко Л.Н. Освобождение от уголовной ответственности с применением мер общественного или административного воздействия. – Харьков, 1981;

Скибицкий В.В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К., 1987;

Ткачевский Ю.М. Давность в советском уголовном праве. – М., 1978;

Усатий Г.О. Кримінально-правовий компроміс. – К., 2001.

Тема 22. Поняття та мета покарання

Приблизний план

1. Поняття покарання.
2. Ознаки покарання.
3. Мета покарання.

Методичні рекомендації

Перший пункт плану передбачає дослідження інституту кримінального покарання в ретроспективному плані, а також на сучасному етапі розвитку нашого суспільства.

При розгляді другого пункту належить проаналізувати ознаки покарання як особливого заходу державного примусу. Тут слід встановити ким, до кого, за що і в якому порядку може бути застосоване кримінальне покарання, а також що воно виражає і тягне за собою. На основі цього сформулювати це поняття.

У третьому пункті плану необхідно розкрити зміст таких цілей покарання, як кара, виправлення, приватна та загальна превенція.

Література:

Багрий-Шахматов Л.В. Уголовная ответственность и наказание. – Минск, 1976;

Беляев Н.А. Цели наказания и средства их достижения в исправительно-трудовых учреждениях. – Л., 1963;

- Вачейшвили А.* Наказание и меры социальной защиты. – Тбилиси, 1960;
Гальперин И.М. Наказание: социальные функции, практика применения. – М., 1983;
Ной И.С. Вопросы теории наказания в советском уголовном праве. – Саратов, 1962;
Шаргородский М.Д. Наказание по советскому уголовному праву. – М., 1957.

Тема 23. Система та види покарань

Приблизний план

1. Поняття та значення системи покарань.
2. Систематизація покарань у діючому КК.
3. Основні види покарань.
4. Додаткові види покарань.
5. Змішані види покарань.

Методичні рекомендації

У першому пункті плану належить розкрити сутність систематизації (розташування в певній послідовності) існуючих видів покарань та показати значення прийнятої в КК системи покарань для вирішення питань використання закону про кримінальну відповідальність.

Другий пункт плану передбачає дослідження таких понять, як основне, додаткове та змішане (яке може використовуватися і як основне, і як додаткове) покарання, аналіз їх співвідношення.

У третьому, четвертому та п'ятому пунктах необхідно розглянути види покарань, що входять до згаданих груп.

Література:

- Багрий-Шахматов Л.В.* Уголовная ответственность и наказание. – Минск, 1976;
Бушуев И.А. Исправительные работы. – М., 1959;
Гальперин И.М., Мельникова Ю.Б. Дополнительные наказания. – М., 1981;
Гуськов В.И. Назначение и исполнение исправительных работ как меры уголовного наказания. – М., 1966;
Дементьев С.И. Лишение свободы; уголовно-правовые и исправительно-трудовые аспекты. – Ростов н/Д., 1981;
Дуюнов В.К., Цветинович А.Л. Дополнительные наказания: теория и практика. – Фрунзе, 1986;
Егоров В.С. Система наказаний по уголовному праву России. Учебное пособие. – Москва - Воронеж, 2002;
Ной И.С. Вопросы теории наказания в советском уголовном праве. – Саратов, 1962;
Ной И.С. Теоретические вопросы лишения свободы. – Саратов, 1965;
Тютюгин В.И. Лишение права занимать определенные должности как вид наказания по советскому уголовному праву. – Харьков, 1982;
Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань. – К., 1997;
Шаргородский М.Д. Наказание по советскому уголовному праву. – М., 1957.

Тема 24. Загальні засади призначення покарання

Приблизний план

5. Поняття загальних засад призначення покарання.

6. Обставини, які пом'якшують покарання.
7. Обставини, які обтяжують покарання.
8. Призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті.
9. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
- 10.

Методичні рекомендації

Аналізуючи перший пункт плану, слід розкрити зміст принципів (загальних за-сад) призначення покарання, викладених у ст.65 КК.

При аналізі другого та третього пунктів належить дати загальну характеристику обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання, а також оцінку кожного з них, показати межі їх урахування при призначенні покарання.

Четвертий пункт передбачає аналіз двох самостійних груп обставин, які враховуються при призначенні покарання – (1) ступінь тяжкості вчиненого особою діяння, ступінь здійснення злочинного наміру та причини, унаслідок яких злочин не було доведено до кінця, (2) характер та ступінь участі кожного з учасників у вчиненні злочину, які передбачають самостійний розгляд.

Досліджуючи питання п'ятого пункту плану, необхідно викласти підстави та порядок застосування ст.69 КК, а також види більш м'яких покарань.

Література:

Бажанов М.И. Назначение наказания по советскому уголовному праву. – К., 1980;

Гаскин С.С. Отягчающие обстоятельства: уголовно-правовая характеристика и пути совершенствования законодательной регламентации. – Иркутск, 1984;

Карпец И.И. Отягчающие и смягчающие обстоятельства в советском уголовном праве. – М., 1959;

Карпец И.И. Индивидуализация наказания в советском уголовном праве. – М., 1961;

Кругликов Л.Л. Смягчающие и отягчающие ответственность обстоятельства в уголовном праве: (вопросы теории). – Воронеж, 1985;

Лопухов Р. Назначение уголовного наказания. – М., 1965;

Мамедов А.А. Справедливость назначения наказания. – СПб., 2003;

Мясников О.А. Смягчающие и отягчающие наказание обстоятельства в теории, законодательстве и судебной практике. – М., 2002;

Новоселов Г.П. Критерии определения судом меры наказания. – Свердловск, 1984;

Ной И.С. Вопросы теории наказания в советском уголовном праве. – Саратов, 1962;

Плешаков А.М. Применение более мягкого наказания, чем предусмотрено законом. – М., 1982;

Соловьев А.Д. Вопросы применения наказания по советскому уголовному праву (законодательство и судебная практика). – М., 1958;

Ткаченко В.И. Общие начала назначения наказания. – М., 1984;

Ткаченко В.И. Назначение наказания. – М., 1985;

Тютюгин В.И. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Конспект лекцій. – Харків, 1993;

Чечель Г.И. Смягчающие ответственность обстоятельства и их значение в индивидуализации наказания. – Саратов, 1978;

Чубарев В.Н. Общественная опасность преступления и наказание: (количественные меры изучения). – М., 1982.

Тема 25. Призначення покарання за сукупністю злочинів

Приблизний план

1. Призначення основних покарань за сукупністю злочинів.
2. Призначення додаткових покарань за сукупністю злочинів.
3. Межі призначення покарання за сукупністю злочинів.
4. Особливості призначення покарань за сукупністю злочинів за правилами ч.4 ст.70 КК.

Методичні рекомендації

У вступі до курсової роботи доцільно розкрити поняття сукупності злочинів.

При аналізі першого та другого пунктів плану необхідно висвітлити такі правила, як призначення покарання за кожен злочин, який входить до сукупності, і встановлення остаточного покарання через поглинання менш суворого з них більш суворою, часткового або повного їх складання. При цьому спеціально слід зупинитися на складанні покарань різного виду.

Аналізуючи третій пункт плану, належить встановити ті межі основних та додаткових покарань, в яких вони можуть бути призначені за сукупністю злочинів, а також правила призначення додаткових покарань різного виду.

У четвертому пункті плану необхідно показати порядок призначення покарання, коли після постановлення вироку з'ясується, що засуджений винний в іншому злочині, вчиненому ним до постановлення вироку у першій справі.

Література:

Бажанов М.И. Назначение наказания по советскому уголовному праву. – К., 1980;

Бажанов М.И. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров. – Харьков, 1997;

Горелик А.С. Назначение наказания по совокупности. – Красноярск, 1976;

Стручков Н.А. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров. – М., 1957;

Юшков Ю. Н. Назначение наказаний по совокупности преступлений и приговоров. – М., 1975.

Тема 26. Призначення покарання за сукупністю вироків

Приблизний план

1. Призначення основних покарань за сукупністю вироків.
2. Призначення додаткових покарань за сукупністю вироків.
3. Межі призначення покарань за сукупністю вироків.
4. Правила призначення покарання при одночасній наявності сукупності злочинів і сукупності вироків.

Методичні рекомендації

У вступі треба розкрити поняття сукупності вироків.

При аналізі першого та другого пунктів плану необхідно висвітлити таке правило сукупності вироків, як приєднання до покарання, призначеного за новим вироком,

невідбутої частини покарання за попереднім вироком. При цьому слід показати порядок приєднання покарань різного виду.

Аналізуючи третій пункт плану, треба визначити ті межі основних та додаткових покарань, в яких вони повинні бути призначені за сукупністю вироків, а також правила призначення додаткових покарань різного виду.

У четвертому пункті плану необхідно розкрити порядок призначення покарання, коли до повного його відбування за попереднім вироком особа вчинила два чи більше нових злочинів.

Література:

Бажанов М.И. Назначение наказания по советскому уголовному праву. – Киев, 1980;

Бажанов М.И. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров. – Харьков, 1977;

Горелик А.С. Назначение наказания по совокупности. – Красноярск, 1975;

Юшков Ю.Н. Назначение наказания по совокупности преступлений и приговоров. – М., 1975.

Тема 27. Звільнення від покарання

Приблизний план

13. Поняття звільнення від покарання.
14. Звільнення від покарання особи, яка вчинила діяння, караність якого законом усунена.
15. Звільнення від покарання особи, що втратила суспільну небезпеку.
16. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.
17. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
18. Звільнення від покарання у зв'язку з непридатністю до військової служби за станом здоров'я засуджених військовослужбовців.

Методичні рекомендації

У першому пункті плану слід розкрити поняття звільнення від покарання, показати відмінність звільнення від покарання від звільнення від подальшого його відбування.

Аналізуючи другий пункт плану, належить розкрити правила зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі (ч.2 ст.74 та ст.5 КК).

Третій пункт передбачає аналіз ч.4 ст.74 КК, під час якого треба звернути увагу на такі поняття, як бездоганна поведінка, сумлінне ставлення до праці, втрата особою, яка вчинила злочин, суспільної небезпеки.

У четвертому пункті плану необхідно розкрити поняття строків давності притягнення до кримінальної відповідальності на підставі аналізу ч.5 ст.74 та ст.49 КК.

У п'ятому пункті слід визначити поняття давності виконання обвинувального вироку, порядок його обчислення, зупинення і переривання перебігу строку давності, застосування давності до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.

Стосовно шостого пункту плану треба дати аналіз ч.3 ст.84 КК.

Література:

- Дурманов Н.Д.* Освобождение от наказания. – М., 1957;
Зельдов С.И. Освобождение от наказания и от его отбывания. – М., 1982;
Коробов Г.Д. Освобождение от уголовной ответственности и наказания по советскому уголовному праву. – М., 1981;
Скибицкий В.В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К., 1987;
Ткачевский Ю.М. Давность в советском уголовном праве. – М., 1978.

Тема 28. Звільнення від відбування покарання

Приблизний план

1. Поняття звільнення від відбування покарання.
2. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із зворотною дією закону про кримінальну відповідальність у часі.
3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
4. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, що мають дітей віком до семи років.
5. Звільнення від відбування покарання із застосуванням давності до особи, засудженої до довічного позбавлення волі.
6. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
7. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, що мають дітей віком до трьох років.
8. Звільнення від відбування покарання за хворобою.
9. Звільнення від відбування покарання військовослужбовців, що через стан здоров'я стали непридатними до військової служби.

Методичні рекомендації

У першому пункті плану слід розкрити поняття звільнення від подальшого відбування покарання, показати особливості безумовного звільнення і звільнення під певною умовою, а також відмінність звільнення від подальшого відбування покарання від звільнення від покарання.

При аналізі другого пункту плану належить розкрити правила зворотної дії закону у часі стосовно осіб, що відбувають покарання.

У третьому пункті необхідно відповісти на такі питання: стосовно яких видів покарання можливе звільнення від його відбування з випробуванням і чому воно не застосовується до інших видів покарання; які підстави застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням; які обов'язки можуть бути покладені судом на таку особу і в чому вони полягають; який порядок призначення та виконання додаткових покарань при цьому виді звільнення; які правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.

При аналізі четвертого пункту слід показати особливості звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років, у порівнянні з загальним звільненням від відбування покарання з випробуванням, регульованим ст.75 КК.

У п'ятому пункті необхідно розкрити поняття давності виконання обвинувального вироку та правила його застосування.

Шостий пункт передбачає аналіз підстав умовно-дострокового звільнення від відбування покарань певних видів, а також правових наслідків такого звільнення.

У цьому пункті належить розкрити підстави звільнення від подальшого відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років, порядок вчинення контролю за їх поведінкою та правові наслідки такого звільнення.

Восьмий пункт передбачає дослідження підстав звільнення від подальшого відбування покарання різних категорій засуджених у зв'язку з їх захворюванням та правові наслідки такого звільнення.

При аналізі дев'ятого пункту плану слід показати особливості звільнення від подальшого відбування покарання військовослужбовців, які захворіли хворобою, що позбавляє їх можливості здійснювати військову службу.

Література:

- Водяников Д.П., Кузнецова Н.Ф.* Условно-досрочное освобождение от наказания и замена неотбытой части наказания более мягким. – М., 1981;
- Дурманов Н.Д.* Освобождение от наказания. – М., 1957;
- Зельдов С.И.* Освобождение от наказания и от его отбывания. – М., 1982;
- Коробов Г.Д.* Освобождение от уголовной ответственности и наказания по советскому уголовному праву. – М., 1981;
- Кригер Г.А.* Условное осуждение и роль общественности в его применении. – М., 1963;
- Ломако В.А.* Применение условного осуждения. – Харьков, 1976;
- Михлин А.С.* Проблемы досрочного освобождения от наказания. – М., 1982;
- Михлин А.С.* Правовые вопросы условно-досрочного и досрочного освобождения заключенных из мест лишения свободы. Вопросы уголовного и уголовно-процессуального законодательства. – Душанбе, 1964;
- Орел Л.Е.* Условно-досрочное освобождение от лишения свободы по советскому уголовному праву; Конспект лекции. – Харьков, 1966;
- Саввин Н.Ф., Ефимов М.А.* Условное осуждение и условно-досрочное освобождение от наказания. – М., 1963;
- Скибицкий В.В.* Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К., 1987;
- Стручков Н.А.* Условно-досрочное освобождение от наказания. – М., 1962;
- Ткачевский Ю.М.* Досрочное освобождение от наказания. – М., 1962;
- Тютюгин В.И.* Условно-досрочное освобождение от наказания. – Харьков, 1981.

Тема 29. Заміна покарання більш м'яким та його пом'якшення

Приблизний план

1. Поняття заміни покарання більш м'яким та його види.
2. Поняття пом'якшення покарання.
3. Заміна покарання більш м'яким і його пом'якшення на підставі закону про амністію.
4. Пом'якшення покарання на основі акту про помилування.

Методичні рекомендації

Аналізуючи питання першого пункту плану, необхідно сформулювати і розкрити зміст поняття заміни покарання більш м'яким. Потім показати особливості заміни покарання більш м'яким за умови закінчення строку давності виконання обвинувального вироку згідно зі ст.82 КК і в зв'язку із закінченням строку давності притягнення до кримінальної відповідальності.

Під час відповіді на питання другого пункту плану належить сформулювати і розкрити зміст поняття пом'якшення покарання, показавши його відмінність від заміни покарання більш м'яким.

Третій пункт передбачає аналіз закону про амністію в плані заміни покарання більш м'яким і його пом'якшення.

У четвертому пункті плану слід дати аналіз законодавства про помилування.

Література:

Водяников Д.П., Кузнецова Н.Ф. Условно-досрочное освобождение от наказания и замена неотбытой части наказания более мягким. – М., 1981;

Тарханов И.А. Замена наказания по советскому уголовному праву. – Казань, 1982;

Ткачевский Ю.М. Замена уголовного наказания в процессе исполнения. – М., 1982.

Тема 30. Судимість

Приблизний план

1. Поняття судимості та її правове значення.
2. Погашення судимості.
3. Зняття судимості.
- 4.

Методичні рекомендації

У першому пункті плану слід розкрити зміст поняття судимості, моменти її виникнення та припинення, значення в кримінальному праві.

Другий пункт передбачає аналіз погашення судимості, умови його застосування та обчислення строків, а також переривання строків погашення судимості.

У третьому пункті плану слід дослідити поняття зняття судимості та умов його застосування.

Література:

Голина В.В. Погашение и снятие судимости по советскому уголовному праву. – Харьков, 1979;

Евтеев М.П. Погашение и снятие судимости. – М., 1964;

Зельдов С.И. Уголовно-правовые последствия судимости. – Орджоникидзе, 1986.

Тема 31. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування

Приблизний план

1. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру.
2. Примусові заходи медичного характеру, що застосовуються до неосудних і обмежено осудних осіб, а також до тих, хто захворів душевною хворобою після вчинення злочину.
3. Продовження, зміна та припинення примусових заходів медичного характеру.
4. Примусове лікування.
- 5.

Методичні рекомендації

При аналізі першого пункту плану необхідно розкрити поняття примусових заходів медичного характеру, підстави та мета їх застосування.

Другий пункт передбачає аналіз ст.93 та ст.94 КК стосовно встановлення кола осіб, до яких можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру, а також видів цих заходів. Тут слід вказати критерії, що лежать в основі встановлення відповідного виду психіатричного закладу.

У третьому пункті плану необхідно дослідити правила продовження, зміни або припинення примусових заходів медичного характеру, можливість кримінального покарання осіб, які захворіли душевною хворобою після вчинення злочину.

У четвертому пункті плану належить показати умови та порядок призначення примусового лікування особам, що вчинили злочин і мають захворювання, що становлять небезпеку для здоров'я інших людей. Вирішуючи ці питання треба ознайомитися зі змістом ст.130 та ст.133 КК.

Література:

Михеев Р.И. Проблемы вменяемости и невменяемости в советском уголовном праве. – Владивосток, 1983;

Музыка А.А. Примусові заходи медичного і виховного характеру. – Київ, 1977.

Тема 32. Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх

Приблизний план

19. Завдання встановлення особливих правил притягнення до кримінальної відповідальності і призначення покарання неповнолітнім.
20. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
21. Види та розміри покарань, які застосовуються до неповнолітніх.
22. Звільнення неповнолітніх від відбування покарання.
23. Умовно-дострокове звільнення від покарання, погашення та зняття судимості осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років.

Методичні рекомендації

У першому пункті плану слід показати причини, які визначають особливий підхід законодавця до вирішення питань про притягнення до кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх. Тут, звичайно, треба розкрити гуманізм законодавця. Однак тільки цим проблема не вичерпується – належить також висвітлити значення вказаних особливих правил у вирішенні превентивних задач і завдань боротьби з рецидивною злочинністю.

Другий пункт передбачає аналіз ст.97 і ст.105 КК, де треба розкрити підстави та порядок звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру, види цих заходів та порядок їх виконання.

У третьому пункті необхідно відповісти на питання про те, чому стосовно неповнолітніх існують обмеження по застосуванню видів та розмірів покарань, а також по порядку їх відбування.

У четвертому пункті плану належить зіставити ст. 75 та ст.104 КК, на основі чого розкрити особливості звільнення неповнолітніх від відбування покарання з випробуванням, дати пояснення необхідності їх включення до кримінального закону.

При аналізі п'ятого пункту плану слід показати особливості умовно-дострокового звільнення від покарання, а також погашення та зняття судимості осіб, які вчинили злочини у віці до вісімнадцяти років (ст.107 та ст.108 КК), у порівнянні з повнолітніми.

Література:

- Архипов В.Д., Сидорин Н.М., Туранов В.И.* Подросток и закон. – Куйбышев, 1984;
Бабаев М.М. Индивидуализация наказания несовершеннолетних. – М., 1968;
Голубева Л.М. Судебное рассмотрение дел о преступлениях несовершеннолетних: (Вопросы теории и практики). – Фрунзе, 1981;
Грабовская Н.П. Уголовно-правовая борьба с преступлениями несовершеннолетних в СССР. – Л., 1961;
Кузьменко Л.М. Подросток совершил преступление. – Кишинев, 1983;
Правонарушения несовершеннолетних и их предупреждение. – Казань, 1983.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття кримінального права і його завдання.
2. Система кримінального права.
3. Кримінальне право в системі права України.
4. Наука кримінального права та її завдання.

5. Судова практика з кримінальних справ та її завдання.
6. Поняття закону про кримінальну відповідальність та його завдання.
7. Види закону про кримінальну відповідальність.
8. Структура закону про кримінальну відповідальність.
9. Поняття диспозиції і санкції, їх види.
10. Чинність законів про кримінальну відповідальність у часі.
11. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом.
12. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність за обсягом.
13. Чинність законів про кримінальну відповідальність стосовно діянь, вчинених на території України.
14. Чинність законів про кримінальну відповідальність стосовно діянь, вчинених за межами України.
15. Відповідальність осіб, не підсудних у кримінальних справах судам України.
16. Поняття злочину.
17. Ознаки злочину.
18. Відмежування злочину від інших правопорушень.
19. Класифікація злочинів.
20. Поняття кримінальної відповідальності.
21. Підстава кримінальної відповідальності.
22. Поняття складу злочину та його значення.
23. Елементи та ознаки складу злочину.
24. Види складів злочинів.
25. Співвідношення понять злочину і складу злочину.
26. Поняття об'єкта злочину та його значення.
27. Поняття загального та родового об'єктів злочину.
28. Безпосередній об'єкт злочину та його види.
29. Предмет злочину.
30. Відмінність об'єкта злочину від його предмета.
31. Поняття об'єктивної сторони складу злочину та її значення.
32. Діяння (дія чи бездіяльність) як ознака об'єктивної сторони складу злочину.
33. Умови відповідальності за бездіяльність.
34. Значення непереборної сили для вирішення питання про кримінальну відповідальність.
35. Суспільно небезпечний наслідок злочину та його види.
36. Значення суспільно небезпечного наслідку.
37. Причинний зв'язок у кримінальному праві.
38. Спосіб, засоб, місце, обставини та інші ознаки об'єктивної сторони складу злочину.
39. Поняття суб'єкта злочину та його значення.
40. Вік кримінальної відповідальності.
41. Неосудність в кримінальному праві.
42. Поняття неосудності.
43. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння.
44. Спеціальний суб'єкт злочину.
45. Поняття суб'єктивної сторони складу злочину та її значення.
46. Поняття вини.
47. Прямий умисел.
48. Види прямого умислу.

49. Непрямий умисел.
50. Відмежування непрямого умислу від прямого умислу.
51. Злочинна самовпевненість.
52. Відмежування злочинної самовпевненості від непрямого умислу.
53. Злочинна недбалість.
54. Випадок (казус).
55. Подвійна та змішана форми вини.
56. Мотив та мета злочину.
57. Поняття помилки та її види.
58. Юридична помилка.
59. Фактична помилка.
60. Відхилення дії.
61. Поняття, види та значення стадій вчинення злочину.
62. Закінчений злочин.
63. Готування до злочину та його види.
64. Відмінність готування до злочину від виявлення умислу.
65. Замах на злочин.
66. Види замаху на злочин.
67. Відмінність замаху на злочин від закінченого злочину та готування до нього.
68. Підстава кримінальної відповідальності за готування до злочину та замах на злочин.
69. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця.
70. Дійове каяття та його відмінність від добровільної відмови.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття кримінального права, його система та завдання. Кримінальне право в системі права України.
2. Наука кримінального права. Судова практика з кримінальних справ.
3. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його види, завдання та структура.

4. Глумачення закону про кримінальну відповідальність.
5. Чинність законів про кримінальну відповідальність у часі.
6. Чинність законів про кримінальну відповідальність у просторі.
7. Поняття злочину. Відмежування злочину від інших правопорушень.
8. Класифікація злочинів.
9. Поняття кримінальної відповідальності та її підстава.
10. Поняття складу злочину, його елементи та ознаки. Значення складу злочину.
11. Види складів злочину. Співвідношення понять злочину і складу злочину.
12. Поняття об'єкта злочину та його значення.
13. Види об'єктів злочину. Предмет злочину.
14. Поняття об'єктивної сторони складу злочину та її значення.
15. Діяння (дія чи бездіяльність) як ознака об'єктивної сторони складу злочину.
16. Поняття непереборної сили та її значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.
17. Суспільно небезпечні наслідки злочину та його види.
18. Причинний зв'язок у кримінальному праві.
19. Спосіб, засоб, місце, обставини та інші ознаки об'єктивної сторони складу злочину.
20. Поняття суб'єкта злочину та його значення.
21. Вік кримінальної відповідальності.
22. Неосудність у кримінальному праві.
23. Поняття неосудності.
24. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння.
25. Спеціальний суб'єкт злочину.
26. Поняття суб'єктивної сторони складу злочину та її значення.
27. Поняття вини.
28. Прямий умисел.
29. Види прямого умислу.
30. Непрямий умисел.
31. Відмежування непрямого умислу від прямого.
32. Злочинна самовпевненість.
33. Відмежування злочинної самовпевненості від непрямого умислу.
34. Злочинна недбалість.
35. Випадок (казус).
36. Подвійна та змішана форми вини.
37. Мотив та мета злочину.
38. Поняття помилки та її види.
39. Юридична помилка.
40. Фактична помилка.
41. Поняття, види та значення стадій вчинення злочину.
42. Закінчений злочин.
43. Готування до злочину та його види.
44. Замах на злочин та його види.
45. Підстава та межі кримінальної відповідальності за готування до злочину та за замах на злочин.
46. Добровільна відмова від вчинення злочину, її відмінність від дійового каяття.
47. Поняття співучасті у злочині та її значення.
48. Види співучасників.

49. Форми співучасті.
50. Співучасть у злочині зі спеціальним суб'єктом.
51. Екссес виконавця.
52. Невдале підбурювання та посібництво.
53. Добровільна відмова співучасників.
54. Підстава та межі кримінальної відповідальності співучасників.
55. Причетність до злочину.
56. Поняття, види та значення множинності злочинів.
57. Одиничний злочин.
58. Сукупність злочинів та її види.
59. Повторність злочинів та її види.
60. Рецидив злочинів та його види.
61. Відмінність рецидиву від повторності злочинів. Відмінність повторності від сукупності злочинів.
62. Поняття, види та значення обставин, що виключають злочинність діяння.
63. Необхідна оборона. Спеціальні види необхідної оборони (ч.5 ст.36 КК).
64. Перевищення меж необхідної оборони.
65. Уявна оборона.
66. Затримання особи, що вчинила злочин.
67. Перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила злочин.
68. Крайня необхідність.
69. Перевищення меж крайньої необхідності.
70. Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони.
71. Фізичний або психічний примус.
72. Виконання наказу або розпорядження.
73. Діяння, пов'язане з ризиком.
74. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.
75. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
76. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
77. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
78. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
79. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
80. Поняття, ознаки, мета та значення покарання за кримінальним правом.
81. Система та види покарань у кримінальному праві.
82. Штраф.
83. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.
84. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.
85. Громадські роботи.
86. Виправні роботи.
87. Службові обмеження для військовослужбовців.
88. Конфіскація майна.
89. Арешт.
90. Обмеження волі.

91. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.
92. Позбавлення волі на певний строк.
93. Довічне позбавлення волі.
94. Загальні засади призначення покарання.
95. Обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання.
96. Призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті.
97. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
98. Призначення покарання за сукупністю злочинів.
99. Призначення покарання за сукупністю вироків.
100. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення.
101. Поняття звільнення від покарання та його відбування, заміна покарання більш м'яким або його пом'якшення.
102. Звільнення від покарання осіб, які вчинили діяння, караність яких законом усунена.
103. Звільнення від покарання осіб, що втратили суспільну небезпеку.
104. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.
105. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строку давності обвинувального вироку.
106. Звільнення від покарання у зв'язку з непридатністю до військової служби за станом здоров'я засуджених військовослужбовців.
107. Звільнення від відбування покарання у зв'язку зі зворотною дією кримінального закону у часі.
108. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Правові наслідки цього виду звільнення від відбування покарання.
109. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років.
110. Звільнення від відбування покарання із застосуванням давності до особи, засудженої до довічного позбавлення волі.
111. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
112. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років.
113. Звільнення від відбування покарання за хворобою.
114. Звільнення від відбування покарання військовослужбовців, які за станом здоров'я стали непридатними до військової служби.
115. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
116. Пом'якшення покарання.
117. Амністія та помилування.
118. Поняття судимості, її погашення та зняття.
119. Примусові заходи медичного характеру (поняття, мета, види, коло осіб, до яких ці заходи застосовуються, порядок їх продовження, зміни та припинення). Примусове лікування.
120. Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх (звільнення від кримінальної відповідальності, види та розміри покарань, призначення покарання, звільнення від відбування покарання, погашення та зняття судимості).

121. Історія кримінального права зарубіжних держав.
122. Школи (теорії, напрямки) кримінального права.
123. Франко-германська кримінально-правова система.
124. Англо-американська кримінально-правова система.
125. Загальна частина кримінального права Російської Федерації.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р.
2. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, затверджене наказом Міносвіти від 02.06.1993 р. №161.
3. СВО НГУ НМЗ-05 Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу/
Упоряд.: В.О. Салов, Г.В. Журавльов, О.М. Кузьменко, В.О. Нпазаренко, А.В. Небатов, Т.Г.

Николаєва, В.І. Прокопенко, Є.М. Шляхов. – Д.: Національний гірничий університет, 2005. – 139 с.

4. Положення про порядок видання навчально-методичної та наукової літератури, затверджене наказом НГУ від 13.10.2005 р. №137.

Упорядники:

Пінаєв Анатолій Олексійович, д.ю.н.,

професор кафедри кримінального права та кримінології,

Світличний Олексій Олексійович,

Старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

Матеріали методичного забезпечення дисципліни

«Загальна частина кримінального права»

для студентів спеціальності 6.030401 «Правознавство»

НГУ

49027, м. Дніпропетровськ, пр. К. Маркса, 19